

Txema Matanzas: "Garzonen teoriak krak egin du gu askatzean"

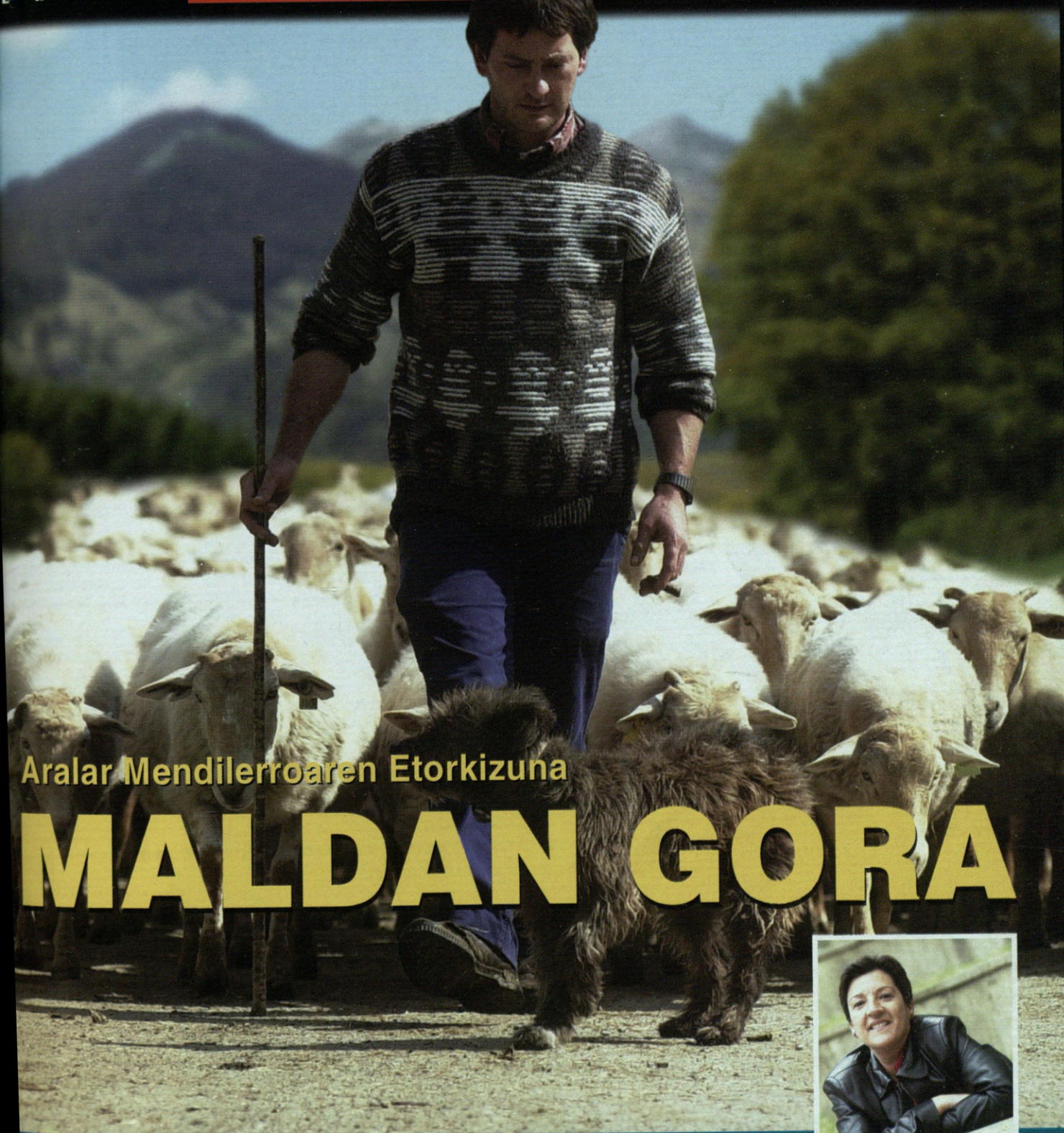

E u s k a l

ARGIA

H e r r i

A s t e k a r i a

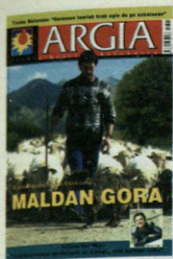
Aralar Mendilerroaren Etorkizuna

MALDAN GORA

Nekane San Migel

"Justiziarentzat zirrikiturik ez balego, utzi egingo nuke"

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

1.807. ZENBAKIA - 2001EKO MAIATZAREN 13A

NON - ZER

■ **Txema Matanzas:**
"Espetxeratu bai, baina ezin
nauzu epaitu, esan nion
Garzoni" 9

■ **Aralarko pagadi zaharra**
biluzian 18

■ **Nekane San Migel:**
"Justiziarentzat
zirrikiturik ez balego,
utzi egingo nuke" 29

■ **Musika klasikoa:**
Allegro, ma non
troppo 38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Txema Matanzas	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Esportazioak: Hazkunde ekonomikoa ulertzeko gakoa. Daniel Udalaiz	12
--	----

EUSKARA

Uhinetan barrena hegaka.	
Beronika Goitia	16

GIZARTEA

Aralarko pagadi zaharra biluzian.	
Iosu Etxaniz	18
Itzotz gaineko hiru mosketeroak.	
Jaione Aizpurua	25
Elkarrizketa: Nekane San Migel.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Allegro, ma non troppo.	
Jon Gurrutxaga	38
Orain dela 30 urte.	
Pilar Iparragirre	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	50
Ihesi	51
Bizia	54
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Xabier Oleaga	8
Kultura: Txuma Murugarren	35
Azkena: Jon Alonso	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitaeraren berezko dizitiko figurazkoak

kutxa gizarte-ekintza
obra social

baRde a

URANIO
POBRETUA

JAUNTTO
ABERASTUA

AesioK6

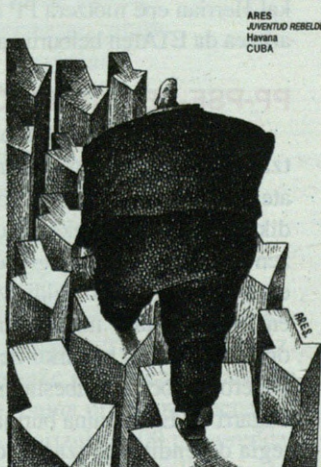
■ Turner, Irlandako "The Irish Times" egunkarian

xartelean: Mundua salduta. Merkatu erraldoiak, langile pobreen bilgune handiak, mineral ugaritasuna, erregai fosilen kopuru txikia, diruaren lagun diren gobernuak eta abar.

Munduan: Gosea, esklabutza, eskulana, esplotazioa, gaixotasuna, kutsadura. Ezkerreko gizona (enpresa globalerako ordezkaria): A zer orubea! Eskuineko gizona (Ekintzaile politikoa): A zer panorama!

■ Ares, Kubako "Juventud Rebelde" egunkarian

Hiruko Txikian

PAUL AUSSARESSES

Frantziako Armadako Generala erretretan. Ohorezko Dominek paparretik zintzilik eramateaz konkortua. Literatura baino pertsonaien autobiografiak irakurtzen diren garaian, berea liburu batean argitaratu duena. Aitorpen beldurgariez kateatua datorrena. Arjeliak torturatzaile eta erailtzaila bilakatu zuena. Bereaz harro bizi dena. 1955-1957. Orduko Frantziako Justizia Ministroa, Aussaresses honen agintaria François Mitterrand sozialista, geroago Errepublikako Lehendakaria izan zena. Jada hila.

"Tortura biziki eraginkorra da, torturatua den jende gehiena hausten da eta

ondorioz kantatu egiten du. Gero, gehienetan hiltzen, garbitzen genituen. Justiziaren esku uztea izango zen egokia, baina ez genuen horretarako astirik. Horrek kontzientzi arazorik sortu ote didan? Egia esan behar baldin badut, bat ere ez". Bere hitzak dira. Frantziar heroï batenak. Bizkarzainik behar izan ez duen batenak. Eta kontatzen duguna garena jakinik, Aussaressesen autosalaketek Jospinen erantzuna izan dute: ez da deus ikertuko. Historian doktooreek dute orain hitza, beren demokraziaren ama milaka aldiz bortxatua putatzat ez baldin badute nahi ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna: Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Iurreta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria .780 lib./118,92 euro
 Espainia .16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak .21.100 pta./126,81 euro
 Airez .33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

T E R M O

TXANPONA

"ARDI BELTZA"

Garzon epaileak "Ardi Beltza" ixteko eginiko iragarpenak irakurketa laboral bat ere badu. Bertako langileak langabezian geratuko dira. Lehenago "Egin" kasua izan zen. Haren itxierarekin, ehun pertsonatik gora kalean geratu zen. Beren burua adierazpen askatasunaren defendatzailetzat dutenak Garzon txalotzen dute, beste batzuk isildu egiten dira eta bakan batzuek, oso gutxitan, halako itxierak salatzen dituzte... Ez zaie batere axola langile horien etorkizuna. Garzonek egunkari eta aldizkari abertzaleak ixten eta pertsona ugari langabezira bidaltzen jarraitzen du. Inork ez du geldiarazten. Alderdi politiko, kazetari elkarte eta komunikabide gehienek beste alde batera begiratzen dute. Hau idazten duenak Pepe Reiren planteamendu informatiboekin desadostasunak izan zituen eta ditu. Horrek ez du esan nahi askatasunerako eta bere aldizkaria izateko eskubidea ez duenik, ezta bertako langileek bertan lanean jarraitzeko eskubidea ez dutenik. Aldizkari honen itxiera adierazpen askatasunaren aurkako eraso izateaz gain, bertako langileak langabezira bidaltzea ere bada. Eta beraz Konstituzioaren aurkakoa! ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ETA-REN HILKETA BAT KANPAINAN

MANUEL Gimenez de Abad Aragoiko PPko lehendakariaren hilketak errotik moztu zituen ETak kanpainan zehar atentatuak ez egiteari buruzko esamesak. EH mesedetzeko ETak kanpainan zehar ez zituela atentatuak egiten irakurtzen eta entzuten ari zen han eta hemen. Bistan da, logika erratua zen. ETA ez dago hauteskunde logiken baitan, emaitza batzuk beste batzuk baino gehiago desiatuko dituela suposatzea bada ere. EHren boto bilketari bederen ez dio mesederik egiten atentatu honek. Zenbait euskal herritarrentzat, oster, botoa PP eta PSOErentz bideratzeko bultzada berri bat izan daiteke. Dirudenez, Euskal Herrian epe motzera PP eta PSOE elkarrekin aritzea da ETaren helburu garrantzitsuenetakoa.

PP-PSE-REN BALIZKO GOBERNUA

HAUTESKUNDE kanpaina hasi ahala, jeltzaleek aldatuz gero elkarrekin gobernatzeko atea zabalik utzi zituzten sozialistek. PPrengandik apur bat bereizteko joko taktikoa zela ikusi zen kanpainak aurrera egin ahala. Jaurlaritza PPK eta PSOEek osatzeko baldintza nagusia-abertzaleen desadostasuna- mahai gainean da eta EAJK ere oposizioan izan beharko dela barneratua ei du. Espero zen bezala, inbestidura saioan izango dela iragarri du EHK, baina burujabetzaren bere estrategia defenditzeko izango da han. EH gehiago dago PP-PSOE gobernuak lehenbiziko aurrekontuak noiz onartu beharko dituen zain, gehiengo osorik gabe estatalistek jai dute eta.

EKIN, "ARDI BELTZA", HAIKA...

HAIKA gazte erakundea legez kanpo gertzearenak egunetako kontua dirudi, "Ardi Beltza" aldizkaria gehiago ez kaleratzearena bezala. Garzonen lehenbiziko urratsek hori ematen dute aditzera. Eta, barrabaskeriak badira ere, gertakizun horien aurrean ez da gauza handirik gertatzen. Torturarekin gertatzen den bezala: ezker abertza-

ALBERTO ELOSEGI

leak salatzen du ia bakardadean, jakin nahi duenak tortura hor dagoela ondo dakien arren. Gertuko eskubide urraketa salatzen da, eta beste bandokoarenari muzin egiten zaio, zuzenbide estatuen

DANI BLANCO

■ Oartzunen ospatutako Haikaldia.

B A H E A

- Ramon Saizarbitoria, idazlea: "Nazionalistatzat jotzen nauten horretatik abiatuta, nire buruari autokritika egin beharra ikusi dut. Nazionalismo demokratikoak uko egin behar lioke, orain, soberanismoaren auzia planteatzeari, baina konstituzionalistek ezin diete halakorik exigitu, edo horregatik beren demokrata izaera ukatu, demokrata izateko konstituzionalista izatea ezinbesteko baldintza balitz bezala".
- Mario Onaindia, Arabako PSE-EEko lehendakaria: "Euskal elizak ez du gaitzesten bio-

M E T R O A

HELDU DA EGUNA

Azken 25 urteotako hauteskunde kanpainarik zikinena izan dela esan zuen buruzagi abertzale batek kanpaina zehar. Lehiatuenak, polarizatuenak, garrantzitsuenak, makurrenak... denetarik entzun liteke pentsamoldearen arabera. Luzeenak bai, hori ez bairik gabe esan liteke; lehiatuenak ere bai akaso. Edozein modutan, 15 eguneko kanpaina ofiziala ohi bezala joan da edo akaso makalago; horren luzeak izanik - lbarretzek hauteskunde eguna finkatu aurretik kanpaina ginen jadanik- azken 15 egunetara iristean dena esana zegoela zirudien. Gainean da eguna eta gainean erabaki beharra, oraindik erabaki ez dutenentzat.

izenean, edo gatazkaren izenean. Gertatzen ari diren legez kanpotze, ideia-aren espetxeratzea, tortura, hilketak... zuzenbide estatua-aren aurkakoak edo giza eskubideen aurkakoak dira, hori ez kutaezina da. Arrazoi desberdinak medio, ordea, ETAren azken boladako biktima gehienek gizartearen gehiengoaren ulerkortasuna dute; Estatuaren biktimek ez. Egungo egoeran, ezker abertzaleko erakundeei ez zaie samurra izango gizarte-ko sektore zabalen konplizitatea eskuratz-zea. Une batetik aurrera arrazoi-za zokoratua g-eratz-zen da eta sentimentua azaleratu, eta, eragile askoren ondorioz, biktimen alorrean sentimendua erakartzeko zailtasunak ditu ezker abertzaleak.

KARTZELA BERRIA NAFARROAN

Nafarroako kartzela berria azkenean Muru-

zabal eta Adiotz herrien artean egin liteke. Nafar Gobernuak ezagutzera eman duenez, Gendulain izan daiteke espetxea altxatzeko beste lekuetako bat, baina oraingoz lehenengo asmoa hobesten da. Kartzelak 400 presorenda-ko ahalmena izango du eta 3.400 milioi pezeta-ko (136 milioi libera) aurrekontua du, Espainia-ko Gobernuaren gain joango dena. Muruzabal, Adiotz, Ukar, Uterga eta Obanosko alkateak kartzela beraie-ramuetan eraikitzearen aurka azaldu dira. Bizkaian ere antzeko arazoa izango dute laster, Basauriko espetxea zaharkitua dago eta beste bat non egin erabaki beharko da dato-rr-ean; lekua ezin da egon Bilbotik 40 kilo-metro baino urrutiago eta Mungia, Iurreta, Zor-notza eta Karranza dira kartzela berria hartzeko aipatu diren guneetako batzuk.

lentzia askatasunaren defentsaren eremutik, edo demokraziarenetik edo Konstituziotik, baizik eta bake ezaren arazotik”.

- Mikel Urdangarin abeslaria: “Boterea Espainiari begira ari diren taldeen esku geratzeak errespetu handia ematen dit”.
- Emilio Gebara, jeltzale kritikoa: “Maiatzaren 14an agerian geratuko da Arzalluzen eta Egibarren ildo politikoa jasanezina dela”.
- Javier Elzo soziologoa: “EAJ-EAri EHren botoekin ez dutela gobernatuko falta zaie esatea”

■ Pepe Rei.

IZPIAK

Pepe Rei “Ardi Beltza”ko zuzendaria aske geratzen den hala ez erabaki beharko du Entzute-ki Nazionalak hilaren 17an. Bihotzetik gaixo dago-ela eta aurkeztu zuen eskaria Iñigo Iruin abokatuak. maia-tzaren 13an.

Olivia Balda eta Ana Isabel Romeok, Gabriel Urral-bururen eta Antonio Arago-nen emazteak hurrenez hurren, urtebete gehiago egin beharko dituzte espetxean - hiru urteko zigorra dute jada-, baldin eta 300 milioi pezeta-ko (12 milioi libera) isuna ordaintzen ez badute.

Miguel Sanz presidenteak aditzera eman duenez, gehiengo osoa lortuko luke-ela jakingo balu ere, une honetan ez litzuke hautes-kundeak aurreratuko, ez duelako ez desegonkortasun politikorik ez instituzionalik ikusten. Horrez gain, gai funtsezkoenetan ez du desa-dostasunik ikusten, esate baterako biolentzian edo Nafarroaren bideragarritas-un ekonomikoan.

■ Miguel Sanz.

Hauteskunde ideologizatuenak

Argi dago maiatzaren 13ko hauek ez direla gurean izan diren beste hauteskunde autonomikoak bezalakoak. Eta ez bakarrik probokatuak direlako. Gasteizko Legebiltzarrera begira izandako azken hauteskundeak abertzaleen arteko akordio historiko baten zeinupean etorri baziren, denborak bere ahulezia agerian utzi bazuen ere, oraingoak hemen ezagutu ditudan ideologizatuenak dira. Kontraste ideologiko mamitsuei dagokien garraztasun guztiarekin gainera. Tartean, egia esan behar bada, beste osagai batzuk ere badaudelako, osagai odoltsuak. Alegia, atentatuak daude, ordezkari politikoen bizitzaren aurkako atentatuak.

Hor dago, baita ere, ezker abertzalea klandestinitatera eramateko estrategia juridiko-politikoak. "El estado de derecho cuenta con recursos suficientes para combatir el terrorismo sin necesidad de acudir a la guerra sucia" bezalakoak askotan entzundakoak gara. Zer esan nahi zuten hori eta antzerako esaldiekin argi dago ikusten ari garenen aurrean. Estatuaren zerbitzura gerra likitsa egiteko beti dago prest superpoliziaren bat ez bada superrepaileren bat. Poliziena oso ikusita eta desprestigiaturik dago, epe ertainera bultzatzailearen kontra bihur daiteke gainera. Epailen gerra likitsa oraindik behar bezala desenmaskaratu gabe dago, beraz, errentagarria da, eta, medikamentuetan jartzen den bezala, ez zaio ezagutzen ondorio txarrik. Oraingoz, gehitu behar.

BORROKA ideologikoa, klabe nazionalen, azaleratuta dago hemengo egoera politikoan, esan bezala, haragi bizian gainera.

Nola, bada, dialektika ideologiko hau pentsalari burutsuek ideologiaren defuntzioa hemen ere aspaldi sinatu dute-nean? Niri ez datorkit besterik zera baino, alegia, gure egituretan zerbait bukatu egin dela, agortu egin dela. Ordez, ez da erraz asmatzea ezer berririk erditzeko baldintzarik dagoen, gutxiago berri horren ezaugarriak zeintzuk izan daitezkeen. Zerbait bukatzen denean beste zerbait erretzen dela materiaren eraldaketaren legea da, hala ere, eta honetan ere zerbait izango da.

Baina hauteskundeetako lehian sartuta daudenak orain

ez daude sakontasunetarako. Legebiltzarreko gehiengo osatzeaz urrunago ez du inork ezer ikusten, edo inork gutxi, eta horretara ausartzen denari hiritarraren arazoetatik urrun, estratosferan, ibiltzea leporatzen zaio.

Hiritargoak, orokorrean, otzan-otzan darrai hauteskunde kanpainaren èspektakulua. Oraingoan, hala ere, ez da besteetan bezain indiferente geratzen.

Indiferente nioen? Oraingoan harriek ere bozkatu egingo omen dute. Abstentzionista erostezinek ere oraingoan ikusi egingo omen dute hauteskontzientzien kolorea. Aurreko hauteskundeetan, esperantza berriaren hauteskundeetan ere bozkatu ez zutenek oraingoan egin egingo omen dute. Zerbaiten alde baino zerbaiten kontra errazago eramaten omen gaitu barrenak.

Putxerazoaren mamua ere hor dabil. Polarizazioan txapeldun diren alderdiek, PPK eta EAJ-EAk, beste alderdi batzuetatik eraman egingo omen dituzte botoak.

DANI BLANCO

Xabier Oleaga
Kazetaria

"Ezker abertzaletik EAJ-EAra joango diren botoak, egiaren ordua iristen denean EH dialogo prozesuetatik kanpo uzteko erabiliko al ditu Ibarretxek, ala benetan jarrera ausartetara itzultzera bultzatuko ote dute?"

KONFRONTAZIOAREN espainolismoa bada konstituzionalista espainolen hautua, ez dago zalantzarik horren izenean PPK beste alderdi batzuei kenduko dizkien botoen gestio artea egingo duela. Ordez, frankismo berriaren beldur eta dialogoaren koartadapean ezker abertzaletik EAJ-EAra joango diren botoak, asko ene aburuz, egiaren ordua iristen denean EH dialogo prozesuetatik kanpo uzteko erabiliko al ditu Ibarretxek, azken garaian egin izan duen bezala, ala benetan jarrera ausartetara itzultzera bultzatuko ote dute?

Eta gatazkaz, zer? Kirol lehian bageunde bezala irabazi eta gal-

duaz hitzegiten den pasarteetan ezer gutxi espero dezakegu konponketaz. Politika zerbait izan behar bada, hiritarrarentzat, konponketa beharko luke eta ez irabaztea, baina paradoxikoa badirudi ere, ez gaude horretan. Gutxitan dago horretan alderdien arteko politika.

Hala ere, zerbait bere bukaeran dagoela egia bada, beste zerbait sortuko da. Horrela izango bada, berriak bere bidea egitean zaharrean gaizki eginda geratutakoa, edota egin gabe utzitakoa, zuzen dezala. Demokraziak irabaz ditzala hemen lehen debekatuta utzi zitzaizkion eremuak. Horren zerbitzura jar bitez maiatzaren 13ko emaitzak ere. Euskal hiritarroi zor zaigu ●

Hilabete bat joan da Txema Matanzas abokatu santurtziarra espetxetik atera zenetik. Ekin aferaren karietara atxilotua izan zen. 18/98 sumarioan auzipetua eta behin-behineko askatasunean dago. Euskal preso politikoaren abokatu gisara hitz egin digu.

"ESPETXERATU BAI, BAINA EZIN NAUZU EPAITU, ESAN NION GARZONI"

Presoen abokatua zara eta berriki preso ere egona. Espetxeratua izan aurretik hainbat eztabaida mantendu izan zenuen presoen egoerari buruz. Zein da euskal presoen egoeraz duzun pertzepzioa zazpi hilabeteko espetxealdia bizi ostean?

Espetxean ikusi dudanak ez du aldatzen euskal presoen kolektiboaren errealitatearekiko nuen ikuspegia. Funtsean, berbaletatzu ahal izan ditut lehendik nituen inpresioak. Euskal presoen munduarekiko oso harremana sakona izan dut hamar urtez eta presoen errealitatea, sufrimendua edota maitasun bizipenekiko ezagutza zuzena mantentzen dut.

Modu pertsonalean, batetik, nire esperientzia oso mugatua izan da, oso denbora motza izan naiz barruan, bestetik, espetxealdian suertatu zaizkidan koordinadak neure lanari lotuak daude.

35 urterekin sartu naute kartzelan, ez naiz mutiko bat, pertsona heldua naiz, espetxeak ez nau asaldatu, besteak beste, abokatua naizen aldetik, nire burua defendatzeko bitartekoak ezagutzen ditudalako. Bestalde, ez nuen espero horren "azkar" ateratzea, baina banekien jakin ere espetxealdiaren arrazoiek ez zutela sostengatuko urtetarako espetxealdia. Kontziente nintzen ez nengoela pertsona baten bizitza desgaituratzeko duen panorama baten aurrean, alegia. Espetxeratzeko modua bera, esaterako, pribilegiatua izan zen, komisaldegian izan nuen tratua erabat lasaia izan zen. Hori esanda ere, presoen egoera ez dela aldatu baieztatzen dut.

■ "Euskal gizarteak badaki torturatu egiten dela"

Abokatua soila nintzela -preso izandakoa- ren oraingo sasizilegitasunik gabe, alegia, prentsan eta hedabidetan orduan adierazitakoek zeukaten balioa berdin-berdin dute gaur egun.

■ **Ezker abertzalearen inguruko pertsonekin aritu zinen eztabaidan. Gaur egunera etorri aldera, zeinek baldintzatzen du presoen egoera zure ustez, Madrileko eta Parisko Gobernuaren politikek, ETaren jarrerak edo euskal gizartearen geldotasunak?**

Nork sartzen ditu presoak espetxean? Nork mantetzen ditu presoak bizi diren baldintzetan? Nork urrundu egiten ditu presoak? Madrilek eta Parisek. Printzi-

pioz, erantzukizun nagusia bi estatuena da. Halaber, ez dut ukatuko Madrilek eta Parisek presoekiko hartzen dituzten erabakiek zerikusia dutenik ETaren jarduerarekin. Horrela da. Esaten dugunean presoak bahitu politikoak direla, estatuek ETA bera txantajeatzeko erabiltzen dituela esaten dugu. Beraz, faktore guztiek badute zerikusia.

Euskal gizarteak badu berea, zeharkakoa edo bigarren mailakoa. Nik ez nioke euskal gizarteari leporatuko presoek pairatzen duten bizi baldintzen eskasia. Gehiago egin lezakeela? Zalantzarik gabe. Beste gaietan bezala. Baina gauza bat da erantzukizuna eta beste bat bigarren mailako ardura, nola-bait esanda.

■ **Atxilotuek jasaten bide dituzten torturak ez ote daude gatazkak berak lausotuak?**

ETaren hamalau hilabeteko tregoa bitartean ez zen inondik presoen egoera konpondu, ezta torturaren errealitatea ere. Egoera baretu egin zen. Besteak beste, Espainiako nahiz Frantziako estatuek beste interesak zituztelako. Bestela esanda, tortura erabiltzeko beharrik ez zutelako. Funtsean, borondatea ez zen aldatu. Hamalau hilabete haiek pasa ostean, gatazka biziagotu izan denean tortura errealitate bat da berriz ere.

■ **Euskal gizartea kontzientea ote da torturaren praktikaz, ez al du entzungor egiten?**

Gauza ezberdinak tartekatzen dira hor. Esaterako, borroka armatuaren era-

JOSEBA OLALDE

ginetariko bat horixe dela aipatzen dugu askotan. Borroka armatuak euskal gizartean sustraituak izan daitezkeen sentikortasunak blokeatzen dituela esaten dugu. Hori horrela da, ez dut nik ukatuko. Ukatzea errealitatea ezkutatzea litzateke. Euskal gizarteak entzungor egiten duen? Euskal gizarteak jakin badaki azken bolada honetan errepresioa areagotu egin dela eta Estatuaren bisaiarik ankerrenak agertu egin direla. Ez dut sinesten Euskal

Herrian tortura existitzen ez duela pentsatzen duen inor dagoenik. Batzuek onartzen dute zinikoki, beste batzuek entzungor eta ez ikustearena egiten dute, baina gizarteak badaki jakin torturatzen dela.

■ **Gizarteak ez du erreakzionatzen baina. ETaren egungo ekintzak direla medio, agian?**

Izan liteke. Egia da hori. Nik beste galdera bat luzatuko nuke: ETaren jarduerak zilegiztatzen al du Estatuaren jarduera? Ez, zalantzarik gabe. Baina, hau ez da bakarrik gertatzen presoan gaiaren inguruan, gai guztietan antzeko zerbaite gertatzen ari da gaur egun. Irakaskuntzako gaien inguruan eta euskararen aurkako erasoan inguruan, esaterako. Gai hauen guztien gainean kontzientzia eta sentiberatasuna badago egon, baina euskal gizarteak ez du guztiz erantzuten ere. Fenomeno honi bahiketa etikoa deitzen diot neronek. Gai honi buruz ere idatzi izan nuen eta honengatik ere espetxeratu ninduten. Hori ere esan beharra dago.

■ **Argitu itzazu, mesedez, zu espetxeratzeko izan ziren arrazoiak.**

Ni espetxeratzeko -Ekin legez kanpo uzteko arrazoiak tarteko- oinarri juridikoen artean "Gara"ko nire zutabe txikiak eta Joseba Tobar-Arbulurekin artikulua baten bidez izaniko ika-mika baten zatia daude. Baltasar Garzonek horiek erabil-

JOSEBA OLALDE

■ **"Garzonen teoriak krak egin du zazpi lagunak askatu gaituztenean".**

tzen ditu nire pentsamoldea zein den adierazteko. Horiek horrela direla jakinda, nire pertsonaren inguruan muntaia bat egin du eta agindu bat eman ere: *"Pertsona honek honela pentsatzen du eta espetxeratzeko agindua ematen dut"*.

■ **Espetxeratzeko aztarnarik gabe?**

Hainbat jenderekin bildu naizela ikusi omen du poliziak. Publiko egin ditudan iritzietan eta egin dizkidaten segimenduen ondorioz detektatu dituzten bilkuretan ez dago inolako aztarnarik.

■ **Zein da orduan leporatzen zaizun jokabide deliktiboa zehazki?**

Bada, batere ez, horregatik nago kale-

zonek bideratu egin duela. Teoria hori aurerra eramateko ageriko borondate politikoa dago eta Garzonek itxura juridikoa eman dio. Itxura hori emateko dokumentazioaren interpretazio interesatua eta okertua egin du Garzonek. Dokumentuak leku ezberdinetan hartuak dira, karriketan dabilzan agiri publikoak dira batzuk eta ETari atzemandakoak beste batzuk. Horiek guztiak hartu eta konklusio batzuetara iritsi da

Garzon. Ordea, Garzonen interpretazioak zuzendu izan dituenak -bere gainetik dagoen beste auzitegiak- arrazoiak kendu dio, esanez, frogarik ez dagoela eta egiten dituen interpretazioak interesatuak direla. Aldez aurretik helburu batera iristeko interpretazioak dira, akusazio pertsonalik ez du egiten, eta inportanteena dena, pertsona ba-tzuen kasuan -nolabaiteko jarduerara politikoak izan dituzten arren- ez daudela jokabide deliktiboak dio ebazpenak, hau da, ez daudela kolaborazio molde baten barruan. Garzonen kontra interpretazioa da, presoan aldekoagoa nolabait. Ez dago patrimonializatua Auzitegiaren 4. Sekzio-

an. Era berean, Auzitegi Gorenaren ebazpena eta EAEko Auzitegi Gorenaren ebazpena daude. Garzonen oinarritzko tesiari kontra egiten zaio bietan. Alabaina, hau guztia ezkutatuta geratu da. Espainiako komunikabidei

kasu egitera, Garzonek bere ebazpenak borobildu dituela ematen du, bikainak direla; ordea, nola ulertu daiteke gu kalean izatea? Bada, bere gainean dauden beste erakundeek juridikoki deskalifikatu dutelako.

■ **Bien bitartean, Ekinen partaidea izateaz akusatutako batzuk barruan daude. Zergatik?**

Autoari begira ez da ondorioztatzen inondik inora Ekin erakundea legez kanpoko denik, ezta deliktiboa denik ere, baina hortxe krak egiten du autoak. Auto-

■ **"Borroka armatuak euskal gizartean sustraituak izan daitezkeen sentikortasunak blokeatzen dituela esan daiteke"**

an. Behin-behineko askatasunean, alegia.

■ **Garzonek artean, Ekin ETaren osagarria dela dio eta Ekinen kontra segitzen du.**

Lehenik eta behin zehaztu beharko litzateke ea atxilotuta dauden pertsonak Ekinen diren ala ez. Kontuan hartu behar da Garzonen teoria -partzialki bada erbertan behera gelditu dela akusatuta gauden zazpi lagun askatasunean jarri gaituztenean.

Kontua da Barne Ministerioak -edo batek daki zeinek- teoria bat egin eta Gar-

aren ibilbidean bat-batean norabide aldaketa eman da, eta espetxean geunden hamalau lagun horientzako baliagarria izan beharko litzatekeen autoa murriztu egin da. Auzitegiak esaten du Ekin ez dela deliktiboa, baina balitz ere, Auzitegiak dio, lagun hauen artean badaudela aztar-na deliktibo handiagoak dituztenak. Auzitegiak norberaren egoera pertsonala aztertu du, eta teoriar, aztar-na gehiago izan liteke barruan geratu direnen aurka. Denak oso erlatiboak dira, hala ere. Barruan geratu diren lagunei, etxean ETaren 47 pegatina izatea edo publikoki banatu izan diren "ETaren ekimena" liburuxka izatea leporatzen diete.

■ **Ekin herrigintza sustatzeko eratu omen zen. Hori al da bere fun-tzioa zure ustez?**

Nik publikoki egin dituen bere definizioengatik ezagutzen dut Ekin. Uste dut nahaste txiki bat ere badagoela, hala ere. Ekinek herrigintzaren inguruan aipamenak egiten dituenean ez da ari "eman hitza herriari" delakoaz. Herrigintzaren kontzeptua beste zerbaitekin lotuta dago. Hau da, instituzioen hauteskunde erronkari loturiko politikagintza alde batera utzita, badaude egon Euskal Herriaren zutoin estrategikoekin lotuta dauden bestelako problemak. Gure herriaren osagai materialak, sinbolikoak edo bestelakoak. Hau da, hizkuntza, azpiegiturak edota ingurumena. Elementu horiek babestu behar dira estrategikoki, bestela, borrokan aritu arren, konturatzen garenerako, gerta daiteke, herri hau zeharo makalduta egotea. Irtenbide politikoaren zain gelditzen baldin bagara auskalo zerekin egingo dugun topo, eta badaezpada egin behar duguna da gaurdanik herria egiten hasi, herrigintzan lanean segitu, joku politiko konbentzionaletatik kanpo. Hori da, nire ustez, Ekinek herrigintzaren inguruan agertzen duen ideia.

■ **Garzonek Ekin eta ETA bera direla mantentzen du horregatik.**

Hala dirudi. Baina Garzonek esaten badu Ekinen herrigintzak ETA lagundu egiten duela, bi ekimenak bat datozela, gauza bera gerta daiteke Xabier Arzalluzek egiten dituen adierazpenekin ere. Legezketasun mailan ez bada ere, Arzalluzen hitzek ere ETari lagundu diezaiokete. Objektiboki horrela da, kontua ordea ez da laguntzen ote dioten, baizik eta laguntza

JARIO BIZIKO HIZLARIA

*Santxurtzin jaioa da; 1965ean.
Euskaldunberria. Ekonomia
Zuzenbidea Deustun ikasia.
1989an presoen abokatu gisa hasi
zen lanean. Donostian aritu ostean
Gasteizera jo zuen 92an. Jarraiko
partaideak izan zen eta HASIn ere bi
urtez aritu zen. AABko abokatua
baino euskal presoen abokatutzat
jotzen du bere burua, inolako
jarduera politiko publikotik kanpo
gaur egun, bere hitzetan.*

hori modu deliktibo batean burutu egiten den ala ez, baita berariaz eginak diren ala ez. Hori azpimarratu behar da, eta hori da 4. Sekzioak Garzoni zuzentzen diona. Hau da, pertsona hauek jokabide hori daukate, baina egiten dute ETari nahi diotelako lagundu? Esaterako, euskara laguntzeak ez ote dio ETari laguntzen?

■ **Ekinen auzia 18/98 sumarioan dago. Zein bukaera ikusten diozu sumario honi?**

Inpresioa dut sumario honen helburu nagusia ez dela epaiketa batean bukatzea baizik eta bidea egitea ezker abertzalearen egitura batzuk oztopatzeko, ezker abertzalearen jarduera baldintzatzea, alegia. Baina jakin badakite lehenbiziko unetik ikuspegi juridiko batetik sumario honek ez duela bukaera onik. Garzoni berari esan nion: "Espetxera bialduko nauzu, baina badakizu ez nauczula inola ere epaituko". Epaiketa egitea oso konplexua da. Sumario erraldoia da, 120 pertsona gaude berean. Atxiloketa gehiago egiten bada makrosumarioa bihurtuko da. Inportanteena hau da:

eskuetan duten zigor kodearekin, atxilotuei leporatzen ari zaizkien jokabideak ez direla zehazki deliktiboak, deliktiboak lirateke baldin eta kode penala aldatuko balute. Zuzenbideko estatu batean legeak zigortzen duena zigortu daiteke eta ez besterik ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

**EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA**

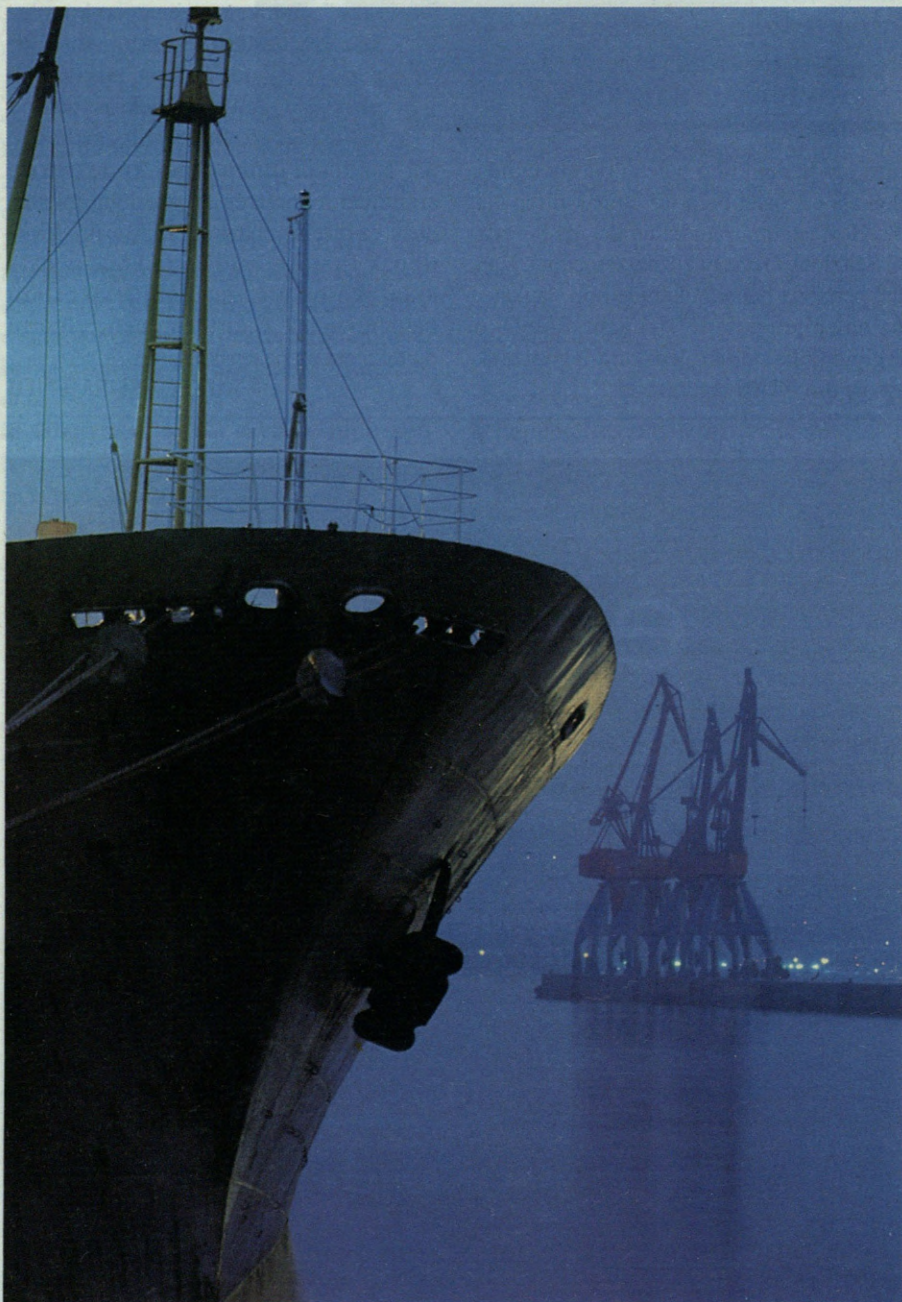
Bezereen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Herri bateko merkatu ekonomia ondo dabilenaren adierazgarri garbienetakoa haren esportazioen edo kanpo merkataritzaren indarra da. 2000. urtean Hego Euskal Herrian esportazioek %25 egin zuten gora, 3 bilioi pezetako mozkina lortuz.

ESPORTAZIOAK: HAZKUNDE EKONOMIKOA ULERTZEKO GAKOA

■ 2000. urtean Eurogunera bideratu ziren esportazio gehienak.

Azken asteotan euskal gobernu autonomikoek, Nafarroakoak nahiz Gasteizkoak, 2000. urteko balantze ekonomikoaren datuak jakinarazi dituzte. Eta biak bat etorri dira iazko urtea Hego Euskal Herriko ekonomian oso urte ona izan zela adierazteko garaian. Biak %4,3 hazi dira, Espainiako Estatuak (%4,1) eta Eurogunek (%3,4) baino hazkunde handiagoa lortuz. Inolako zalantzarik gabe, Hego Euskal Herriak izan duen hazkunde ekonomikoaren gako nagusietako bat kanpo-merkataritzaren igoeran datza, eta oso bereziki bere esportazioetan, %23 igo baitira aurreko urtearekiko. Igoera handiena Nafarroan izan zen, %26koa, eta EAEk %16ko igoera izan zuen.

Urte honetarako aurreikuspenak ez dira okerragoak. Hala esan daiteke, behintzat, bi Gobernuen eta hainbat erakunderen adierazpenak entzunda, esportazioetan nolabaiteko murrizpenen bat gerta badaiteke ere. Gobernuek %3,5eko hazkundera iragartzen dute 2001. urterako Espainiako Estaturako orokorrean, baina azken asteotan, BBVako azterketen arabera, aurreikuspen horiek %2,8ra jaitsi beharko lirateke. Nolanahi ere, Hego Euskal Herriko ekonomiak gaingitu egin dezake kopuru hori, aurreko urtean gertatu zen bezala.

ESPORTAZIOAK SEKTOREKA ETA LURRALDEKA. Nafarroako esportazioak 2000. urtean 848.295 milioi pezetakoak (33.932 milioi libera) izan ziren, hau da, aurreko urtean baino %26,3 gehiago. Horrela, 1994az geroztik Nafarroako esportazioak goraka joan dira. 327.632 milioi pezeta (13.105 milioi libera) 1994an, 566.179 milioi pezeta (22.647 milioi libera) 1997an. Nafarroa-

■ Auto eta merkantzia garraioko ibilgailuak esportazio sektore garrantzitsuenak dira.

ko inportazioak, bestalde, 637.858 milioi pezetakoak izan ziren, aurreko urtean baino %21,9 gehiago. Inportazioak ere etengabean igo dira, esate baterako 1994an 214.566 milioi pezetakoak izan ziren eta 1997an 385.953 milioi pezetakoak.

Sektoreka, berriz, Nafarroako esportazioak, 2000. urtean, garraioari (498.157 milioi pezeta) eta makineria mekanikoari (93.143 milioi pezeta) lotutakoak izan dira nagusiki. Hirugarren lekua nekazaritza arloari dagokio, 50.613 milioi pezetarekin, eta gero papera eta kartoiari, 42.679 milioi

pezetarekin, eta produktu kimikoei, 840.052 milioi pezetarekin. Funtsezko horien ondoren, makineria elektrikoa, produktu metalikoak eta ehungintza aipa genitzake esportazioen arloko garrantzia-

ren arabera.

Esportazio horien xede diren herrialdeei dagokienez, 2000. urtean, batez ere Eurogunera bideratu ziren. Frantziara,

184.641 milioi pezeta esportatu ziren, Alemaniara 153.006 milioi pezeta, Erresuma Batura 112.984 milioi pezeta, eta Italiara 66.634 milioi pezeta. EEBBetara, aldiz, 18.805 milioi pezetako esportazioak bidali ziren.

EAEk, berriz, esportazioen eta inportazioen gorakada handi batekin itxi zuen 2000. urtea. Oraindik behin-behinekoak diren datuen arabera, 1,9 milioi pezeta inguruko esportazioak izan zituen, aurreko urtearekiko %16,48ko igoera, beraz, inportazioak 1,6 bilioi ingurukoak izan ziren, %31,07ko igoerarekin. Esan beharra dago inportazioen igoera petrolioaren prezioak gora egin izanak eta euroak dolarraren eta beste dibisen aurrean balioa galdu izanak eragin duela.

Lurraldeka Bizkaia nagusitzen da esportazioen arloan (740.000 milioi pezeta), %24,435 igoz aurreko urtearekiko. Gipuzkoak 580.000 milioi pezetako esportazioak egin zituen, hau da, aurreko urtean baino %11,80 gehiago. Azkenik, Arabak 570.000 milioi pezetako esportazioak izan zituen, %11,97ko igoera izanik.

Euskal Autonomi Erkidegoko kasuan ere esportazioen xede diren herrialdeak Europakoak dira, haien %80 bereganatuz. Nolanahi ere EAEko esportazioek behera egin dute

Europako Batasunean, eta igo egin dira Europako beste herrialde batzuetan, batez ere ekialdekoetan. Europatik kanpoko esportazioak Ipar eta Hego Ameri-

□ Hego Euskal Herriak hiru bilioi pezeta inguruko esportazioak izan zituen 2000. urtean

JOSEBA OLALDE

GARI GARAIALDE

Hazkunde ikusgarria

Hego Euskal Herriko esportazioak era ikusgarrian hazi dira azken urteotan. Adibide bat jartzearen, EAEn nahiz Nafarroan ia bikoiztu egin da azken sei urteetan, 1995eko 1,5 bilioi pezetatik 2.000ko 2,7 bilioira igaroz. Euskal esportazioek 1995ean lortutako 1,5 bilioi pezetako kopurutik 1,03 bilioi pezetako EAeri zegozkion eta gainerako 473.487 milioi pezetak Nafarroari. Hurrengo urtean esportazio horiek 1,68 bilioi pezetakoak izan ziren, hortik EAeri zegokion zatia 1,17 bilioi pezetakoa izanik, eta Nafarroari 503.307 milioi pezetakoa. 1997. urtean, guztira 2,09 bilioi pezetak izan ziren, 1,53 bilioi EAeri zegozkionak eta 566.179 milioi pezetak Nafarroari. 1998. urtean 2,27 bilioi pezetako esportazioetatik 1,61 bilioi EAEkoak izan ziren eta 660.088 milioi pezetak Nafarroakoak. 1999ko 2,29 bilioi pezetako esportazioen 1,62 bilioi zegozkion EAeri eta 671.682 milioi pezetak Nafarroari ●

kara bideratu dira, eta zerbait gutxiago Afrikara, Ozeaniara eta Asiara, nahiz eta Ekialde Hurbilerako esportazioek gora egin duten.

EAEn esportazio gehien izan duten sektoreak turismo autoena eta merkantzien garraioko ibilgailuen zati eta osagarriena dira. Horien ondoren honako gaiak esportatzen dira gehien: petrolio edo mea bituminosen olioak, kautxuzko pneumatiko berriak, trasatlantikoak eta itsasontziak, eskuko erremintezako tresna alagarriak, aleatu gabeko altzairuzko edo burdinazko profilak, hodiak eta profil hutsak eta hodiatarako eta galdaretarako iturgintzako gaiak.

EUROPAKOA BAINO GEHIAGO

HAZI. Hego Euskal Herriko ekonomia Europakoa baino gehiago hazi zen 2000.

urtean, industri sektoreak eta kanpo merkataritzak izan zuten jarduera onari esker. Horrela nabarmendu dute Eusko Jaurlaritzako eta Nafarroako Gobernuako ardura-dunek azken egunotan. Hego Euskal Herriko Barne Produktu Gordinak %4,3 egin du gora. Epe horretan bertan Espainiako Estatuak lortutako hazkundera baino bi hamarren gehiagoko igoera da, eta delako Eurogunean lortutako %3,4koa baino askoz handiagoa.

Nafarroaren hazkunde ekonomikoa %4,3koa izan zen, aurreko urtekoa baino lau hamarren handiagoa, baina, horrekin batera, KPI ere asko igo zen (%4,1). Hala ere, Nafarroako ardura-dunak itxaropen-tsu daude etorkizunera begira, nahiz eta, Estatu Batuetako ekonomiaren moteltzearen ondorioz, Nafarroako ekonomia eraginda gerta daitekeela dioten batzuek. Datu hori koiunturala delakoan daude.

□ Inportazioen igoera petrolioaren prezioaren gorakadak eta euroak dolarren aurrean balioa galdu izanak eragin du nagusiki

zen, %5,4ko hazkundearekin, eta bigarrenik zerbitzuen sektorea, %3,8 baino zertxobait gehiagoko igoerarekin. Nekazaritzak ere gora egin zuen, baina hamarren bat besterik ez dio eragin hazkunde orokorrari. Ogasun publikoak, bestalde, 930 milioi pezetako saldo positiboa izan zuen 2000. urtean, nahiz eta esan beharra dagoen 1999an kopuru hori handiagoa izan zela, 2.405 milioi

■ Esportazioen arloan Bizkaia nagusitzen da; iaztik %24, 43 igo da.

Ekonomiaren hazkundera kanpo merkataritzaren jarduera onean oinarritu da nagusiki, 1999 urtearekiko %26 hazi baita. Horrela orekatu ahal izan zuen Nafarroak kontsumo iraunkorreko barne eskaeran izan zuen beherakada.

Nafarroaren eragile ekonomiko nagusia 2000. urtean industri sektorea izan

pezetara iritsi baitzen.

EAEk Nafarroaren antzeko hazkundera izan zuen, %4,3koa. Hemen ere Nafarroaren antzeko eragileak dira nagusi, industria eta kanpo merkataritza, %16,6ko hazkundearekin. Inbertsioek gorakada garrantzitsua izan zuten eta, horrekin batera, inflazioak ere bai.

%3,8ra helduz. Eusko Jaurlaritzako arduradunek diotenez, 90eko hamarkadan hiru lurraldeen arteko batez besteko hazkunde %3,5ekoa izan zen. Bitarte horretan Espainiako Estatukoa %2,6koa izan zen eta Europako Batasunekoa %1,8koa.

Beste erakunde batzuen aurreikuspenak ezkorrak izanik ere, Eusko Jaurlaritzako nahiz Nafarroako Gobernu arduradunek egiten dituzten aurreikuspenak baikorrak dira 2001. urterako ere. Nafarroako Gobernuak %3,5eko hazkunde jarri du 2001erako helburu gisa, eta Eusko Jaurlaritzak, berriz, %4koa. Hala ere, aurreikuspenen arabera, 2001-2003 urte bitartean EAEko batez besteko hazkunde %3,5ean kokatu beharko litzateke. Gogoan izan beharra dago Espainiako Gobernuak eta Europako Batasunak ekonomi hazkundeari dagokionez egin dituzten aurreikuspenak 2000. urtean izandakoen azpitik daudela, batez ere Estatu Batuetan gertatzen ari den ekonomiaren moteltzeak izan dezakeen eragina kontuan izanda. Egiten duten aurreikuspena %3koa da. Betidanik oso azterketa zorrotz eta zuzenak egin izan dituen eta

ALBERTO ELOSEGI

■ Industri sektoreak garrantzi handia du Hego Euskal Herriko ekonomian.

urtez urte asmatu izan duen BBVAren Azterketa Zerbitzuak jaitsi egin du bere aurreikuspena, eta %2,8an jarri du Espai-

niako Estatuko 2001. urteko ekonomia-
ren hazkundea ●

◆ DANIEL UDALAITZ

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebetean 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat

- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

IKASLEENTZAT!

% 25eko BEHERAPENA
(ikasle txartelaren kopia bidaliz)

URTEKO HARPIDETZA (BEZa barne)

- Hego Euskal Herria: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Ipar Euskal Herria: 780 libera / 118,92 euro
- Espainia: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Beste Atzerriak: 21.100 pzta / 126,81 euro
- Airez: 33.000 pzta / 198,33 euro

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Jaioteguna: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

*Duela bost hilabetetik hona Andoain eta Legorreta bitarteko herriek Anoetan egoitza duen irratia-
riaren boza entzun dezakete FM-ko 107.5ean. Txolarre irratiak euskararen normalkuntzarako
eta herritarren arteko kohesioarako tresna eta hainbat talderen elkargune izan nahi du.*

UHINETAN BARRENA HEGAKA

Irratia piztu eta Tolosaldean, 107.5 frekuentzia sintonizatuz gero Txolarre irrati-az goza dezakezu. Ibilbide-ari abenduaren 26an ekin zion, Andoaindik Legorretara bitarteko 30 herri egunero kantuz eta hitzez alaitzen dituelarik.

Tokian tokiko aldizkarien mugimen-
duarekin batera, hainbat irrati sortu da, Arrasate irratia, Bergarako Txapa irratia, Getxo Irratia, Irulegiko irratia... udalek lagunduak, edota euskararen inguruko elkarteek sostengaturik.

Txolarrek eta aipatu irrati hauek guz-
tiak badute ezaugarri komunik. Alde batetik, entzulearengandik gertu daude, herritarren arteko komunikazioa susta-
tzea dutelarik xede nagusi. Bestetik, batik bat jazoera lokaletan oinarritzen dira eta eskualdeko kazetariei beren jakintzan eta ezagutzan hezitzeko aukera eskaintzen die. Dituzten oztopen artean, aldiz, muga geografikoa aipa genezake.

"Galtzaundi" eta "Aiurri" aldizkari-
ek Tolosaldean zuten abegikortasuna medio, irratia, euskararen normalkuntzarako tresna, euskara talde eta kultur taldeen elkargune, eta herrien arteko kohesioa nahiz ahotza helarazteko hedabide paregabe legez ikusi zuten euskalgintzako hainbat pertsonen, kazetaritza eremuko eta AEK erakundeko hainbat pertsonen. Dagoeneko desagerturik dagoen Villabonako Loatzon irratiaren lizentzia eta materiala birzikla zitekeela ikusi zutela adierazi digu irrati-ko esatari den Ederne Ayusok. Eta egun ikus daitekeenez, hiru

■ Gipuzkoako 30 herritan hartu daiteke Txolarre irratiaren seinalea.

urte luzeetan eginiko batzarrek beren fruitua eman dute.

SAIO UGARI. Goizero astelehenetik ostiralera hiru orduko irratsaioak egiten dira, 11:00etatik 14:00etara. Arratsaldean, aldiz, herriko kolektibo, elkarte eta mikrofono aurrean eseri gura duen pertsona orori irekita dago. Baldintza baka-

rra irratsaioa euskaraz egitea da. Arratsaldean, beraz, irrati libre baten gisako funtzionamendua du Txolarrek.

Eguraldi iragarpenaren ostean, 12:00ak bitarte, egunero, gai ezberdinak jorratzen dira. Asteko lehen eguna, kirolari eskaintzen diote; "Kiroletan blai" saioarekin. Bertan eskualdeko kirol emaitzak biltzen dituzte. Asteartetan, eskualdeko nekazarien berri izateko parada izaten da, bailarako baserritarrek dituzten arazoez eta nekazal ekimenez mintzatzen dira.

Asteazkenetan, "Kikili saldan" saioan, osasuna izaten da hizpide. Eskualdeko jatetxe eta tabernen laguntzarekin, platera ezberdinak egiten irakasten da ostegunetan. Azkenik, asteburuari aurre

Euskara sailaren babeslea:

Hernaniko Udala

Hernaniko herriak ere
Bai Euskarari

harturik, ostiralean agendaren txanda izaten da, herrietan antolatu diren ekin-tzen berri emateko. 12:30ean elkarriketak egiten dituzte eta azken ordubete-an, Txolarrek bere baitan duen pentsamoldeari atxikirik (herritarren irratia izatea eta jendea hedabidearekin identifikatzea), lehiaketa eta diska eskainien tartea izaten da.

Astelehen arratsaldetan bi irratsaio berri daude, "Ganix" eta "Xangarin", munduko arazoez dihardutenak. Jarraian, "Radio Benba" izeneko irratsaioan hard core musikak 22:00ak bitarte bere leku-txoia izaten du. Asteazkenetan Tolosako hiru gaztek musika talde jakin baten filosofia agertu, beraien letrak aztertu, eta euskaratuko dituzte.

"Asteburuetan euskal musika nahiz atzerrikoa da nagusi, eta etorkizunera so eginik, programazioa zabaltzeko aukerari ez zaio muzin egiten", adierazi digu Edurne Ayusok.

ANTOLAMENDUA. Astean behin, hamabi bat kidek osaturiko talde eragileak biltzen da alderdi ekonomikoa jorratzeko eta irratia ereduak zehazteko. Esatari lanetan, Edurne Ayuso eta Jon Ander Esnaola aritzen dira, eta, gainontzeko laguntzaile guztiak kolaboratzaileak dira. Udalak emaniko diru laguntzatik eta publizitatetik biziraun gura du irratia. Hamabost udalek eman dute diru laguntza.

Euskarari dagokionez, herritar orok ulertzeko moduko euskara batu baina xume eta arrunta erabiltzearen aldeko da Edurne Ayuso. Izan ere, hedapen geografikoa dela medio, arras hizkera ezberdina mintzatzen da Andoain inguruan edota Goierrri aldean.

Txolarreren entzulerik finenak etxe-ko txikienak direla aintzat harturik, eta hel-duen erantzuna ere ona dela ikusirik, gazteei bereziki luzatu nahi diete gonbita, etorkizun hurbilera benetako irratia euskaldun eta parte hartzailearen proiektua mamtzen joan dadin.

Irratiari izena jartzeko unea heldu zenean, liburu bat hartu eta irekitzen zuten orrialdeko lehen hitza hartzea erabaki zuten. Zentzua zuela ikusi zuten; txolarrea baratzetan txioka jarduten duen hegaztia izanik, irratia nortasunarekin bat egiten baitzuen. Apurka-apurka etxe-ugaritako sukaldetara iristen ari da.

BERONIKA GOITIA

Arturo Campion

Arturoren kaiera

15.000 SINADURA BILDU DITU IA-K

Ikasle Abertzaleak (IA) elkarteak irakaskuntza sistemari kontzientzi eragozpenera egiteko prest dauden 15.130 pertsonen sinadurak bildu ditu, garatzen ari den "Udaberri Intsumitua" kanpainaren baitan. IAko kideek esan dute-nez, euskal ikasleen hizkuntza eta kultur eskubideak zapalduak daude. Hartara, fakultate eta irakaskuntza ertaineko ikastetxeetan intsumisio dinamikak garatzeko asmoa agertu dute halaber.

EUSKARA NAFARREN HIZKUNTZA DA

Euskara nafarren hizkuntza dela dioen lehenengo dokumentua plazaratu du Mintzoa argitaletxeak. Ale originala 1167 urtekoa da eta Iruñeko katedralean dago gordeta. Nafarroako Antso VI.a Jakituna erregeak, Aralarako abadeak eta Belako kondeak idatzi zuten XII. mendean agiria. Mintzoa argitaletxeak 365 ale argitaratuko ditu eta ale bana eman dizkie Euskaltzaindiari, Kontseiluari, Oinarriak-i eta Korrikari.

EUSKARA UDALETAN BIZI-BERRITZEKO

Eusko Legebiltzarrak Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia onartu zuen 1999an. Eusko Jaurlaritzan eta Foru Aldundietan garatu ostean, udaletara egokituko dute orain. Jaurlaritza, Eudel eta Diputazioetako ordezkariak 156 udaletako ordezkariekin bildu dira udal bakoitzari eredu egokitu emateko. Udalek proposamena aztertu eta abian jarri gero, 2004 urte arteko epea izango dute plana garatzeko.

"HIK HASI"-REN TOPAKETAK

"Hik Hasi" euskal heziketa aldizkariak 23 ikastaro eta hainbat hitzaldi aurkeztu eta eztabaida antolatu du uda honetarako. Donostiako EHUKo campusean izango dira ikastaro eta bestelako ekimenak, uztailaren 3a eta 5a bitartean. Izena emateko epea hilaren 18an amaituko da.

Urrea

Oinarriak plataformak ekimen irudimentsua jarri du abian: "Euskarari, zor zaiona" objektzio fiskalerako kanpaina hain zuzen. Asmoa Nafarroako Gobernuak euskararen aurka hartutako neurrien aurrean, euskarari maitasun aitortpena egitea da. Protesta egitearekin batera, euskararentzat dirua bildu nahi dute. Zorte on!

Hauteskunde kanpainak ez dute mugarik. Manuel Fraga Iribarne joan den astean esandakoa lekuko: Euskara historiaurreko hizkuntza da eta euskaldunek latinarekin osatu zuten; gainera museoko hizkuntza da eta ezin da eguneroko hizkuntza bihurtu. Fraga dixit. Dena den, hizkuntza zoragarria dela dio. Eskerrak!

Ikatz

ARALARKO PAGADI

Monumentu megalitikoak, pagadi aberatsak, larre ederrak, kareharria nonnahi, eta batez ere natura gustuko duten guztientzat oso tentagarriak diren paisaia ikusgarriak.

Bertako jai nagusia, Aralarko Eguna, maiatzaren 1ean ospatu berri da. Aurten ordea, aheri gaitzaren aurkako neurriek festa horretan ardiak ikusi ahal izatea galarazi zuten. Baina aheriaz gain, Aralarko artzainek badute orain nahikoa kezka. Esaterako, lana baldintza egokietan egin ahal izateko pista berriak eskatzen dituzte eta hori egia bihurtzeko proposamen desberdinak daude, bata Ekos enpresarena eta bestea, Aranzadi Zientzi Elkartarena.

Testuak: Iosu Etxaniz

Aralar Euskal Herriko bihotz naturala dela esan genezake, gure geografian oso gutxi izango direlako hainbat jenderentzat hain esanahi berezia duten toki edo inguruneak. Milaka urtetan euskaldunon bizileku izanik, gaur egun arte zama sinboliko oso handia gordetzen jakin izan duen ingurumen ederra da berau. Baina era berean, Aralar arazoak dituen eta zainketa berezia behar duen naturgune hauskorra dugu, eta horregatik 1994an Gipuzkoako aldea parke naturala izendatu zuten. Nafarroako aldean ez da momentuz halakorik gertatu, batzuen ustez arrazoi politikoak direla-eta, Gipuzkoarekin lotura bat gutxiago izatearren, baina dirudienez Nafarroako Gobernuak laster hartuko du erabaki hori edo antzeko bat. Dena den, berari dagokion baso zatia Gipuzkoakoa baino askoz egoera hobean kontserbatzen da, jasan behar duen giza presioa txikiagoa delako eta denboran zehar aurrera eraman den basogintza eredu arrazionalagoa izan delako. Hona hemen, beraz, ingurune beraren gaineko bi errealitate ezberdin.

ARALARREN EZAUGARRI NATURALAK. Aralar mendilerroa Gipuzkoa eta Nafarroaren artean dago kokatua, Euskal Herriaren bihotzean, eta 350 bat km²ko zabalera erakusten du, hortik heren bat Gipuzkoari eta gainontzekoa Nafarroari dagokiolarik, bertako herriek 1519an adostu bezala. Berau

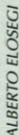

inguratzen duten 31 herrietatik 24 ere nafarrak dira, mendilerrotik onura komunak jasotzen dituzten herriak alegia: zura eta papera lortzeko basogintza, ganadua mantentzeko eta bertako gazta egiteko artzaintza, lurra lantzen duten laborariak... Inguru hau betidanik izan da gehiago ala gutxiago gizakiaren eraginpean; horrela, Aralar Euskal Herriko historiaurreko santutegirik garrantzitsuenak dugu bertako 60tik gora monumentu megalitikoek erakutsi bezala, eta bestalde, mendetan zehar eta gaur egun arte artzainek izan duten eragina ingurumenean oso nabarmena izan da, txarrerako (antzinako pagadi aberatsen zati handi

ALBERTO ELOSEGI

■ Aralar inguratzen duten 31 herrietatik 24 nafarrak dira eta 7 gipuzkoarrak.

Faunari dagokio-
nez, gure imajinazioak
baso hauek hartz, otso, orein eta bestela-
ko animaliekin lotzen baditu ere, egia
esan horrelako ugaztun handietatik gera-
tzen den bakarra basurdea da (azken har-
tza 1863an akabatu zuten); hala ere,
horien ordeztu bestelako animalia bilduma
aberatsa bizi da bertan, nahiz eta haueta-
tik gehienak gauez ibiltzen diren eta,
beraz, ikusteko zailak izan: ugatzak,
arrano beltzak, elurretako lur-sagua,
basoetako gerri-txoria, okil beltza,
pagausoak, sai zuriak, arrano txikiak,

Gauez basa animalientzat; egunean zehar baso zabalak gizakioi aurkezten zaizkigu, koloretsu eta aberatsak. Aralar-ko zuhaitzak mota eta espezie askotako-ak diren arren (arteak, haritzak, pinuak ere bai), nagusia pagoa da, pagadi izugarriak sortzen dituen arbola miragarria; halere, bere edertasun eta kalitateak men-

egitura onddoen sorkuntzan aproposa delako.

Mendilerro hau orokorrean hotz samarra (7,5º batez beste 1.000 metrotara) eta oso euritsua da (1.820 mm³. urtean goilarretan), baina klimaren aldagaiak nabarmen aldatzen dira lehorragoa den Sakana-tik epelago baina euritsuagoa den iparrera adibidez. Beste alde batetik, ez dira arrarokak bat-bateko eguraldi aldaketa, laino eta ekaitzak, eta bertaratzen direnen artean asko mendizaleak direnez, inguruan hain-

Geomorfologikoki, mendilerro hau duela 100 milioi urte sortutako sistema karstiko handi bat da, hots, kareharrizko lurrak ez dio ia jausitako euriari eusten eta ur-tantak harriaren milioika zuloetatik isurtzen dira lurpeko akuiferoetaraino. Tanta hauek inguruko ibai eta iturrietaraino bidea egiten dute.

Baina ezeren gainetik, gaur egun Aralar ingurumen naturala da, eta mendilerro gisa, bertako lehen ezaugarri nagusia

Nafarroako Aralar

- ✓ **Izendapena:** Aralar Natur Parkea (oraindik izendatzeko).
- ✓ **Kokapena:** Nafarroako ipar-mendebaldean.
- ✓ **Inguruko udalerriak eta Biztanleria:** Uharte-Arakil, Lekunberri, Baraibar, Iribas, Betelu, Lakuntza, Arruatzu, Irañeta, Madotz, Errazkin, Albiastu, Azkarate, Arribe-Atallu, Intze, Uztegi, Gaintza, Alli, Astitz, Oderitz, Lizarragabengoa, Iriberri, Ithabar, eta Egiarreta.
- ✓ **Sarbideak:** A-68 (Donostia-Iruñea) edota N-240 (Gasteiz-Iruñea) autobideetatik hurbilduz, Uharte-Arakil eta Lekunberri arteko errepidea.
- ✓ **Parkearen Interpretazio Zentroa:** Oraindik ez dago.
- ✓ **Lojamendua:** Mikel Deunaren Santutegia (taberna eta ostalua), inguruko nekazal etxeak eta hotelak Lekunberri.
- ✓ **Bestelako zerbitzuak:** Zaindari-etxea, zenbait babesleku, aparkalekuak, askaldegiak, iturriak.

■ Parketxea Lizarrustin

Lizarrustiko mendatean, Ataun eta Etxarri-Aranatz artean, azkenean Aralarrek hain beharrezko duen parkearen interpretazio-zentroa eraiki dute, inguruko mendi eta zelaiak ezagutzeko abiapuntu ezin hobea. Hasteko, bertako jantoki atsegina mokadu eder bat dastatzeko toki aproposa izan daiteke, eta dagoeneko indarberriturik, sarrera nagusian dugun Aralar osoko maketa ederrari begira egin beharreko txangoa errepasa dezakegu, arduradunek luza diezaguketen informazioaren laguntzaz. Hortik aurrera gure hankek agintzen dute, baina itzuleran parketxean bertan gaua igarotzeko aukera dugu, aterpetxe funtzioa ere betetzen baitu. Honetaz guztiaz gain, helburua inguruaz gozatzea denez, parketxean bideo eta diaporamak eskaintzen dituzte eta ibilaldi gidatuak prestatzen dituzte partikular zein taldeen-tzat. Dena gure geografiako alderik ederrenetako bati ahalik eta etekinik onena atera asmoz ●

Gipuzkoako Aralar

- ✓ **Izendapena:** Aralar Natur Parkea (1994).
- ✓ **Kokapena:** Gipuzkoako hego-ekialdeko ertzean.
- ✓ **Udalerriak:** Ataun, Zaldibia, Lazkao, Abaltzisketa, Amezketa, Tolosa eta Enirio-Aralar Mankomunitatea (inguruko 15 udalerrien jabegoa parkearen bihotzean).
- ✓ **Biztanleria:** Ataungo Aia auzunea.
- ✓ **Sarbideak:** N-1 errepidetik hurbilduz, Alegiako irteeratik Amezketa eta Bedaierantz, Ordiziako irteeratik Zaldibia eta Larraitzerantz, Beasaingo irteeratik Ataun eta Etxarri-Aranatzerantz.
- ✓ **Parkearen Interpretazio Zentroa:** Lizarrustiko Parketxea, Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mugan, GI-120 errepidean (Lizarrustiko mendatea).
- ✓ **Lojamendua:** Lizarrustiko Parketxea (taberna, jatetxe, aterpetxe eta logelak) edo parketik kanpo (nekazal etxeak).
- ✓ **Bestelako zerbitzuak:** Sei askaldegi-atsedenleku mahai, iturri, barrila eta abarrekin: Abaltzisketako udal aterpetxea eta Aralarko aterpetxe-babeslekuak; aparkalekuak, komun publikoak, telefono publikoa, zaindaria.

bat txabola eta babesleku dago, nahiz eta hauetako batzuk itxita egon eta beste batzuk egoera txarrean aurkitu.

Kultura aldetik ere, ezin genezake aipatu gabe utzi Euskal Herriko erdigune geografikoa izan litekeen Mikel Deunaren Santutegia. "Mikel zurea zaizu Euskal Herria" lemapean bizi da sainduen irudia (Nafarroako lurra bedekatzeko erabiltzen da). Santutegian dago Nafarroa osoko altxorretako bat den erretaula ederra. Gainera, Aralar betidanik izan da euskal mitologiaren iturburu garrantzitsua eta ahozko kulturaren hainbat dira Aralar hizpide dutenak.

ARALAR ZATI BAT PARKE NATURAL. Gaurko bizimoduak, bestalde, ingurumenari egiten dion kalteari aurre egiteko eta Aralar bezala geratzen zaizkigun naturguneak ezagutu ditugun moduan babesteko mundu osoan aspalditik babes-eremu naturalak izendatzeari ekin zaio, beren balio natural, berezitasun edo adierazkortasunagatik, eskatzen duten babes behar edo erakusten duten bioaniztasunagatik, edota beren garrantzi ekologiko zein edertasunagatik. Hainbat dira naturgune bat babesteko kontuan hartzen diren eragileak, eta gure inguruan ere antzera egiten da: Urkiola, Aiako Harria, Valderejo, Larra, Abbadia... Euskal Herrian ditugun parke naturaletatik banaka batzuk dira. Baina zer da parke natural bat? EAEko Izadiaren Zaintzari buruzko 1994ko ekainaren 30eko Legearen arabera, parke naturalak "balio natural eta kultural garrantzitsuak dituzten eremuak dira, gizakiaren eragina gutxi jasan dutenak eta bere hartan

gorde nahi direnak", baina era berean jendea irekitako lekuak dira, gozamenerako eta heziketarako, eta horregatik kontserbazioa eta erabilpena uztartzeko beharra ikusten da.

Gauzak horrela, Gipuzkoako Aralar-Nafarroako zatia ez bezala- 1994an bertan parke natural izendatu zuten. Nafarroan berriz, izendapen hori egiteko dago oraindik, nahiz eta bere eremua dezente hobeto zaindua egon, baina Nafarroako Gobernuak urrats hori edo antzeko bat laster ematea espero da.

Nafarroako Aralarren egoera naturala eta administratiboa ezberdina da, baina honek arrazoi historikoak eta etorkizunaren aldetikoak ditu. Alde batetik, Gipuzkoako lurra betidanik bertako udalerrien menpe izan den bitartean, Nafarroako Aralarko mendialdea lehenago Espainiako Estatuarena izan zen eta gaur egun Nafarroako Gobernuaren jabegoa da, honek, bertan bultzatutako basogintza arrazionalagoarekin batera, nafar basoen kontserbazioa hobea azaltzen du. Beste alde batetik, orain Europar pil-pilean dagoena Natura 2000 izeneko plana da, hau da, Europa osoko habitat naturalen edo babestutako naturgune guztien sarea abian jartzeko, eta Nafarroaren ahaleginak horra zuzentzen dira, parke natural gehiago izendatzera baino. Horrenbestez, foru erkidegoko teknikariek Aralarko ordenamendu plana -edozein parke natural

■ Aralar

izendatzeko lehen urratsa- prestatu zuten, baina hurrengo pausoa eman gabe, gaur egun egiten ari direna Nafarroa Garai osoko ikerketa plana da, Natura 2000 horretan bere lurraldearen %20 bat barneratu asmoz. Beraz, gaur egun Nafarroako Aralar lege aldetik babesturik ez badago ere, laster izango dela espero da, sare europarrean sartzeko pauso hori beharrezkoa delako; hori bai, horretarako ez dago parke naturalik izendatu beharrik. Gipuzkoako zatia ere ibilbide bera burutzen ari da eta hortaz, epe motzean Aralar osoa Europako Batasuneko legeek babesturik izanen da.

Gaur egun babesturik eta parke natural izendatua beraz, Gipuzkoako Aralar dugu, eta bere zuzendari Iñaki Aizpuruk azaldu digun bezala, bere garaian erabaki hori hartzeko arrazoi ugari eta zalantza gutxi izan zen: 3.000

hektarea baso, gehiena pagadi baina baita artadiak ere, beste inon ez dauden larre (beste 2.500 hektarea) eta harkaitzak, landaredia eta fauna aberatsa, mendiko artzaintzak bizirik jarraitzen duen ingurunea... "hau guztia izatea Gipuzkoarentzat luxua da".

Parke naturalen kontua EAEn 1982an hasi zen, gutxien ukituta edo izorratuta zeuden lekuak (mendialdeak batez ere), babestu beharrekoak alegia, ikertzeari ekin zitzaionean. Hortik aurrera, toki bat parke natural izendatzeko lehenbizi baliabide naturalak ordenatzeko plana

egiten da, hots, bertan aritzen den sektore bakoitzean zer dagoen eta zer ez, eta zer egiten den eta zer ez aztertzen da, horien artean ingurunearentzat komenigarriak, kaltegarriak eta zalantzaak aukeratzeko. Dena den, gauzak paperean idaztea praktikan jartzea baino askoz errazagoa da, eta beti sortzen dira arazokak: "Parkeekin gertatzen dena zera da, azken finean borondatezko gaia izan behar dela, eta hemen arazoa leku guztietakoa da, administrazioaren zatiketa

eta eskuduntzen banaketa alegia; udalerriek ere beren eskuduntzak dituzte, eta parke natural bat izendatzen denean betiko eztabaida sortzen da, udal eskuduntzak murrizten diren ala ez; azken finean, Eusko Jaurlaritza, Diputazioa edota udalerria administrazio beraren besoak dira eta

horrelako gaietan gakoa elkarlanean aritzea da". Horregatik, nahiz eta kudeaketa printzipioz Diputazioaren esku egon, parke natural izendatu eta berehala patronatu edo eztabaida foro bat sortu ohi da, aipatutako administrazio mailen zein tokian tokiko sektoreen ordezkariak (nekazariak, mendizaleak, ekologistak...) eta aplikatu beharreko irizpideak hortik irteten dira ●

▣ **Aralar orokorrean hotz samarra eta euritsuua da, baina klima nabarmen aldatzen da lehorragoa den Sakanatik epelago baina euritsuagoa den iparrera adibidez**

ALBERTO ELOSEGI

JONEREA AHIARTZA

ALBERTO ELOSEGI

■ Urrunean Txindoki mendia.

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ Basurderik ere ikus dezakegu.

■ Pagoa, zuhaitz mota nagusia.

Aralarko artzainek beren lana egiteko erraztasunak eskatzen dituzte, txabola guztietara zuzen eta azkar iritsi ahal izateko pistak, hain zuzen. Hori dela-eta, azkenaldian artzainen kopurua eta euren lanaren eragina atera dira argitara eta ondorioz baita bideak egiteko proposamen desberdinak ere.

PISTAK AL DA BIDEA?

■ Batzuen iritziz pistak egiteko modurik onena lortu behar da, besteen ustez ea beharrezkoak ote diren ikusi behar da.

Aralar eta artzaintza mendetan zehar loturik izan diren bi hitz dira. Gipuzkoako Aralar, hein handi batean bederen, artzainen emaitza da. Kontuan izan behar da, Aralar Izadi Taldeak emandako datuen arabera, 1784an Aralar ia osoa basoa zela, %91 pagoa eta %9 haritza, eta bi mende beranduago, 1982an, bere bihotzaren (Enirio-Aralar) lur-zoruaren %30 harikaitz bizia edo lurrik gabekoa, %26 larre egokiak, %20 basoak eta %24 arazo arin edo larriak izan zitzaizkiren larreek osatzen zutela. Hau da, antzinako basoaren bostena gordetzen da, herena harriak betetzen du, eta gainontzekoa larreek. Hemen ez dago artzainei erru osoa botatzerik, kontrolatu gabeko basogintza eta ikazkintzak ere erantzukizun handia izan dutelako prozesuan; are gehiago, artzainen lanik gabe gaur egun

ikusgai ditugun larre ederrak galdu egingo lirateke, sasien eta bestelakoen inbasiopean. Baina artzaintzaren eragina, onerako zein txarrerako, hortxe dago, eta artzainik gabe ez dago gaur egungo Aralar ulertzerik.

Hementxe dago koska: eta orain zer? Aralar artzaintza da, bai, baina baita

■ Artzainek 20,5 kilometro pista egitea eskatzen zuten eta talde ekologistak lehen unetik horren aurka jarri ziren

mendizaletasuna, aire garbia, paisaia, ihes egitea, historia, kultura, tradizioa... eta 1994tik parke naturala. Horregatik, bertan geratzen diren 41 artzainek euren txaboletara iristeko pistak eraikitzea eskatu dutenean Txindokin haizeak mugitzen duena baino hauts gehiago harrotu da Gipuzkoan.

Hasieran artzainek 20 kilometro eta erdi pista egitea eskatzen zuten, txabola guztietara iristeko modu zuzena, alegia: "Lanbide honetan ezin dugu Neolitikoa bezala lanean jarraitu, butanoa edo beste edozer garraiatzeko oinez edo mandoz ordu eta erdiko ibilerak egin; ez dugu Aralar pistez jostea eskatzen, guri ere ez zaigulako interesatzen mendia jendez gainezka egotea, baina bai pista nagusi batzuk" zioten, eta ordu-ra arte ahotsik entzun ez zitzaizkien artzainak hori

lortzeko protestan hasi ziren, Ordiziako Gazta Txapelketa izan zenean, adibidez. Artzainek EHNE sindikatuaren laguntza eta babesa dute, zeren Gipuzkoako idazkari nagusia den Marta Agirrezabalak dioen bezala, "abiapuntua ezin da gaur egungo artzainen kopurua izan, Aralarren artzaintzarik behar dugun ala ez

ARTZAINAK

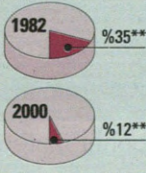
•1975ean 63 artzain

•2000an 41

Epe motzerako jubilatutak	10
Epe ertainerakoak	18
Etorkizuna dutenak	13

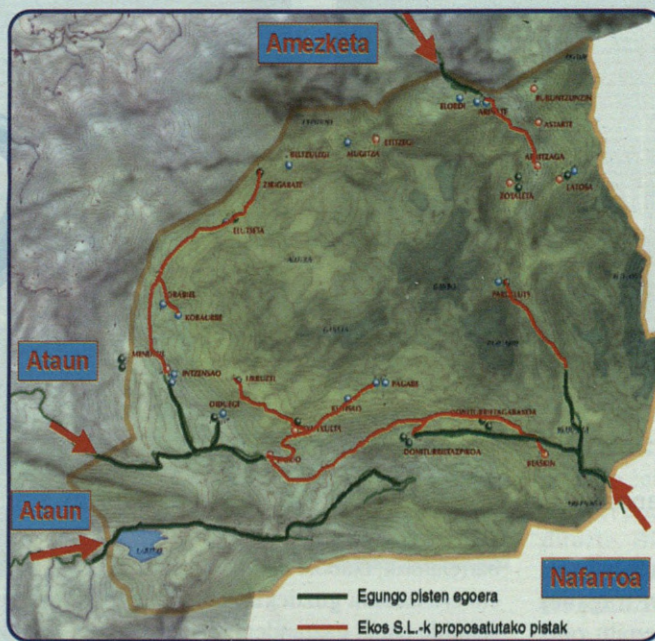
GANADUA

Ardiak	18.434
Behorrak	611x10=6.110*
Behiak	656x10=6.560*
GUZTIRA	31.104 (Parkeak jasan dezakeen kopurua 20.000-25.000 artean dago)

* Kopurua ez dira abereburuak, koefiziente batzuekin jokatzen da (behi edo behorren eragina ardi batena baino hamar aldiz handiagoa da).

** Udan Aralarra eramaten den Gipuzkoako ardiaren portzentajea da. Gainerako ardiak Gipuzkoako beste larreetan barreiatzen dira.

ARANZADI ZIENTZI ELKARTEA

lagunen interesen esku” diote Aralar Izadi taldetik. Eta iritzi berdintsukoak dira Gipuzkoako Mendi Federazioan, Aralarko txabola guztietara pistak iristea astakeriatzat jotzen baitute: “Horrek ez du esan nahi pista bat bera ere ez denik egin behar, baina ondo aztertu behar da lehenago zenbat artzain bizi diren benetan lanbide-tik, eta egitekotan bideen erabilera oso zorrotz kontrolatu beharko da. Batzuetan, langa jartzen da, gero puskatu egiten da eta inork ez du gero

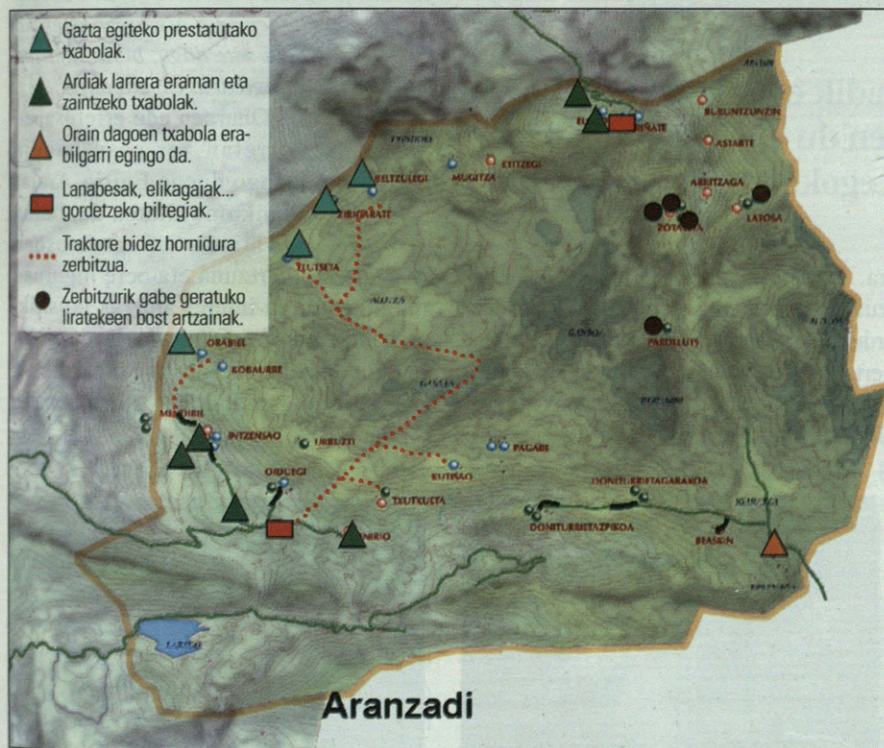
hori kontrolatzen”.

PISTAK EGITEKO PROPOSAMEN DESBERDINAK.

Gipuzkoako Diputazioak artzainen eskaera jaso eta konponbidea eman nahian Ekos enpresari ekimenaren bideragarritasunari buruzko ikerketa egitea eskatu zion. Horrela, Ekosek aurkeztutako konponbideak kilometroak murrizten zituen, 15ean utziz, eta zonalde sentikorrenetarikoz batzuk saihesten zituen, baina ez zuen pisten beharra zalantzan jartzen, hau da, “pistok era egokienean nola egin?” galderari erantzuten zion, pistak egitea edo ez egitea hausnartu gabe.

Istoria gehiago zailtzeko, Gipuzkoako Aralarko bihotza Enirio-Aralar Mankomunitatearen jabegoa da, hots, XV. mendearen hasieran lurroak erosi zituzten inguruko 15 udalerriena. Bertan edozein erabaki hartzeko udalerri gehienek adostasuna behar da, eta Aralarko etorkizuneko garrantzi handia izan dezakeen gai baten aurrean egonik eta beraien artean dagoen iritzi-desberdintasunak kontutan hartuta, mankomunitateak beste ikerketa bat egitea eskatu zion Aranzadi Zientzi Elkarteari, bere lehen kontraproposamena —artzainen txabolak beheagoko bost gunetan elkartzea— artaldeak nahas zitezkeela eta atzera bota ondoren.

Aranzadi aspaldi hasi zen Aralarren ikerketak egiten, 1947rako jadanik Joxe Miel Barandiaran bertako trikuharrien

ARANZADI ZIENTZI ELKARTEA

■ Goian Ekos S.L. enpresak eginiko proposamena. Behean, Aranzadi Zientzi Elkartek eginiko ikerketaren emaitza.

baizik; mendiaren zainketa eta sostengu sozio-ekonomikotik so, herri honek mendiko artzaintza behar al du? Artzaintza mota honek mendiari onura ala kalte egiten dio? Gehiegitan arazo hauek ikuspuntu ekologista edo naturalista soil batetik ikusten dira, eta guk Aralarko ikerketa guztietan ikuspegi globalaren

falta nabaritzen dugu; azken finean arazoa ez da pistak egitea ala ez, mendiaren erabilpen egokia edo desegokia baizik”.

Talde ekologistak lehen unetik pisten aurka jarri dira eta behin eta berriz parke natural batetaz ari garela gogorarazten dute: “Ez gaude ados klientelismo horrekin; mendi oso bat ezin da utzi 10-12

ALBERTO ELOSEGI

■ Aralarko artzainek, butanoa garraiatzeko adibidez, ordu eta erdiko ibiliak egin behar izaten dituzte.

inguruko txostena prestatzen ari baitzen. Oraingo honetan, Aranzadiri iraganaz baino etorkizunaz ikertzea suertatu zaio, eta Juanxo Agirre idazkari nagusiak adierazi digun bezala, ondorioak argiak dira. Aralarren geratzen diren 41 artzainetatik 10 jubilatzeaz daude, beste 18k epe erdian gauza bera egingo dute, eta beraz, etorkizuna duten eta osasun-neurri guztiak betetzen dituzten 13 artzain geratzen zaizkigu. Hori artzainei dagokienez, baina bestalde, Aralar inguru oso karstikoa (harritsu eta zuloduna) da, eta bere gainean eroritako edozer segituan lurpera igaro eta Tolosaldeko edo Goierriko edozein iturritik atera daiteke; gero eta gehiago ukitu parajea, uren kutsadura handiagoa izango da. Gainera erosioaren arazoa dugu, Aralar oso aldapatsua eta lur azal eskasekoa delako (30-35 zm.) eta edozein lur mugimenduk lurra harkaitz bihurtzea ekar dezakeelako. Hau guztia kontutan hartuta, Aranzadiren ondorioa gauzak dauden bezala utzi behar direla da, naturaren eta artzaintzaren arteko oreka bilatu behar dela: “Pistak eginez gero, pagadi garrantzitsuei eragingo zaie, ezpondak egin beharko dira, induskagailuak sartu, harkaitza dinamitatu, paisaia eragin... hori naturagune babestu batean egitea astakeria da, onartezina”.

Aranzadik beste konponbide mota bat proposatzen du: egungo bideak konpondu, parkearen erdigunea edo bihotza txabolez hustu eta artzainak beherago birkokatu, egungo pisten bukaeretatik hurbil baina

barreiatutik, txabola berrietara (azpiegitura eta erosotasun guztiekin, hots, bi logela, sukalde osoa, gaztandegia behar badute, dutxa eta komuna, argindarra, antena parabolikoa, eguzki-plaka, telefono mugiko-

□ Aranzadik egungo bideak konpontzea proposatzen du eta artzainak beherago eta azpiegitura egokia duten txaboletan kokatzea

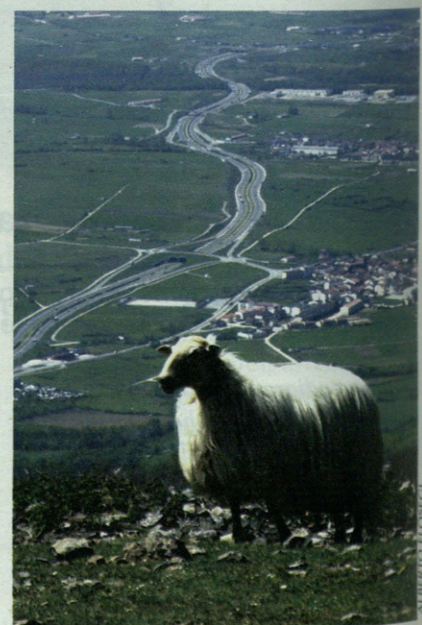
rra...) iristeko dohaineko traktore zerbitzua, artzainen eta beren gauzen zainketaz arduratuko den pertsona batekin... Zerbait gertatuz gero orain ere baduten helikopteroaren laguntza izaten jarraituko dute. Ekonomikoki ere, Juanxo Agirrek dio

Aranzadiren proposamena aurrekoak baino askoz merkeagoa dela, 75 milioi pezeta (3 milioi libera) 150-200 milioi pezetan (6-8 milioi libera) aldean. “Azken finean, proposamena naturagune babestu honen zein artzainen onerako dela uste dugu, beraz onartua izango dela espero dugu”.

Onarpen edo errefusapen horretan zer esan handia izango duena Enirio-Aralar Mankomunitatea da, baina gai honek Gipuzkoa osoan izan duen oihartzuna eta bere inguruan mugitzen diren interes anitzak ikusirik, erabakia ez da erraza izango. Ez da pistak bai ala ez bakarrik, beste gai askorekin batera jomugan dagoena etorkizuneko Aralar delako ●

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

I Z O T Z H O C K E Y A

Izotz-hockeyko euskal taldeak jokoan ikusi nahiz gero, hiru tokitara joan beste erremediorik ez dago. Donostian, Gasteizen eta Angelun dira pistak. Pista hauetan aritzen dira Euskal Herriko talde onenak eta bakarrik, Necso-Txuri Urdin, C.H. Gasteiz eta Angeluko Hormadi.

IZOTZ GAINETIKO HIRU MOSKETEROAK

■ Izotz-hockeyan Euskal Herriko selekzioak partida ugari jokatu du.

Euskal Herrian izotz-hockey modalitatean goi mailan diharduten hiru talde garrantzitsu daude: Espainiako Senior Ligaren Anecso Txuri-Urdin (Donostia) eta C.H. Gasteiz-ek jokatzen dute, eta Angeluko Hormadi taldea Frantziako Elite profesionalen mailan lehiatzen da. Nahiz eta hiru taldeak goi mailan aritu Espainiako Senior Ligaren eta Frantziako Elite edo maila profesionalaren artean alde handia dago. Hiru taldeek dute historia luzea, baina zaharrena Angeluko Hormadi da, 1969. urtean jaio baitzen. Hiru urte geroago, 1972.ean, talde donostiarrak sortu zen eta ondoren Gasteizkoa.

Urteen poderioz taldeek indarra hartzeaz gain egiturak zaharkitu egiten dira eta horixe gertatu zaio Donostiako Txuri Urdin izotz pistari. Egokitza lanak egin behar izan dituzte eta 1998tik 2000. urte bitartean itxita egon da izotz pista.

Donostiarrek etxeko partidak Ange-

lun jokatzen zituzten eta beraz, norgehiagoka guztiak etxetik kanpora. Hala ere, kirol emaitzak ezinhobeak izan dira, bi denboralditan Espainiako Liga irabazi baitute eta iaz baita Kopa ere. Orain Donostiako izotz pista eraberrituan 720 ikusle eseri daitezke. Angeluko Hormadin 1.200 ikusle sartzen dira eta Gasteizen 800 inguru.

DENBORALDIA LUZEA ETA KONPLEXUA. Frantzia eta Espainiako Ligak desberdinak direla esan berri dugu; beste hainbeste gertatzen da urtez urteko denboraldietan ere.

Espainiako Senior Ligan abuztuaren bukaera aldera hasten dute aurre denboraldia. Sei taldek osatzen duten Liga Erregularra urrian has-

ten da eta otsailean bukatu. Baina, sailkapeneko lehenengo lauek Play Off-eko finalerdiak hiru partidatara jokatzen dituzte. Bi onenek finala jokatuko dute bost partidatara. Bitarte horretan, Kopa ere jokatzen dute eta apirila aldean Munduko Txapelketa ere bai. Selekzioen partidek etenalditxoak izaten dute garai honetan. Txuri Urdin taldea Play Off-eko finalerdietan kanporatu zuten eta laugarren postuarekin konformatu behar izan zuten. Gasteiz, berriz, aurretik geratu da, hirugarren alegia.

Frantzian, aurre denboraldia abuztuaren lehen hasi zuten eta beraz, baita Hormadik ere. Zortzi talde indartsu lehiatuko ziren denboraldia irailean hasi zuten eta martxoan bukatu. Aurten txapela kentzeko moduko denboraldia egin du Hormadik. Play Off-etan finalera heldu eta gero, Elite mailan zilarrezko domina lortu du Rouen taldearen atzetik geratuz.

ATZERRITAR UGARI. Kirol hone-tako taldeetan jokalaria nola entrenatzaile atzerritar ugari dago. Txuri Urdinen bi

■ Euskal selekziokoa eta Frantziakoa lehiatzen.

■ Necso Txuri Urdin taldeak Espainiako txapelketa gorenean, Senior Ligan jokatzeko du.

kanadiar, Darryl Sinclair eta Patrick Barton, eta italiar atezain gaztea daude, Federico Bobba. Atzeritarraren tokia betetzen duena, baina Txuri Urdin taldeak atzeritartzat hartzen ez duena Pierre Vachere Baionako jokalaria da. Honek 3-4 urte daramatza Donostian jokatzeko. Azken urteotan entrenatzaile lanetan aritu da Iñaki Bolea eta azken denboraldi honetan Espainiako Ligan etxeko entrenatzailea duen talde bakarra izan da Txuri Urdin. Ligako beste talde guztiek entrenatzaile atzeritarra dute.

Zaila da honelako talde handietan jokalarik guztiei ordaintzea eta arazoak

hor sortzen dira. Nori ordaindu eta nori ez? Atzeritarrek pribilegio hori hartuz gero etxekoek urte osoan esfortzu berdina eginez ez al dute ezer merezi? Txuri Urdinekoen helburua ez da taldea profesionalizatzea, gakoa harrobitik ateratzen den taldea da. Jokalariak gazte direnetik prestatuko dituzte eta horiek mantentzen saiatuko dira. Denboraldiz denboraldi dirua ateratzen bada atzeritar gutxi batzuk hartuko lituzkete, baina ez bada dirurik akabo ametsak.

Gasteiz taldearen kasua zeharo desberdina da. Talde txikia izan da beti, baina bazirudien azken urteetan taldea

handitzen ari zela eta era berean etxeko jende gaztea bazetorrela. Joan den denboraldian, ordea, taldea profesionalizatzeke apustu gogorra egitea erabaki zuten. Fitxaketa ugari egin zuten, gehienak atzeritarrak eta beraien helburua Ligan lehenengo bi postuen artean gertzea zen. Zortzi atzeritar berri ekarri dituzte: entrenatzailetik hasita, Adam Wronka poloniarra, bi atezain eta bost jokalarik atzeritar dituzte, hiru poloniar, jugoslaviar bat eta suediar bat. Ez dirudi denboraldi honetan Gasteiz taldearen helburuak eta nahiak lortu direnik, ezta arazoak gehitu ez zaizkionik ere.

■ Harrobi guztiak ez dira berdinak

Frantzian (eta beraz, kasu honetan baita Iparraldean ere) kirola ez dago Hego Euskal Herrian bezala antolatua. Frantzian elkarte edo klubak eskuetan dago kirola haurretatik hasita eta Hego Euskal Herrian eskola kirola egiten da, hots, eskola arduratuko da haur eta gazteei erakutsi beharreko kirolaz. Hormadik haurrekin lan handia egiten du. Angeluko izotz pista goizean joanez gero ohiakoa da 40 gazte hockeyan ikustea, kirol hau egitera eskolatik bidaltzen baitituzte.

Hego Euskal Herrian, aldiz, pistetara haurrak patinatzerara eta denbora-pasa moduan doaz, baina ez izotz hockeya edo patinaje artistikoa egitera.

Diru baldintzak ere desberdinak dira: Lapurdin aurrekontuaren erdia Udalak ematen dio Hormadiri (1.600.000 libera, 40 milioi pezeta inguru) eta Hegoaldean berriz, erakundeak laguntza oso urria da. Udalak baino gehiago Foru Aldundiak dituzte lagun izotz taldeek. Hala ere, Foru Aldundiek, Iparraldean ez bezala, haurren arteko txapelketak antolatzen ez dute uzten ●

ESPAINIAKO ETA FRANTZIAKO LIGAK. Bi liga hauen arteko desberdintasun nabarmenena izotz pistetan dago. Frantzian guztira 180 izotz pista badaude Espainian 9-10 besterik ez daude. Bestalde, Frantziako Ligan lau maila daude: Elitea edo profesionala, lehen, bigarren eta hirugarren maila. Espainian, berriz, Senior Liga da gorenean, Txuri Urdin eta Gasteizko taldea aritzen diren maila, eta hortik behera adinen arabera mailaketa dago.

Angeluko Hormadi Elite edo goi mailako Ligan dago eta talde zeharo profesionala du. Orain Liga horretan 8 talde daude eta aurrekontuak ez dira nolanahikoak. Hormadik dio 3 milioi libera inguruko (80 milioi pezeta) aurrekontua duela. Hormadiren aurka

■ Angeluko Hormadi taldeak Frantziako Elite goi mailan denboraldi bikaina egin du.

jokatzen duen zenbait taldek 12 milioi pezetatik gorako aurrekontuak dituzte. Taldeotako jokalaria profesionalak dira eta atzeritar ugari dute. Hormadin, adibidez, zazpi atzeritar daude: bi kanadiar, bi finlandiar, txekiar bat, eslovakiar bat eta donostiar bat, (gipuzkoarrak atzeritarraren fitxa du, noski).

Frantziako lehenengo mailan talde gehiago daude, baina hau ere Espainiako Senior Liga baino indartsuagoa da, 1,6-2 milioi liberako (40-50 milioi pezeta) aurrekontuekin. Beraz, Aneco Txuri Urdin eta Gasteiz Frantziako Ligako biga-

ren eta hirugarren mailen artean egongo lirakeke. Espainiako Senior Ligan 18-25 milioi pezetako aurrekontuak dituzte.

□ Hiru taldeak goi mailan badaude ere Espainiako Senior Liga eta Frantziako Elite mailaren artean alde handia dago

TALDE EUSKALDUNEN HARREMANAK. Orokorrean hiru talde euskaldunen erlazioa ona da. Aneco Txuri Urdin eta Hormadik oso harreman onak dituzte eta horren frogarria da akordioak sinatzera ere heldu direla. Gaine-

ra, Txuri Urdineko haurrek Angeluri esker Akitaniako Liga jokatu ahal izan dute eta Hegoaldean ez baitago hurrengo arteko txapelketarik. Bi talde hauen arteko harremana jokalariekin areagotzen da, izan ere, Txuri Urdinek Angeluko jokalaria izan ditu eta orain Hormadik jokari donostiarrak ere baditu. Euskal

Selekzioa osatu zutenean ere Donostian partida bat jokatu zuten eta beste bat Angelun izan zen. Bestalde, azken bi urte hauetan Txuri Urdin itxita egon denean, talde donostiarrari etxeko partidak Angelun jokatzen utzi diete eta hori

URRETXU

Maiatzaren 5tik 20ra Areilzaga kalebarrenean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

■ Joan den denboraldian Gasteizko taldeak Espainiako Senior Ligan lehiazeko taldea profesionalizatzea erabaki du.

■ 95 kiloko morroskoak

Izotz-hockeyko partida hiru zatitan banatzen da eta zati bakoitzak 20 minutu irauten du. Futbolean zelaira hamaikako taldea ateratzen den bezala, izotz-hockey partida jokatzeko 12 jokalarik behar dira. Lau laguneko lerroak prestatzen dira eta pistan minutua egiten dutenean aldatu egiten dira lerroak. Denboraldi hasieran talde txukun bat ateratzeko gutxienez 20 jokalarik izatea komeni da. Talde gehienek batez beste 20-25 jokalariren fitxak egiten dituzte.

Izotz-hockeya kirol garestia da, ekipamendua eta materialak asko balio du: makilak, patinak, eskularruak... Elkarrekin goi mailako jokalarientzat saiatzeko materiala prestatzen (makilak, elastikoak, galtzetako forrua...) baina patinak, kaskoa eta izotz jokalarik batek daraman gainerako ekipamendua norberak osatu behar du. Garai batean kirol hau aberatsena zen, baina elkarrekin ez dutenez nahi hori gertatzerik, hau da, kirol klasista bihurtzerik, haur eta gazteentzako materiala erosten dute.

Izotz-hockeya praktikatzeko kirolari gogorra behar du izan, ez gizona,

baina bai astuna. Beraz, 1'85 zentimetro neurtzen duen izotz jokalarik batek 95 kilo izatea ohikoa da. Adin guztietako jokalariek aritu daitezke izotz-hockey talde batean. 18 urteko jokalarik gazte onak badira eta 35 urteko nekagaitzak ere bai. Hala ere, jokalarien batez besteko adina 25-26 urtekoa da ●

ez da lortzen taldeen artean tira-birak baldin badaude.

Gasteizekin aurreko harremanak zer-txobait okertu egin dira beharbada taldeen helburuak bat ez datozelako. Txuri Urdinen helburu nagusia izotz-hockeya mantentzea eta haurren mailetatik talde profesionala ateratzea baldin bada, Gasteizek aurreko eta berehala talde profesionalizatu nahi izan du jokalarik atzerri-berri ugari fitxatuz ●

♦ JAIONE AIZPURUA

Nekane San Migel

“Justiziarentzat zirrikiturik ez balego, utzi egingo nuke”

P E R F I L A

Epailea bera bihurtu da aste honetako gure biktima, eta ixilik egoteko eskubidea zuen arren, zalantza izpirik gabe erantzun dio gure interrogatorioari. Bere barre-algararen testigu izan garenok ezin dugu imaginatu Nekane, epaileen kapa seriosa jantzita, mailuarekin salan ordena jartzen. Baina Nekane berak konfidentzialki deklaratu digunez, bere giza-legezko artikulua ukitzen dizkiotenean juizioa galtzen omen du, haserrearen amorruz. Justiziaren balantzak behar lukeen bezain orekatua dirudi, onean eta txarrean, epailearen umoreak. Legearen zirrikituetatik begira dago Nekane, gure epaitegietan zuzenbidea ez dadin N-1 bide zuzena bihurtu, eta euskararen auziak heriotz zigorretik aterako duen saihezbidea har dezan.

Testuak: Estitxu Eizagirre /
Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Alberto Elozegi

Hainbeste urtez abokatu izan ondoren, zerk bultzatu zintuen epaile izatera? Zein helburu zenituen?

Ez erabaki hori hartzeko, ez besteetarako, ez da une bat, edo bat bateko zerbait aldatzera eramaten zaituena, nigan behintzat. Hamabost urtetan abokatu lanetan aritu ondoren beste ikuspegi bat hartzeko gogoia egin zitzaidan (ez etorri, egin baino). Bezeroarengandik hurbilegi egiten nuen lana, hurbiltasunak ematen duen aberastasunez baina neke guztiekin, noski; eta gogoeta horietariko bat, tartetxoa jartzeko beharra ere izan zen. Beste ikuspuntu batean jartzerakoan gauzak beste modu batean ikusiz, asko ikasten baita (agian, adina besterik ez da, baina niri lan honek ere asko erakutsi didala iruditzen zait).

A! Dena den, beti esaten dut... Ez dakit lan honetan jubilatuko naizen.

■ **Zuzenbide karrerak legeekiko eta epaileekiko ikuspegia aldatu zizun, edo zabaldu?**

Zuzenbidea ikasten hasi nintzenean hamazazpi urte besterik ez nituen, eta abokatu laboralista izan nahi nuela oso argi neukan. Sindikatu, langile elkarte

edo alderdiak... guzti hori 70eko udazkenean, amets bat besterik ez zen, baina garai hartako lege faxistetan zirrikituren bat bilatzeko gai ikusten nuen nire burua (adin horretako edozein gaztek moduan, noski), langileen eskubideak hain urratuak izan ez zitezen lan egin nahi nuen.

B E R T S O A

Doinua: Hamalau beriotzera

***Epaiake tarte gutxi
zirrikiturako,
ta justiziak benda
begi bueltarako...
Goenkale halako
zerbait badelako
Lizason esanean
sinistu beharko
ezikusiarrena
egiten dulako***

Jexux Mari Irazu

Eta ikasterakoan, zirrikiturik bazela iruditzen zitzaidan, eta iruditzen zait. Ikuspegia aldatu zaidan? Noski... orain hamabost urte bakarrik norbaitek epaile izatera helduko nintzela esan izanez gero, ez dakit zein begirada modu botako nion ere... Dena den, epaileekiko irudia, barrutik, asko aldatu zait, eta ez onerako. Baina aldaketak aldaketa, orain hamabost, hogeitaz urteko epaileen jarrera eta oraingoa, ez zaizkit berdina iruditzen: gizarte osora begiratu besterik ez dago, eta epaileok ez gara salbuespena horretan.

■ **Ez da berdina tornilo fabrikako langile baten hutsa, eta mediku batena edo epaile batena. Nola daramazu zure lanbideak berez dakarren presioa?**

Jendeak sinistu ala ez, berdin zait, baina nik barruan daramadan presioa nire kontzientziarena besterik ez da, eta kanpokoak bost ajola. Beste presio moduei kasu egingo banie, ez ninduteke jarri izango askotan jarri nauten bezala, eta presio klase hori ardura zer den dakien orok du. Halako galderak egiten dizkidaten bakoitzean, hauxe datorkit burura: Epaimahaikideen legea martxan hasi zenean, hitzaldi batzuk ematera deitu

“Desobedientzia zibila betiko amildegirako bidean ote doan beldur nago”

ninduten, jendearen parte hartzea zela eta, kezka, beldur eta abar luze bat sortu baitzen. Eta gehienak erantzunkizun handiegia zela eta, aritzen ziren. Eta ni benetan haserretzen nintzen, hainbeste adibide jar baitaiteke besteengan eragina duen jokabideak arinkeria demasekoarekin egiten ditugula ikusita: zer dago serioa goa ume bat mundu honetara ekartzea baino? Egunero hazi eta hezi, eta bere bizitza (ez zurea, beste pertsona batena baino) nola zuzendu, mugatu... eta askotan izorratu egiten dugula ikusita. Eta horrek jendeari ez dio inolako kezkarik sortarazten, eta hamaika egoera dago zure keinu txiki batek (ez epaile moduan, persona soil moduan baino) eragin izugarria duena beste pertsona batengan, bere bizitzan, erabakietan. Egia da norbait kartzelaratzeko gogorra dela, baina horretaz luzeago mintzatu gaitezke...

■ **Inoiz bizi izan duzu epaia eman behar eta zure buruan kontraesana sortzea?**

Behin baino gehiagotan.

■ **Eta nola daramazu kontraesan unetan lege jakinen gainean zure erabakia hartu beharra?**

Lege asko ez dira nire gustukoak (ezta adiskidetzat dudana hainbat epailerenak ere, noski), baina bada-kizu zeintzuk diren legeak eta lege horiek irakurri eta aplikatzeko oinarriak, eta ahalik eta zuzenen jokatzeko, printzipio horiei kasu egitea da: zigor, edo penal arloan, adibidez, berdintasuna, errugabetasun printzipioa, defentsa eskubidea, zigorra eta kartzela azken neurri moduan... eta ondorioa gustatzen ez bazaizu, ba, lehen esan dudana bezala: nire burua eta biok.

■ **Zein epaiketatan ez zenuke parte hartu nahi?**

Ez dut buruan epaiketa jakin edo zehatz bat, egoera bat baino. Legean justizia pixka bat egiteko inolako zirrikiturik geldituko ez balitz, orduan alde egingo nuke.

■ **Epaile denek lege bera jarraitzen dute, baina bakoitzak nahi duen ira-**

CURRICULUMA

- **Jaio:** Arrasaten, 1953an.
- **Abokatu izana, egun epailea.**
- Deustun egin zituen Zuzenbide Ekonomikoaren ikasketak, eta 1976an abokatu lanetan hasi zen.
- 1991ean epaile lanetan hasi zen Cangas Do Morrazo-n (Pontevedran). Urtebetera Tolosako epaitegira etorri, eta 1997tik iaz arte Bilboko Instrukzioko 7 Epaitegian ari izan da. Egun Bizkaiko Auzitegiko Magistratua da.
- 1993an, Tolosako epaitegian zela, epaiak euskaraz eman zituen lehen epailea izan zen. Justizia Administrazioa euskalduntzeko egin izan diren ahaleginetan parte hartu du.
- 1994-1997 bitarte EAEko Auzitegi Nagusiaren Gobernu Aretoan epaileen ordezkari izan zen.
- Euskara irakasle izan zen gau-eskolatan (1971-1977), eta Zuzenbide klaseak ere eman zituen Bergarako UNEDen, abokatuen praktika eskolan.

kurketa egiten du. Horrek ez al du epailea legearen gainetik jartzten?

Beti eman dira halako egoerak, eza-gunak, ez ezagunak (eta horregatik jasan izan duenarentzat gogoragoak, isiltasunean eraman beharra dela eta). Halakoe-tan galdetu beharko litzateke, epaile

kin, eta gure miseria pertsonalak alde batera utzita jokatzen ez badugu, jai dago. Baina gizartean denetatik dagoen moduan, gure artean ere bai.

■ **Nork epaitzen du epailea?**

Legediaren arabera, beste epaile batzuk: alde batetik, ebazpen zehatz horren kontrako helegite edo erre-kurtsoen bidez; bestetik, epaile horrek legea behartu eta beste hel-buru batzurekin irakurri badu, per-tsonalki erantzukizuna eskatuz (legearen arabera, behintzat, hori egin daiteke eta).

■ **Botereek autonomoak izan behar omen dute. Aginte judiziala, eta beraz, epaileak, hala al dira?**

Formalki bai, gero bakoitzak jakingo du halako ebazpen edo epai bat hedabideen matxakea ekiditze-ko, edo zergatik ematen duen: hemen asko hitz egiten da terroris-moari beldurra diotelako ematen direla epai batzuk, baina zuzenean jasaten duenak bakarrik daki (eta ingurukoek) zer den hedabideen eraso eta gure lanean eragina izate-ko egiten dituen eginahalak. Ez zuzenean, noski, niri behintzat inor

ez zait etorri halako ebazpena eman behar dudala esanez, eta ez dut uste zuzenean inor ibiltzen denik. Beste modu batzuk daude. Eta hor, beste askotan bezala, bakoitzaren izaera dago.

■ **Desobedientzia zibila nola ikusten du epaile batek?**

Gure herri honetan ematen da bat ere gustatzen ez zaidan zertxobait: munduan

horrek legea eta agirian dauden printzi-pioak errespetatu dituen ala ez. Printzipio horiek ezagunak dira (ez da, kasu hone-tan, gustukoak izan ala ez, denentzat ber-din irakurtzen diren baino). Behin aboka-tu ezagun eta fin bati zera entzun nion: ez dela epaile ona zerbaiten kontra borrokan dagoena, ezta delituaren kontra borrokan bizi dena ere. Horren gainetik, tarte bate-

BIZITZAREN PASARTEA

Hainbeste datozkit... eta egunerokoak. Pertsonak ezagutu ditut miresgarriak, miresten ditudanak, zentzuz eta eskuzabaltasunez, leialtasunez jokatzeko dakitenak. Adiskidetasuna eta leialtasuna asko baloratzen ditut (gebiegi, nire lagun baten esanetan), eta pertsona horien izenak gogora datoz, noski, baina ez lidakete sekula barkatuko euren izenak hemen azaltzea.

zehir urteak eta urteak daramatzaten errebindikazio moduak talde jakin batek bere gain hartzen ez dituen bitartean ez dute baliorik, eta talde jakin batek ontzat ematen dituenen, ez dago ezer ez hobirik, ez egokiagorik, ez gaurkoagorik.

Desobedientzia zibilak mendea baino luzeago den historia du (Thoreau 1862an hil zen, besterik gabe, eta hor daude historikotzat jo daitezkeen Gandhi eta Luther King). Bide luze horretaz gain, filosofia garbi bat ere badu desobedientziak: batetik baketsua izatea, biolentziarik ezak dakarren guztiarekin; bestetik arau edo legeren bat dela eta, nork bere burua edo bere sentitzen duena zapalduta ikustea; eta azkenik, aginteari ezetz esateak dakarkion sufrimendua jasateko prest egotea (ezbai luzeak daude, prest egote hori zigorra eta ondorioak onartzea den ala ez). Azterketa sakonak egin dira noraino den oinarritzko eskubidea ala ez, noraino Konstituzio demokratikorik dagoen herrietan, honen gainetik, azpian edo ondoan koka daitezkeen zerbait den, zilegi den, desobeditzen duenak arau zehatz baten kontra egiten du, baina ez omen du legedi oso baten kontra egiten... bai ala ez... eta guzti honen ondorioak.

Herri honetan, beste behin ere, asunto interesgarri, aberats eta eragingarria beti-

ko amildegirako bidean ote doan beldur naiz.

■ Legeak zenbateraino baldintzatzen du gure bizitza?

Zein lege? Idatzita dagoenak? Epai-leok aplikatzen dugunak? Idatzi gabe albokoak inposatzen dizun bizitzeko modua, pentsatzeko modua, jatzeko moduak? Berdintasuna legetzat hartu, eta gizona omen dela esanez, emakumea ote den galdetuz, begiratzen zaituzten hamai-ka biztanleren eraso den eguneroko legeak?

■ Epaitegieta euskararen egoera txarraren erantzuleetako bat "euskal-

"Euskaldun guztiok epaitegieta euskaraz eskatuko bagenu, orain arazotxo besterik ez dena, problema handia bihurtuko litzateke"

dunon arduragabekeria" dela diozu.

Euskarak bizi duen egoera latz eta gogorra bistan da, bai gizartean, bai epaitegieta... eta hainbat hitzaldi eta mahai ingurutan, erru eta errudunen zerrenda egiten denean, guztiok besteei, kanpora botatzen ditugu erru eta arrazoiak: legeak, epaileak, funtzionarioak... eta nik ez diot inori berea kentzen, baina gauza bat garbi dago: oso euskaldun gutxi eskatzen dugula euskaraz epaitegieta, eta eskatzen denean, gehienetan gai jakin batzuetan da (insumisia eta kale borroka), eta hori ez da normalidadez erabiltzea: edozein gaian euskara erabiliz eskatu beharko litzateke. Gainera, filosofia kontu bat

"Askotan esan da terrorismoaren beldurrez ematen direla epai batzuk, baina zuzenean jasaten duenak bakarrik daki zer den hedabideen eraso"

ere bada: errurik ez baduzu, errugabe zara. Errugabea=ahalmengabea? Guk ezin dugula ezer egin? Aurrena, euskaldunon artean euskaraz hitz egin eta idatzi behar genuke, baina abokatu asko dira, euskaldunak izanik, sekula santan karta bat euskaraz idaztera ausartu ez direnak bezero euskaldun bati, nahiz eta gero protesta biziak egin. Edo euskalzaile, euskaldun eta gai honetan protesta bizian dabiltzanak, eta gero abokatu erdalduna hartu eta dena erdaraz aur-

keztuz ikusi ditudanak, "eraginkortasun" edo "jakinduria" edo ez dakit zeren izenean. Halako eta antzerakoengan ari naiz pentsatzen hori esaten dudanean. Ez duzu uste euskaldun garen guztiok epaitegietan euskaraz eskatuko bagenu, orain arazotxo bat besterik ez dena, problema handia bihurtuko litzatekeela?

■ Zein pausu konkretu eman beharko lirateke epaitegiek euskaraz funtzionatzeko?

Espainiako Konstituzioak euskararen ofizialkidetasuna aldarrikatzen du, eta ez definitu arren, lan hori Auzitegi Konstituzionalak aspaldi hartu zuen. Hala, ofizialkidetasun horrek haxe ekarri beharko luke: hiritar batek hizkuntza hori aukeratzeko baldin badu Administrazioarekiko harremanak aurrera eramateko, espanyolarekin moduan, harremanak berak aukeratu duen hizkuntza horretan egiteko modua bermatu eta gauzatu behar da. Hori da ofizialkidetasuna, eta ez dut uste itzultzailearen presentzia hutsarekin hala definitutako eskubide bat betetzen denik.

Baina hemen bigarren zatia dator: nik, euskaldun moduan, zerbitzua eus-

"Tarte batekin, eta gure miseria pertsonalak alde batera utzita jokatzen ez badugu, jai dago"

BERE HITZETAN

HERIOTZA, HILKETA eta ERAHILKETAZ

Ez dugu gizakiok maite dugun edozeinen heriotza inoiz onartu.

Ezinbestekoa dela jakin arren, denoi etorriko zaigula ikusi arren, ondoko horrek uzten duen hutsune bete ezina, amets gaiztoa balitz bizi izaten dugu luzaroan, denporaren igarotze luze batek bueltarik ez duela garbi utzi arte. "...gehiago egin izan bagenu...", "...hau edo bestea esan banio... ekiditu zitekeen...". Aien horiek egonezina gehitzen dute beste gizaki batek heriotz horretan inolako zerikusirik izan duenaren susmoak: zuhurgabekeriak eragin badu, istripu batek... Salaketak, zigor eskari gogorrak, kalteordain sendo baten ezartzeak bizitza bueltatuko balio moduan jokatzen dugu.

Baina denak gainezka egiten du heriotz hori beste gizaki batek hotz hotzean erabaki badu. Berdin zaizu zeren izenean hartu duen erabaki hori. Zalantza handiak ditut beste pertsona bat aldeztu aurretik erabakita erahil behar duenaren burutik horrelakorik pasatzen denik: heriotza eragingo dion hori maitatua dela, inguruko bizitzan zati bat betetzen duela, bere antzera sentitzen duela (nahiz beste ikusmolde batzuk izan)... Behin bakarrik horretan pentsatzen jarriko balitz, hune horretan "bere eskuetan" duen bizitza hori hurbilegi sentituko lukeela pentsatu nahi dut. Bizitza hori arnasten duena, pertsona, kide sentituko luke eta ez idea baten irudi, edo lan baten egile. Eta bakarrik, ez du zuk jasatzen duzun guzti horren errua. Eta bera bukatu delako, ez da zure arazoa soluziobidean jartzen.

Arrasate Press, 2000-05-12

karaz jasotzeko eskubidea baldin badut, zerbitzu hori eman behar didanak hizkuntza jakiteko obligazioa behar du, hau da, txanpon baten bi alderdiak hor daude. Eskubideak beste norbaitentzat obligazioa dakar. Obligazio hori ez dago araututa, eta ez dirudi horretarako asmorik dagoenik. Hala, funtzionarioaren (hemen denak sartzen ditut: epaile, idazkari, fiskal, beste funtzionario, polizia...) borondate onaren zain behar duzu, eta gogorra da eskubidea baldin baduzu, "ondo portau dalako, ia ia oinetan mun ematen ibili beharra" edo "habla en cristiano" entzutea zure lurrean, edo zuretzat garrantzitsua den zer-baiti buruz erabakia hartu behar duena gogoz kontra aritzea...

Beste alde batetik, ezin da gauetik goizera "aparataje" guztia euskaldundu (legea aldatu arren), eta momentuz, borondate on pixka batekin eta gauden euskaldunok "aprobetxatuz" (epaile, idazkari, funtzionario, fiskal...) epaitegi batzuk antolatu eta horietara euskaraz aurkez daitezken eskaera guztiak zuzentzeko aukera ere, aztertzeko modukoa dela deritzot. Oraingoz euskaraz egiten

ARGAZKI ZAHARRA

Nekane San Migel ahizpa txikia zaintzen.

den eskaria aurrera ateratzeko modua legoke... ideia ez da berria, eta European zehar kontu honi antzerako planteamen-

duetz eman diote irtenbidea: Belgikan, Italiako iparraldean, Suitzan... baita Kanadan ere... alde aurretik bietako hizkuntza baten edo bestean prozesua aurrera eramateko aukera nola bideratzen den arautu eta ez da ezer gertatzen, baina hemen lehen aukera (eta askotan, bakarra) gaztelaniaz egin beharra da.

■ **Espainiako Estatuko beste hizkuntzak zein egoeratan daude eta zein hartu behar dugu eredu?**

Legedia bera da, eta honek sortzen duena ere antzerakoa. Hortik kanpo, datu soziologikoak eta politikoak daude: adibidez, Galiziako epaile lagunek Xuntak ezer gutxi egiten duela esaten didate, gauza oinarritzkoenetan ere. Katalunian, aldiz, katalanez hitz egin eta idazten duten epaile kopurua zabalgia izanik, taldetxo bat sortu dute, katalanez lan egitearena bultzatzeko. Baina hauek ere funtzionario dextentekin dute arazoa eta hori beste kontu bat da: euskaraz egin nahi duen epailearen arazoak ere bikoiztu egiten dira. Erderaz funtzionarioak moldatzen dituen idazki txikiak ere zerorrek egin behar dituzu euskaraz, eta beti atzean ibili... eta horrela lana aurrera ateratzea ezinezkoa bihur daiteke.

Eta hemen, ba betikoa, euskara badakigu zerekin lotzen den...

Lauzpabost urte dela, Generalitateak (epaile talde batek ere bultzatuta) jardunaldi batzuk antolatu zituen, gure antzeko kultura juridikoa zuten herrialdeetan arazo hau Justizia Administrazioan nola soluzionatu duten aztertzeko (bi hizkuntza ofizialak izatearena, alegia), eta Estatutako Epaile eta Irakasleak agertu ziren. Erraza zirudien, baina hori praktikara eramateko gogoia, errespetoa eta beste abar luze bat behar da, eta badirudi halakorik soberan ez dagoela.

■ **Toga eta mailutxoa utzita, nor da Nekane San Migel?**

Epailtzara sartu den etxeko-andre bat, lan honek duen guztiarekin. Ez naiz "ganorabakua" (nire herrixan hala esaten dogu) eta jenio bizikoa naiz (fama horretan omen dut). Bestela, pertsona arrunta, normala, eta inolako erakargarritasun edo merezimendu berezirik ez diot nire buruari ikusten, baina orain hedabideetan edozein, beste meriturik gabe, egunero irtetzen denez, hemen atera nauzeu ●

TXAPELKETA NAGUSIRAKO GIPUZKOAKO SAILKAPENA 2001

Maiatzaren 18an	Maiatzaren 19an
ORDIZIAko Herri Antzokian	LASARTE-ORIAko Manuel Lekuona Kultur Etxean
22:30 etan	22:30 etan
AITOR SARRIEGI	AITOR MENDILUZE
NIKOLAS ZENDOIA	AINHOA AGIRREAZALDEGI
NAHIKARI GABILONDO	AITOR ALBISTUR
ALFONTSO JIMENEZ	IÑIGO IZAGIRRE
ESTITXU EIZAGIRRE	JOXE MUNDUATE
JOKIN URANGA	PABLO SUBERBIOLA

Antolatzailea:

Gipuzkoako
Bertsozale Elkartea

Babeslea:

kutxa
zuri esker, gracias a ti

Laguntzailea:

ARGIA

Musika denda txiki bat

Nire lagun batek musika denda txiki bat dauka eta aurreko egunean esan zidan orain aukera gehiago dituela bere produktuak munduko edozein txokotan saltzeko. Alegia, bere enpresa txikia orain multinazional ikaragarria bihurtu dela. Duela bi aste Interneterako konexioa egin zuen eta merkatu globalizatu horrek liluratuta dauka. Pasatuko zaio. Pasatuko zaio globalizazioaren beste alderdia ikusten duenean. Oraindik ez baitio beste aldea ikusi dominari.

Izan ere, merkatu erraldoi horretan guztiok sar baikaitzke, baita nire lagun horren erosleak ere, eta sare horretan milaka enpresa ditugu aukeran, besteak beste egiazko multinazionalak, hots, dena prezio erdian sal dezaketen horiek.

ESAN nahi dudana zera da: globalizazioa oso modu goxoan aurkezten digutela baina ez gure ekarpena bertan indartzeko, baizik eta beraiena guri irentsarazteko. Internet sarearen dohainak ordu oro eta leku guztietan goresen dira, eta hori susmagarria da, are gehiago informazioaren autopista deritzon hori informazio interesatuaren estrata baino ez dela konturatzen garenean.

Baina, merkatu globalizatu horretarako tresnarik eragin-garriena dugu Internet, eta hori dela eta izugarri publizitatzen ari da azken urte haue-tan, epe laburrean denok prest egon gaitzen akulturizazioaren azken urratserako. Akulturizazioa diot, zeren herri txikion boza isildua geratuko baita aldea global horretan. Aldea globala handientzat soilik pentsatuta dagoelako. Gure etxean bertan ere ez da gure mezua entzungo, gurea ere globalizatu nahi dutelako. Auzokoari ez diogu adituko, saretik datorren ahotsa ozenagoa delako.

MERKATU erraldoi honen asmoetan ez dago inondik ere ahulagoen bidea samurtzea, ezta gutxien-

goentzako begirunerik behinena izatea ere edo antzeko bigunkeriarik. Merkatu horrek dena irentsi nahi du, eta horretarako gure partaidetza bilatzen ari dira. Euren benetako asmoak ostenduz engainatzen gaituzte eta klonazio kultural horri izen abegitsua eta goxoa jartzea otu zaie: Aldea globala.

Gauzak honela, itzuri ezinezko etorkizun gertu horretan nola jokatu behar dugun pentsatzeko ordua ailegatu da, honez gero berandu ez bagabiltza, bederen. Panorama horretan herri txikion boza entzungo bada, guztion arteko plataforma indartsu bat sortzea ezinbesteko urratsa dela iruditzen zait, kultur erraldoiek dituzten baliabide eta aukera berberekin lehiatu ahal izateko.

Herri txikion merkatu pluri-kulturala eratzea beharrezkoa da. Bestela jai dugu. Jai dugu, adibidez, euskal kulturak duen merkatu ahul ñimiño-arekin. Eta jai dugu halaber, orain arte bezala, militantzia kulturala irtenbidea dela pentsatzen badugu. Militantzia kulturalak konplexuak baino sortzen ez dituelako. Zeren militante kulturala ez baita zinezko kultur kontsumitzailea, askotan ez du modu naturalean kontsumitzen, zerga moduko zerbait suertatzen zaiolako kulturarekiko duen tratu bitxi hori. Ez dauka aukerarik askatasunez jokatzeko, eta atseginago gertatuko zaio askatasun osoz eta kontzientzia arazorik gabe aukeratu edo baztertu dezakeen hori.

MERKATU horren iraupe-na produktuak modu erakargarrian aurkezten baino ez dugu

lortuko, komertzio erraldoiaren legeak ikasiz, agian. Baten batek pentsa dezake gauzak ondo daudela dauden bezala, eta kultura hitza ezin dela zikindu salmentan, dirua eta bestelako arazo lurtarragoekin. Baina erne ez bagabiltza, geure lanarentzako irtenbide duin bat bilatzen ez badugu, geure produktuak zirkulu itogarri honetatik ateratzeko biderik topatzen ez badugu, akabo. Herri txikiok geure boza entzunarazteko gauza izango al gara? Itoko al gara zurrunbilo globalizatzaile honetan? Geurea da erantzuna ●

MONIKA DEL VALLE

Txuma Murugarren
Musikaria

***“Jai dugu orain arte bezala,
militantzia kulturala irtenbidea
dela pentsatzen badugu.
Militantzia kulturalak
konplexuak baino sortzen ez
dituelako”***

E Z P A

PRINTZA

ANTZERKIA
PAPEREAN

Joxemari Carrerek esanak dira hauek antzerkiaren literaturari buruz "Hika"n: "Antzerki lan baten osaketan hainbat jardun biltzen dira. Margolaritza, dantza, musika, literatura, beste batzuen artean. Baina, beharbada nagusienetakoa hitza izango da. Jakina da antzezlan asko eskenatoki batean baino liburu batean irakurrita ezagutu izan dugula. Honek ekarri du literaturaren barruan aztertzea antzerkia. Eskolan antzerkigile handiak irakurri eta ikertu ditugu; erabilitako estiloa, ekin-tzaren egituraketa, pertsonaien izaerak. Ezta-baida luzeak eman ohi dira hau dela eta, alegia, antzerkigintza bere horretan aztertu behar dela eta ez literaturara ikasgaiaren barruan, izan ere, baduelako berezko pertsonalitatea; eta, batez ere, antzerki lan bat ezin delako behar bezala ezagutu jende aurrean eskaini arte. Baina, era berean, antzerkiaren lan handiak ezagutu ezinak izango zitzaizkigun paperean jaso izan ez balira. Jakina da era berean egile handiek lan egiten zuten konpainietan antzetzeko egiten zituztela beren obrak, ez irakurriak izateko. Eta hortxe ikusten da aldaketa, alegia, autore horiek erabiltzen zuten literatura, esateko pentsatzen zuten, eta askotan, aldiz, antzerki lan asko literarioegiak suertatzen dira, alegia, antzerki ekingararako makal geratzen direla. (...) Orain arte inork gutxi heldu dio sakon horri, hau da, antzerkian erabiltzen den literaturari".

OTEIZA ZARAGOZAN

EKAINAREN 30a arte izango dira ikusgai Zaragozan Jorge Oteizaren berrogei bat eskultura. "Espacialato" izenburupean harrizko, egurrezko eta burdinezko lanak ikus daitezke bertan. Gehienak 1955-1959 epean eginak dira, baina bertan paratu dituzte baita ere 70eko hamarkadan eginiko lanak. Gainera, 2001ean artistak sortutako bi lan ere ikus daitezke.

GASTEIZKO ZINEMALDIA

GASTEIZKO III. Zinemaldia hastear dago Gasteizen. Iaz bezala, garrantzi berezia hartuko du aurtan ere zuzendari berrientzako atal ofizialak. Atal honetan, Victoria saria irabazteko lehia-tuko diren film luzeen artean Ibon Cormenzana bilbotarraren "Jaizkibel", Gonzalo Lopez-Gallegoren "Nomadas", Judith Colellen "Nosotras" eta Cecilia Barrigaren "Time's up" daude. Maiatzaren 15ean hasi eta 19an amaituko den jaialdiak gainera betiko atalak izango ditu: goizetan haur-errentzako filmak euskaraz eta arratsaldean jatorrizko bertsiotan pelikulak. Gainera, aurtengoak Carlos Larrañaga aktorea omenduko du.

ZIKLO KLASIKOA

GUZTIRA, ia 4 milioi pezetako (160.000 libera inguru) aurrekontua baliatu du Bilboko Udaleko Kultura atalak udaberriko ziklo musika-

■ Emanaldiak ekaina arte luzatuko dira.

la martxan jartzeko. Ganbera Asteartez eta Ostiral Koralez egongo da osaturik ziklo honen egitaraua. Lehenak maiatzaren 15etik ekainaren 12a arte burutuko dira Bidebarrieta Liburutegian. Ostiral koralak, aldiz, Bilboko hainbat eliza eta Parrokian egingo dira maiatzaren 25a bitartean.

ARGAZKI EUSKALDUNAK

DAGOENeko martxan den Miarritzeko Terre D'Images nazioarteko argazki jaialdian lehen aldiz lau argazkilari euskaldunen irudiak dira ikusgai. Eduardo Arrillaga, Clemente Bernade, Nicolas Lopez eta Polo Garateren argazkiek "bidaia" dute oinarri. Halaber, maiatzaren 20a arte iraungo duen jaialdiak, Euskal Herria nazioarteko argazkilarien ikuspegitik jorratu du.

H I T Z B I T A N

- Katixa Pereak, Gipuzkoako Dantzako Profesionalen Elkarteko presidenteak honakoa zioen "Gara"n: "Dantzaren egoera gero eta okerragoa da ez baitago konpainia handi eta egonkorrik, ez eta politika serioirik, eta jarraitu nahi duena kanpora joatera behartua baitago".
- Harkaitz Canoren hitzak dira hauek "Deia"n jasoak: "Argialetxeek arreta handiagoa eskaini beharko liekete poeta gazteei. Idazle gazte askok poesia dute abiapuntu. (...) Poeta gazteak dira gerora beste genero salgarriagoetan aritzen direnak".

L A K

DANI BLANCO

LEKU BAKARREAN

Zaila den arren, leku bakar batean bildu du Eusko Jaurlaritzak Euskal Herriko 77 liburategietan dauden 350.000 liburuen informazioa. Eta urte bukaerarako 100 liburategietako fondoak izango dira leku horretan bertan. Alegia, www.kulturaondarea.org helbidean. Euskadiko Liburutegien Katalogo Kolektiboa webguneak liburu baten kokapen fisikoa zein den jakitea, liburua sarearen bidez eskatzea, Udal liburutegien gainera informazioa eskuratzeko, literatur sarien eta irakurzaletasuna sustatzeko Jaurlaritzaren programen berri izatea edota literatur elkarten datuei gerturatzeko ahalbidetuko du, besteak beste. Guztia leku bakar batean.

GOI MAILAKO FUNDAZIOA

EUSKO JAURLARITZAK baimendu berri du EAEko Goi Mailako Musika Zentroa sustatzeko Fundazioaren eraketa. Donostian kokatuko den Fundazioa pribatua izango da eta Goi Mailako Musika Zentroa sortzeaz gain, goi mailako musika ikasketen inguruko ekimenez arduratuko da.

AGUR, MAIATZA DANTZAN

HAMAZAZPI urteren ondoren eta Donostia-ko Victoria Eugenia itxita dagoela-eta, lehenengo aldiz aurtan ez da egingo Maiatza Dantzan jaialdia. Jaialdi honetan urtero hamar konpainia inguru biltzen ziren. Gipuzkoako Foru Aldundiak jaialdiko diru hori urtean zehar ekitaldiak antolatu

tzeko erabiliko dela esan badu ere, Gipuzkoako Dantza Elkartekoen ustez, oraingoz ez dago fin-
katutako egitaraurik.

■ Maiatza Dantzanen emanaldi bat.

• Xabier Iriondok zera esan zuen “Euskonews&Media”-n: “Euskaldun batzuk hasi dugu euskararen manipulazioa eta eskuetatik joan zaigu. Eta agian euskararen manipulazio politiko hori eragin dugunok, orain jasan behar ditugu gure erabilera horren efektuak”.

• Joan Mari Torrealdaik honela adierazi zuen “Euskaldunon Egunkaria”-n: “Bi bide landu beharra azpimarratuko nuke nik: bat, euskara integratzailea delako ideia euskal herritarrongan finko erroto; eta bi, euskalgintzaren autonomia landu, aukera politikoen gainetik, eta horretarako euskalgintza indartu eta gorpuztu”.

ALBERTO ELOSEGI

■ Xabier Mendiguren.

IZENAK

Xabier Mendiguren Elizegik “Errekarteko koaderno” izeneko liburua argitaratu berri du Elkarlanean eskutik.

Kanpingags izeneko konpainia eta ekoiztetxea sortu dute Asier Hormazak, Joseba Apaolazak eta Patxi Barco. Talde honen xedea Estatu Batuetako merkatu hispanora eta Hego Amerikakora heletzea izango da.

Alberto Peral eta Saioa Olmo bizkaitarrak eta Mainer Lopez artista gipuzkoarra Hangar PS-1 beka jasotzeko izendatuak izan dira. Beraiekin batera, Espainiako beste zazpi artista daude aukeratuak. Irabazle suertatzen denak New Yorken dagoen PS-1 gune kulturean tailer bat erabili ahal izango du urte baten zehar.

Nestor Basterretxearen inoiz erakutsi gabeko obra grafikoa dago ikusgai Bilbo-ko Mordiente galerian maiatzaren 18a arte.

DANI BLANCO

■ N. Basterretxea.

Orain gutxi SGAEk (Espainiako Autoreen Elkarte) jakinarazi zuenez, espainiarren %92,3 ez da sekula musika klasikoko kontzertu batera joan. Berriak Espainiako hainbat elkarteren kezka sortu badu ere, Euskal Herriko orkestretan ez da alarmarik piztu,

ALLEGRO, MA NON TROPPO

■ Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren emanaldiak eta publikoa ugaritu egin dira.

■ Pablo Sarasate Orkestra.

SGAEk otsailean argitaratu zuen musika klasikoari buruzko datuak biltzen zituen txosten bat. Bertan jasotakoak Espainiari dagozkio ordea, eta ez dago jakiterik Euskal Herrian zein den zenbateko zehatza. Horregatik, zifra hauek aintzakotzat hartu gabe, bakoitza bere txostenei atxikitzen da. Hegoaldeko musika elkarte eta orkestren iritziz, Euskal Herriko musika klasikoaren munduak errealitate oparoa bizi du eta etorkizunera begira baikorrak dira.

Bilboko Orkestra Sinfonikoko (BOS) Iñigo Zubizarreta komunikazio arduradunaren esanetan, "duela urte batzuk kontzertuetara zazpirehun pertsona etortzen baziren, orain bi milatik gora datoz". Euskadiko Orkestra Sinfonikoak (EOS) eta Pablo Sarasate Orkestrak, berriz, abonatu egiteko zain dauden zerrendak

prest dituzte. Publikoaren igoera hau, jakina, hein batean eskaintzaren areagotzeari zor zaio. Duela bi urte, adibidez, Hego Euskal Herriko 469 aretotan eskainitako 1.533 kontzertuetan 525.857 ikusle izan ziren; 1997an, aldiz, 1.316 emanaldi izan ziren eta 412.214 lagun bertaratu ziren. Bestalde, eta gezurra badirudi ere, 1999an 1997an baino 6.503.382 pezetara gutxiago bildu zen. Seguruenik, sarreraren merketzearen edota diru-laguntzen handitzearen ondorioz. Hala ere, Hego Euskal Herrian Espainiako beste lurraldeetan baino sesio gehiagotan ordaindu behar izaten da sarrera, erakundeetatik diru-laguntza dezente jasotzen badira ere. Musika estiloak konparatuz, adibidez, 1999an izan ziren 4.599 kontzertu modernoetatik 325 dira rock gogor edota

heavy motakoak, klasikoak baino askoz gutxiago. Dena dela, diferentzia ez zen hain nabarmena izango rock emanaldi gehienek SGAEen parte eman izan balute.

AUDITORIO BERRIAREN EKARPENA. Musika klasikoaren munduan entzun, ikusi eta interpretatzeko auditorioek baldintza zehatz batzuk izan behar dituzte. Noski, ezberdintasun nabarmenak izanen dituzte solista, trio, kamara talde, musika banda edota orkestren kontzertu aretoek. Hala ere, guztiek beharko dute akustika berezia. Rock edo pop emanaldiekin erkatuz, adibidez, ez baitute soinua anplifikatzeko aparaturik erabiltzen. "Artistak edo musikariak abestu edota musika tresna erabili behar duenean, egokitasuna behar du soinua erraz pasa dadin eszenatokitik jendea

DANI BLANCO

JOXE LACALLE

dagoen tokira", dio Zubizarretak. Aukera eta baldintza hauek guztiak, besteak beste, orain gutxi sortu diren Kursaalako eta Euskalduna Jauregiko auditorioek ahalbidetzen dituzte. Eta noski, jendeak erosotasun eta aukera horiek guztiak ongi baino hobeto aprobetxatzen jakin du. Dударik gabe, abantaila hauetaz ohartuta jende gehiagok jo baitu musika klasikoko kontzertuetara. Horrela, Euskal Herriko orkestrek ahotsentzako prestatuago dagoen Arriaga batetik eszenatoki eta aforo handiagoko aretoetara egin dute jauzi. Donostiako Kursaalako auditorioak, kasurako, 1.806 pertsona esertzeko lekua du eta 350 m²ko eszenatokia dauka. Horrekin batera, artista eta musikariak aldatzeko hamabost kamerino ditu. Ikusentzunezko baliabiderik ez da falta: soina kontrolatzeko kabina, megafonia, mikrofonía finko eta haririk gabea, erreproduktzio/grabazio sistema (audio, kaset, CD, DAT, Mini-Disk)... Dena den, hau ez da Kursaalak duen areto bakarra: 120 m²ko eszenatokia eta 624 lagun esertzeko aukera ematen duen Ganbera eta Batzarrerako Aretoa, erakusketa guneak eta bilera gelak osatzen dute Donostiako auditorio garrantzitsuenak.

Kursaalaren baliabide eta erosotasunek Donostia eta inguruetako hainbat musikazale erakarri duen bezala, efektu berdina eragin du Bilboko Euskalduna

□ "Duela urte batzuk kontzertuetara zazpirehun pertsona etortzen baziren, orain bi milatik gora datoz" I. ZUBIZARRETA

Jauregiak Bizkaian. Bertako auditorio nagusiak 2.200 pertsona biltzeko aukera ematen du, antzoki aretoan 615 lagun sartzen diren bitartean. Horrez gain, Kursaalak bezala, baliabide teknikoak eta maila txikiagoko hainbat areto ditu. Gipuzkoako eta Bilboko hiriburuetan kokatu auditorio hauek Euskal Herrian dauden garrantzitsuenetakoak dira, baina ez bakarrik. Donostiako Egia auzoko Gazteszenan (antzinako Jareño), adibidez, musika moderno zein klasikoko kontzertu ugari eskaintzen da, formato txikiagoan bada ere. Iruñean, berriaz, gaur

MIKEL MARTINEZ

■ Bilboko Orkestra Sinfonikoa kontzertu didaktikoak antolatzen aitzindari da.

egun Pablo Sarasate Orkestraren areto nagusia Gayarre antzokia bada ere, bi edo hiru urte barru Baluarte auditorioa izango dute martxan. Honela, nafarrek Kursaalak eta Euskalduna Jauregiak eskaintzen dituen antzeko erosotasunez gozatzeko parada izanen dute. Gasteizen Printzipal Antzokian eskaintzen dira emanaldi gehienak. Bestalde, profesionalak ez ezik ikasleek eta herrietako musika bandek ere protagonismo handia dute Euskal Herrian. Honela, udal bandek normalki hilero eta gaztetxoek Gabonetan eta ikasturte amaieran eskaintzen dituzte kontzertuak. Hortaz, auditorio, antzoki zein areto txikietan ez da falta izaten musika klasikoko saiorik.

ABONUEN SISTEMA. Musika klasikoaren munduan hedatuen dagoen sarrera sistema da abonuenak. Horrela, kurso hasieran zenbateko bat ordainduz, denboraldi osoan orkestraren kontzertuak ikusteko aukera dago. Dena den, bada honek entzuleak uxatzen dituela esaten duenik ere. Hauen iritziz, jendeak ez du azken orduan sarrerarik erosten denak abonua bidez salduak egongo direlakoan. Hala ere, beti egon ohi da sarrera kopuru solte bat abonatuak ez diren musika zaleentzat. Donostiako Musika Hamabostaldiko Luis Fernando Rupérezek futbol munduarekin egiten du konparaketa: "Hori Anoetan ere gertatzen da, Villareal taldea etortzen bada, ziurrenik sarrerak geldituko dira. Baina Bartzelona badator zaila-

goa izango da sarrera lortzea eta abonatuak soilik izango dute partidara joango diren segurtasun osoa".

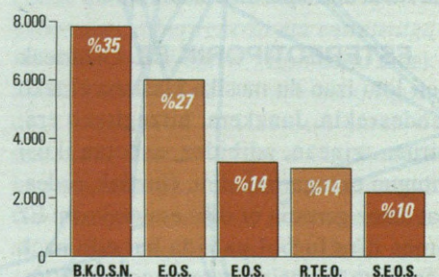
Zenbait kasutan abonua bereziak ere izaten dira. Oinarrian adinaren kezka zuela, EOSek aparteko eskaintza egin zien musika eskoletako ikasleei duela

ORKESTRA SINFONIKOAK

•ABONATU KOPURUA

Kuadro honetan ikus daiteke Espainiako orkestra sinfoniko bakoitzera abonaturik dauden ikusle kopurua zenbatekoa den. EOS bigarrena da abonatu kopuruan.

- B.K.O.S.N.: Bartzelonako eta Kataluniako Orkestra Sinfoniko Nazionala.
- E.O.S.: Euskadiko Orkestra Sinfonikoa.
- E.O.N.: Espainiako Orkestra Nazionala.
- R.T.E.O.: Radio Television Española Orkestra.
- S.E.O.S.: Sevillako Erret Orkestra Sinfonikoa.
- T.O.S.: Tenerifeko Orkestra Sinfonikoa.

•ARETOEN BETETZEA

Orkestra bakoitzaren emanaldietan aretoak zenbat betetzen diren, zein portzentaiatan, agertzen du ondoko taulak. EOS da ikusle gehien duena.

E.O.S.	%90
B.K.O.S.N.	%85
T.O.S.	%80

■ Orkestra sinfonikoentzat egokiak dira Euskalduna Jauregia eta Kursala.

■ EOSen kontzertu bateko une bat.

zenbait urte. Gaur egun, egitasmo honen bidez, Iparraldeko eta Gipuzkoako musika ikasleek Donostiako kontzertuetan sarrera merkeagoa dute. Gauza bera Bizkaikoek Bilbon, arabarrek Gasteizen eta nafarrek Iruñean. Donostiako hamaika kontzertuetarako abonua, kasurako, bost mila pezeta (200 libera) ingurukoa da. EOSeko German Ormazabal zuzendari nagusiaren arabera bi helburu ditu proiektu honek: "Batetik, gazte jendearengana zuzentzea; eta bestetik, teorikoki gerora musikara dedikatu daitekeen jendea EOSen kontzertuetara joan ahal izatea erraztea". Ormazabalen ustez, musika klasikoa "elitizat" jotzen da sarri eta ideia hori apurtzen saiatu dira.

ESTEREOTIPORIK EZ. Gizarteak beti lotu izan du musika klasikoa eliteko jendearekin. Jantzera, hitzegiteko era, dirua... zinean, adibidez, askotan ikusi ditugun ezaugarriak dira. Guztiak, ordea, bat datoz garestia ez dela esaterakoan. Ez omen dira futbol partida bat edo rock kontzertu bat baino garestiagoak. "Eliteztat diru asko edukitzea ulertzen badugu, ez da elite handikoa, bostehun eta seiehun pezetako kontzertuak baitaude", dio Musika Hamabostaldiko Luis Fernando Ruperezek. Zubizarretaren hitzetan, "urtean hogeitaz kontzertu baditugu, gazteentzako abonorik garestienak 16.000 pezeta balio du". Zinemara joatea

baino "merkeagoa" ei da. Orkestretako arduradunen arabera, musika klasikoko kontzertuak ez dira klub sozial bat bezala ulertu behar. Florentino Briones Pablo Sarasate Orkestrako gerentearen iritziz, kontzertuak jendeak musikaz goza dezan antolatzen dira. "Hamar kontzertutarako abonua batek 19.500 pezeta balio ditu gurean; ez dut uste hori elitista denik".

Gakoa hezkuntzan dago askorentzat eta hori bultzatzeko beharra ikusten da. Hala eta guztiz ere, Pablo Sarasate

Orkestrako Brionesen aburuz, irtenbidea ez da musika ikasketa berezituak indartzea: "Musika zaleak egoteko jendeak ez du zertan musika eskola batean ikasi behar, hori musikariak sortzeko da garrantzitsua". Bere ustez, funtsezkoena jendeak musika ezagutzeko, entzuteko eta kontzertuetara joateko aukera izatea da.

Hedabideek, besteak beste, paper garrantzitsua betetzen dute esparru honetan. Nahitanahiez, ikusi, entzun edota irakurtzen denak eragina baitu hartzailearengan. Euskal Herriko orkestrak bat datoz komunikabideek musika klasiko bultzatzen dutela esaterakoan. Kontzertuak prentsan edo ikusentzunezkoetan iragartzen direnean ikusle kopurua asko igotzen dela dio Florentino Brionesek. Egunkarien eta orkestren arteko akordio-rik ere izan da. Pablo Sarasate Orkestrak, esaterako, "Diario de Navarra" egunkari-ko harpidedunentzat eskaintza berezia egin zuen. Horren truke, noski, orkestra debalde iragarri zen. Akordio honen ondorioz orkestraren abonatu kopurua izugarri igo zen. Euskadiko Orkestra Sinfonikoko zuzendari German Ormazabalen ustez, oro har, kulturari tarte txikia eskaintzen zaio hedabideetan; baina ez du uste musika klasikoa gaizki tratatua dagoenik. Guztiek aho batez hedabideen interes eta jarrera positiboa azpimarratu dute. Gaur egun, Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren kontzertuak Euskadi Irra-

MUSIKA KLASIKOARI BURUZ

• KONTZERTU KLASIKOAK ESKAINI DITUZTEN ARETOEN KOPURUA (1999)

Bizkaia	406
Gipuzkoa	296
Nafarroa	204
Araba	32

• KONTZERTU KOPURUAREN ETA IKUSLE KOPURUAREN BILAKAERA HEGO EUSKAL HERRIAN

	Kontzertuak	Ikusle Kopurua
1997	1.316	412.214
1998	1.382	406.038
1999	1.652	525.857

■ German Ormazabal: EOSeko zuzendari nagusia

"Hasieran jakinmina esnatzea da garrantzitsua"

Nola ikusten duzu Euskal Herrian musika klasikoaren panorama, Euskadiko Orkestra Sinfonikoko zuzendari nagusi zaren aldetik?

Nik orkestraren ikuspuntua daukat eta gure egoera izugarri aldatu dela uste dut. EOS 1982an eratu zen proiektu nazional moduan eta hasieratik ematen ditugu kontzertuak Donostian, Iruñean, Gasteizen eta Bilbon. Publikoaren igoera izugarria izan da eta azken lau urteetan bikoiztu egin dugu abonatu kopurua. Gaur egun, Espainia mailan bigarren orkestra gara abonatu aldetik. Lehenengo postuan Bartzelonako orkestra dago, baina ez dago Bartzelonako eta Euskal Herriko biztanlegoa konparaterik. Bestalde, Madrileko Espainiako Orkestra Nazionalaren oso gainetik gaude, adibidez. Horrez gain, irailatik hasi eta ekaina arte egoitzak %92 betetzen ditugu. Hortaz, alde horretatik orkestrak duen eragina handia da, eta beraz, osasuntsu dagoela esan genezake.

■ Kontzertuetan gazte gutxi ikusten da, ezta?

Egia da musika klasikoaren munduan gehienbat adineko jendea mugitzen dela, eta gai horrek kezkatzen gaitu. Hala eta guztiz ere, pixkanaka gero eta gazte jende gehiago ikusten ari gara kontzertuetan.

■ Musika eskoletan ez al dira haurrak txikitatik musika klasikora gehiegi behartzen?

Ni ere musika ikasketak egindakoa naiz eta hezkuntza puntu ahulenetako bat dela uste dut. Baina ez bakarrik musika eskoletan eta kontserbatorioetan, baizik eta jadanik ikastolatik hasita.

DANI BLANCO

Kezkagarriena hasierako urratsa da, finkatu gabe baitago. Formazioa zabalagoa, integralagoa izan behar da. Orain arte, adibidez, norbaitek baxu elektrikoa ikasi nahi bazuen ezin zuen musika eskola batetara jo. Orduan, bazirudien guztia instrumentu klasikoetara zuzendua zegoela. Dena dela, pausoak ematen

ari dira alde horretatik. Umetatik kodigo minimo batzuk ikastea garrantzitsua da, nahiz eta gero profesionalki horretara ez dedikatu. Hasieran curiositatea eta jakinmina esnatzea garrantzitsua da eta gero bakoitzak bere aukeraketa egin dezala.

■ Ez al duzu uste ikuskizuna birplanteatu beharko litzatekeela?

Guk horrelako esperientziak izan ditugu. Benito Lertxundirekin grabatu genuen argi pila bat erabili genuen eta Donostiako belodromoan egin genuen zinemari buruzko kontzertuan irudiekin jokatu genuen. Horrez gain, aurtun teknologia eta artea uztartzeko asmoa daukagu

orkestra puntu ezberdinetan jarri eta toki zehatz batean ikustea ahalbideratuz. Dena dela, pop edo rock kontzertuetan ere gidoi bat dagoela dirudi eta ez da aldaketarik egon egungo eta duela hogeita hamar urtetako kontzertuak konparatuz gero.

■ Behin joanez gero errepikatu egiten omen da.

Baietz uste dut. Nik baditut orkestra baten kontzertu bat inoiz ikusiko ez zutela pentsatzen zuten lagunak. Gerta daiteke programa zehatz batera joan eta oso gustura ez ateratzea. Bestalde, ez du zerikusirik CD bat entzuteak edo zuzenean gertatzen den guztia ikustea. Beste mundu bat da ●

tiak, Radio Euskadik eta Radio Nacional de Españak emititzen dituzte. Horrez gain, akordio batera helduz gero, Radio Catalunyan ere.

KONTZERTU DIDAKTIKOAK.

Haurrak, gazteak eta gizartea, oro har, musika klasikoaren mundura hurbiltzeko asmoz orkestrek antolatzen dituzten ekitaldiak ezagun egin dira azkenaldian. Bilboko Orkestra Sinfonikoa izan zen Espainian kontzertu didaktikoak antolatzen hasi zen estraineko orkestra. Aurtengoa hamalaugarren edizioa dute. Iñigo Zubizarretak azpimarratu duenez, hasieratik bi esparru izan dira kontuan: "Alde bate-tik, musika klasikoaren mundua ezagutzeko modurik egokiena orkestra ezagutzea zela pentsatu genuen; eta bestetik, musika eskoletako neska-mutikoek orkestra profesional bat ikusteko aukera gehie-

girik ez zutela ikusi genuen". BOSen musika ekimen hauek bederatzi urte arteko eta bederatzi urtetik gorako haurrentzat antolatzen dira. Eskola egun hauetan

□ Gakoa hezkuntzan dago, baina irtenbidea ez da musika ikasketa berezituak bultzatzea

umee, noski, ez dute piperrik egiten. "Arazoa aretoa jendez gainezka egoten dela da, baina musika klasikoaren munduan lehen aldiz sartzeko ezinbestekoa da", dio Zubizarretak. Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Kontseilaritzak, berriz, eskolentzako bost musika ziklo antolatzen ditu; Pablo Sarasate Orkestrak hiru ziklotan hartzen du parte. Orkestrako

gerente Florentino Brionesek "oinarrikotzat" jotzen du honelako kontzertuak antolatzea: "Ekitaldi hauek garrantzitsuak dira umeei musika aspergarria beharrean, dibertigarria eta entretenigarria dela ikus dezaten". Kontzertu didaktikoez gain, EOSe "Miramoneko Egurdiak" deritzen egitasmoa jarri du martxan. Bertan bikoteak, laukoteak, kamara taldeak... ikusteko aukera dago. Gasteizen, berriz, Vital Kutxa Fundazioak antolatutako Astearte Musikalak ditugu Printzipal Antzokian. Bestalde, datorren urterako Euskalduna Jauregian Maratoi Klasikoa antolatzeko asmoa ere bada. Egitasmoa Naonetan (Bretainian) azken zazpi urtetan egiten den "La Folle Journée" jaialdiaren antzeko zerbitu da. Guztira, 60 kontzertu inguru, adituen hitzaldiak eta mahainguruak ●

♦ JON GURRUTXAGA

Lourdesera Ama Birjinari laguntza eske joan ziren atzeratuak eta haiek zituzten eragozpenak hizpide hartuz, beren eskubideak aldarrikatu zituen aldizkariak.

Inuzenteak esan ohi zitzaien

guziz ere zoragarria gertatu zan Larunbat Santu gaua. Ezbeharrean alai, senide, pake-egille, errugabe izaten erakutsi nai zien munduari".

Fede edo borondate onenarekin ikusi-ta ere, bilkura hark Amabirjina edo Eliza katolikoko ospakizunetik at zegoen beste zer edo zer bazekarren kontura, eta editorialegileak ez zuen ekidin erantzukizunak banatzen hasterakoan:

"Ez da aski, ordea, batzar au goraipatzea. Arazo sakon eta mingarri batean

■ Haur atzeratua jolasean.

murgildurik arkitzen gera. Ortarako eskea egiten zaigunean diru pixka bat ematea ere ez da nahiko. Ezta oiekin kupitzea eta errukitzea. Zerbait gehiago eskatzen zaigu. Gipuzkoan bi milla atzeratu omen daude. Zer da atzeratu bat? Ez da erraz esaten. Beroien artean ere alde eta desberdintasun aundiak bai daude.

■ Down Sindromedun haurrak.

Lourdes-era joan berri ziren Amabirjinari laguntza eske. Zer erremedio, beste inoren aldetik bere premi eta beharrei erantzuna ematea espero ez zutenentzat!

AINGERU ERORIAK GOGOAN

Adimenez atzeratua, eta bereziki adimen atzeratasuna aurpegian nabari zaiona omen da inuzentea (hala dio Ibon Sarasolak osatutako Euskal Hiztegiak behintzat). Eta haiexek zein beraiekin harreman zuzena zutenak zituen bereziki gogoan editorialegileak.

"Influxenteak esan ohi zitzaizen garai batean beroien errugabetasun eta aingeru-izatea adieraziaz. Dena dela, lau milla atzeratu bildu ziren Lourdesen, hoge aberri ezberdiñetatik, Pazko jaietan. Beste bostehun bat gazte, neska eta mutil, atzeratu oiek zaintzeko. Guraso, senide, guzira amabiren bat milla bilduko ziran egun orietan Lourdeseko Amabirjiñaren babespean. Burugabekeria zirudian onelako jendea urrutietan biltzea. Izan ere hainbeste arrixku, ezbehar eta buruauste sortu zezaketean! Baiña alaz

[illegible]

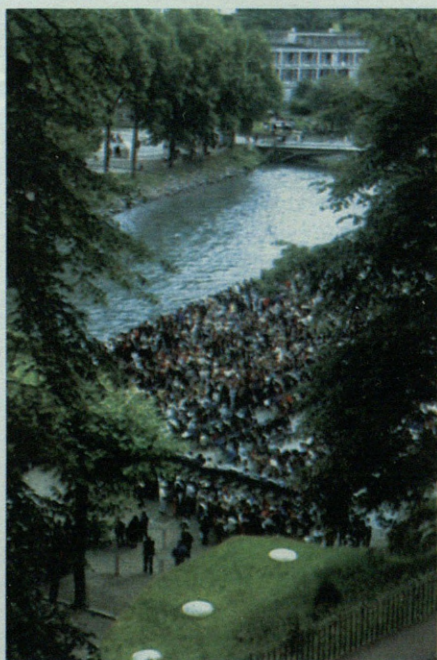
Gu guztioi era batera edo bestera baztertuak sentitzeko aitzakiarik faltako ez zaigun arren, bada gizarteak baztertuagorik noski. Eta apika denetan baztertuenei eskaintzen zien ZERUKO ARGIAren 426. zenbakiak bere editoriala, "Atzertuak" zeritzan huraxe. Antza denez,

Atzeratasun utsa, ariña, sendoa edo sakona izan bai dezake onelako edonork. Baiña auxa da egia: besteek baiño zailtasun aundiagoak dauzkatela gizon edo emakume osoak izateko. Izan ere buruz motelagoak, gorputzez baldarragoak eta gizarteko arremanetarako motzagoak ditugu. Eta ala ta guztiz ere edozeiñek bezelaxe beren buruaz baliatzeko eta beren buruen jabe izateko eskubidea dute. Eldutasun eta nortasun batera irixteko eskubidea. Gizon edo emakume izateko eskubidea.

Beste gizakiok baiño eragozpen

■ "Diruaren morroiak" hizpide ziren.

■ Erromes ugari Lourdesen.

gehiago dituztelako baztertzeko eskubiderik ez dugu. Beste guzioi baiño gehiago laguntzeko eginkizuna dugu baizik".

ATZERATUVEN ESKUBIDEAK

1971n, bistan da, oraindik asko falta zen Atzegi, Gureak edo antzeko erakundeak indartsu izateko, nahiz jadanik atzeratuen senide batzuk amets horren atzetik borrokan hasiak ziren. Beraz, atzeratuen eskubideak bermatu ahal izateko gure

ALBERTO ELOSEGI

■ Zapalketa bat ahaztu nahi

Iñaki Azkune, 1971-V-2

Herrian, indarkeriari esker, egoera bat nagusitu eta luzaro irautes baldin badu, ba dirudi herritarrek, zapalketaren funtsa baztertuz, beste amets batzuk nahiago dituztela. Herriaren onak oporketa egitea eskatzen duenean, zenbaitek izanen du mila aitzakia. Ez zaio atsegin, ez. Herrikoia dela hitzez aitortuko du, baina patrikari behera eragiteak ez dakarkio gauza onik eta eragozpenak inguratuko ditu galerazteko. Herriaren iraupenak hizkuntza indartzea agintzen duenean, frantsesa eta ingelesa ikasten jardungo da eginahalean, eta euskera, gehienez gauza polit eta erromantikotzat joko dizu. Ez bait dio

ondasunik ugaltzen. Herriak eskubideak ditu, bai. Baina, zertarako dituzu, gero geuk egiten ditugun makinak nori saldurik ez badugu? Herritarrok erbesteatu beharko genuke, eta hori hobea ahal litzateke? Gezurrezko galdera hauentzako bada erantzun sakonik, eta emanak izan dira ZERUKO ARGIAN, ekonomiari buruzko zenbait lanetan. Hala ere, atriaka berodunen ahotan dabilta gaur zoritxarrez holako sasi ertenbideak. Diruaren morroiak, onartuko dituzte Herri-eskubideak, hizkuntzak e.a. irabazirik baldin badakarkiete. Bestela hor utziko zaitu pikutara joaten zeure arrazoi eta nortasun guztiekin (...)

hik hasi udako topaketak

DONOSTIAN Uztailak 3, 4 eta 5

GARAPEN ETA HEZKUNTZA ETIKOA: KOHLBERG-EN EKARPENA - WEB ORRIA LANTZEN - ALDIZKARI ELEKTRONIKOAREN PRESTAKETA - KLIK - IPUIN MULTIMEDIAK SORTZEN, "FABULA" PROIEKTUA - INFORMATIKA PROPOSAMEN KURRIKULAR BATEN APLIKAZIOA - MUSIKA HEZKUNTZA BEREZIAN. ASCHERO METODOA - PLIS-PLAST(H)IK(H)ASI... PLASTIKA, HIZKUNTZA ETA MUSIKA UZTARTUZ - MUNDUKO DANTZAK ESKOLAN - EUTONIA. GORPUTZA ETA SENTSASIOAK - HEZIKETA FISIKO-KO IRAKASLEEN TXOKOA - PSIKOMOTRIZ PRAKTIKAREN ADINKAKO ANALISIA - EUSKARAZ ARITZEKO KANTAK ETA JOLASAK - HIZKUNTZA IDATZIA ETA IKASLEEN ANIZTASUNA - LITERATURA ETA HAURREN MUNDUA - LITERATUR TXOKOA: LIZARDI, MIRANDE ETA SARRIONANDIA - IDAZKERA "TXARRA"? EZ, ESKERRIK ASKO - NIRI EZ ZAIT MATEMATIKA GUSTATZEN - HERIOTZA HEZIKETAN: EGUNGO TABUA? - ESKOLAK BAKARRIK EZIN... FAMILIAK BAKARRIK EZIN... GATAZKEN GOBERNATZEA, EBAZPENA ETA ERALDATZEA ESKOLAN - NAHIGABE PSIKIKOAK BIDERATZEKO INTERBENTZIO GOIZTIARRA - ETORKINAK ETA MULTIKULTURALISMOAREN TRATAMEN-ERA HEZKUNTZAN

aldizkariak proposatzen zituen bideen murrizak ez gaitu gehiegi harritu behar:

"Etzetik asi behar du laguntza orrek. Otarako gurasoek beren semea edo alaba dan bezela artu behar dute. Ez da iñoren errua onelakoa etortzea. Gaitzezko biotz-beratasun eta gehiegizko babeskeriak alde batera utzi eta umea nor egiteari ekin behar diote. Goxotasun eta konfiantza giro batean aske, erantzunkizundun eta bere buruaren jabe izaten erakutsi behar diote poliki-poliki. Loia, jana, jolasa, lana, txukuntasuna eta abar zaitu behar dizkiote".

■ "Laster dozenaren bat literato geldituko dira; geroago seiren bat".

■ Atzeratuek egoitza eske egindako mobilizazioa Bilboko udaletxe aurrean.

Den-dena guraso edo beste senideen esku al zegoen, bada? Ez, irakurle. Editore-egilearentzat ere, gizarte osoak egin behar zuen zer bait, bere alderdirik ahulenetako haren alde.

"Ez da nahikoa etxeko laguntza", aldarrikatzen zuen. "Erakunde indartsu guztiak esku-artu behar dute langintza ontan. Oriek behar dituzten eskolak, sendakai eta sendagileak, ezitzaile eta era-

kusleak tajutu eta ugaritu behar dira. Botoiak, jolastokiak, lantokiak behar dituzte. Gizarte osoak arrera ona, laguntza ugaria eta babes goxoa eskeiñi behar die. Ezerk kalterik egiten badie, baztertzek egiten die. Benetan erantzunkizun aundia dugu. Jabetu gaitezen arazo ontan. Bideak jarri diezaizkiegun gizon eta emakume izatera eldu ditezten" ●

◆ PILAR IPARRAGIRI

■ Areago

Imanol Laspiur, 1971-V-2

Laster dozenaren bat literato geldituko dira; geroago seiren bat; Londoren pare bat eta azkenean pizti jakintsu rarotzat lizateken euskal literato horri honela jarriko liokete bere hilobi-harrian: "Aquí yacen los restos mortales del último vascongado que se dice conocía y sabía aquella misteriosa y gran lengua de nuestros antepasados, los legendarios vascos de heroicas gestas...". "Legendarios vascos de heroicas gestas". Gizajoak gu. Eta Euskal Herria euskaldun bezela hila litzateke. Gogorra izan behar dukela euskera erabilkeraren ohitura eta hedadura? Areago. AREAGO: Ez gaude inori barkatzeko. Nork ez du entzun ohi izan hauetako

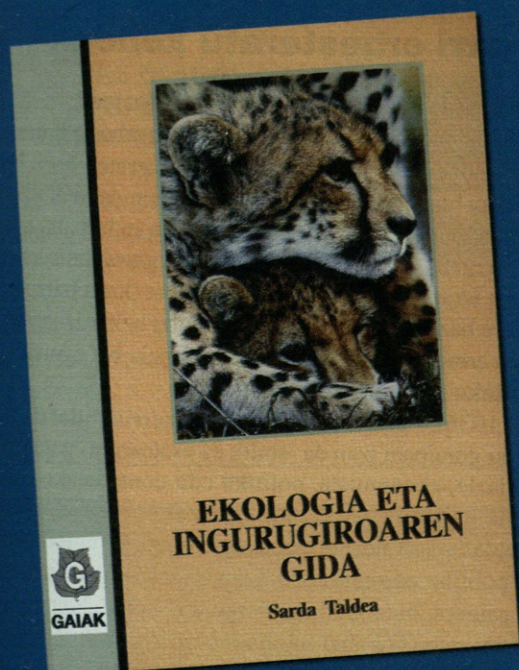
hitz pozoidun eta zimelik? "Hable usted en cristiano", edo "Por favor, hombres, un poco de educación; ¿acaso olvidáis que yo no entiendo el vascuence?", edo "Hablemos en español que estamos en España", edo "Oigan, hablen en español pues no sé si están ustedes desprotegiendo por mi madre" edo geure arteko euskaldun anitz eta anitz honela jokatu: "Hi, erderaz egin dezagun, Robertok ez dik ezer ulertzen-eta", edo ezer aditzera eman gabe, bat-batean, erderaz egin gure inguru edo hurbil den bat erdalduna delako eta... HORRELAKO MERKEKERIAZ SALTZEN ARI GARA EUSKALDUNOK EUSKERA ETA ARIMA

BERA! Eta guzti hau geure etxean EUSKAL HERRIAN BERTAN!!! Ez gara geure buruen jabe. Ez gara geure kontzientzien jabe. Ez gara geure nortasunaren jabe. Harrigarria: zein ezberdinak garen euskaldunak eta erdaldunak. Euskaldunak ez dugu inoiz pentsatzen, beste hizkera batean mintzatzen ari diranek gure amaren edo tataraitonaren kontra ezer esaten egon daitezkenik eta horrelako petrakierarik. Baina ez da horrela mintzatzen diren erdaldun ezjakitun, edo bai pozoidunen aurka nik agertu nahi dutana. Ez, oker, merke eta bihurri jokatzeko dugu euskaldunon aurka baizik (...) ●

HISTORIAKO PROZESURIK GARRANTZITSUENAK

Atenas Sokratesen kontra, Joana Ark-eko auzia, Enrike VIII.a Tomas Mororen aurka, Pierre Lancre Lapurdiko sorginen aurka, ofizio Santuak Galileori egindako epaiketa, ... Eta horiekin batera askoz hurbilago ditugun Oscar Wilderen homosexualitatearen kontrakoa, Sacco eta Vanzetti anarkisten epaiketa eta heriotza, Fidel Castroren defentsa Batistak egindako epaiketan, Nelson Mandelarena, ETaren kontra Francok burututakoa, Angela Davis eta pantera beltzena, ... Hogei prozesu erreferentzialak liburu ezin erakargarriagoan.

EKOLOGIA ETA INGURUGIROAREN GIDA

Gaur egun hain garrantzitsu bihurtu zaigun Ekologia disziplina garatzen da liburu honen orrialdeetan, baina hiztegi tematiko moduan, hogeita hamalau oinarrizko kontzeptuen bidez. Ekologia zientzia gisa, biosfera, naturako energien ikerketa, karbonoaren zikloa, berotegi-efektua, oxigeno eta uraren zikloak, euri azidoa, biodibertsitatea, klima-aldaketa, atmosferaren funtzionamendua, txoko ekologikoak, populazioen dinamika, ekosistemak, itsasoaren baliabideak, paisaiaren ekologia, gainpopulazioa, kultur biodibertsitatea, ... XXI. mendeko ezinbesteko gida, beraz.

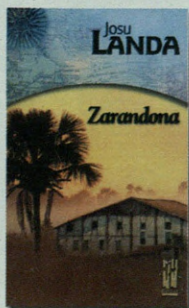
ARGITALDARIA

*Fadanik
salgai zure
liburudendan!!!*

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

GERRA GALDU ZUTENEN ERBESTE IDEOLOGIKOA

ZARANDONA

Josu Landa

TXALAPARTA

183 orrialde

1.900 pezeta

76 libera

Kortazar" sailean, non Txalaparta argitaletxeak kaleratu ohi dituen euskal diasporako idazleen lanak, plazaratu du Josu Landa venezuelarrak "Zarandona", 1936ko gerra galtzeak eragindako erbeste ideologikoa jasan zuten pertsona xeheen inguruan atzerri horretatik bertatik idatzitako lehen nobelatzat jo daitekeena. Caracasera ihes egin behar izandako gurasoen seme dugu egilea, eta oso ondo ezagutzen ditu gertakizun garratz hori bizi behar izan zutenen nahigabe eta atsekabeak. Paulino Zarandona da bere lehen nobela honen protagonista, Euskal Herriaren geroa defendatu

arren, gerrara doanean 15 urte besterik ez dauzkan baserritarra. Bereak eta bost pasako ditu gerran, eta bizirik ateratzea lortuko duen arren, laster ezagutuko du gerra batean galtzaile gertatzeak suposatzen duena. Euskal Herria utzi eta berarentzat oso arrotz den herri urrun batera ihes egin beharko du nahiz bihotzean etxera itzultzeko itxaropena bizi-bizirik gorde. Baina behin Venezuelan, poliki-poliki itxaropen horri ere, beste batzuei bezala, agur esatera beharturik ikusiko da, Mendebaleko potentziek errepublikarrei bizkarra emango dietelako, frankismoak indarrean jarrituko duelako eta Euskal Herria haren menpe.

▼ Egileari Galdezka

"Ia inork ez du bere arreta jarri erbesteratu xehean"

Josu Landa

■ Nolatan bururatu zitzaizun "Zarandona" idaztea?

1936ko gerra galdu ondorengo euskal diasporatik erbeste horretatik idatzitako lehen nobela da. Ez dut harrotasunez esaten hori, beti harritu izan bainau hainbeste milaka atzerriratu izandako diaspora horretatik bertatik gai horren inguruko literatura indartsuago bat ez egoteak. Horregatik idatzi dut "Zarandona", garrantzitsua iruditutako zitzaidalako arrazoi politikoengatik batik bat (kasu batzuetan ekonomikoak ere baziren arren) beren herria utzi behar izan zuten herritar xumeen errealitatea kontatu zezakeen nobela bat egotea.

■ Gutxi ukitutako gaia aukeratu zenuen...

Bai. Izan ere, 1936ko gerrak eragindako atzerriaz idatzi izan denean, bereziki goraiatu izan da -soilik ez esatearren- garai hartan filosofo, idazle, ekonomista, politikoa edo dena delako ospetsua izateagatik gailendu zena. Ia inork ez du bere arreta jarri gudari edo soldadu soil bezala gerra egin zuen gizaki xehean; erantzukizun politiko edo militarrik izan ez arren, gerran gogor borrokatzeaz gainera, hura galdu ondoren ere, egindakoaren trukean ezer espero gabe eta ahal moduan bere nortasuna osatzen zuten elementuak gordez, gorputz eta arimaz bizitzen jarraitu zuten horretan. Horrelakoxea da idazlaneko Paulino Zarandona.

■ Zein da zure nobelaren elementurik garrantzitsuenak?

Oroimena. Errealitatetik jasotako elementuz blai baina errealista ez den nobela bat idazten saiatu naiz. Nire pertsonaia, atzerrian egonik ere oroimenean duen etxea, hau da, bere herri propioa erakitzen duen gizon xehea da, hori gertatzen baitzaigu atzerrian bizi izan garenoi: egunerokotasun arrotz horretan ere oroimeneko nazioa irudikatzen jarraitzen dugula. Gure nazioa oroimena da.

ALBERTO ELOSEGI

L I B U R U A K

**NORBAIT DABIL
SUTE-
ESKAILERAN**

Harkaitz Cano
SUSA
93 orrialde
1.500 pezeta
60 libera

ARRAIN KUTXA BAT BEZALAKO POEMA LIBURUA

Canok dioenez, horrelakoxea behar omen luke poema liburu on batek. Zazpi urte pasa dira idazle gazte honek "Kea behelainopean bezala" bere lehen poema liburu kaleratu zuenetik, "Norbait dabil sute-eskaileran", Joseba Jaka II. Literatur Beka irabazi duen poema liburu Susa argitaletxea eta Euskaigintza Elkarlanean Fundazioaren eskutik aurkeztu duen arte. Baina behin poesiaren grinak harrapatzen duen idazlea ez da arima joera bizi horretaz erraz ahazten, eta bitarte horretan beste mota batzuetako zazpi liburu plazaratu dituen arren, poemak idazten jarraitu du Harkaitz Canok. "Norbait dabil sute-eskaileran" hiru atal nagusitan banatutako liburu da: "Sismografia" deritza lehen poema bildumak. "Sute-eskaileretan bizi direnak" eta "Brooklynarako hirugarren irteera" dira beste biak.

KONTAKIZUNAK

Edgar Allan Poe
IBAIZABAL
191 orrialde
1.120 pezeta
44 libera

EDGAR ALLAN POE BERRIRO EUSKARAZ

Koro Navarro Etxeberriak euskaratu ditu poeta, ipuingile eta literatura kritikari izandako Edgar Allan Poek bere garaian idatzitako narrazio labur bezain gogoangarri hauek: "Berenize", "Usher Etxearen hondamena", "Maelström", "Erretratu obala", "Bihotz salatarioa", "Putzua eta pendulua", "Amontillado upela" eta "Marie Rogêt-en misterioa". Idazle gutxiak liluratu du belaunaldiz belaunaldi irakurlea zorigaitzoko idazle amerikar honek liluratu duen bezala. Misteriozko eta beldurrezko idazlanek eman zioten Poeri, bereziki, ospea, eta hain zuzen, bete-betean koka daitezke sail horietan "Kontakizunak" liburuan agertzen diren ipuin guztiak. Bestalde, ez da Koro Navarro euskaletz itzultzaile ezagunak Poe handia euskaratzen duen lehen aldia, lehendik ere idazle beraren "Botila batean aurkitutako eskuizkribua" itzulia baitzuen.

**EL DIARIO
PERSONAL**

Batzuen artean
PAMIELA
126 orrialde
2.500 pezeta
100 libera

NORBERAREN EGUNEROKOA IDAZTEKO AHOLKUAK

Carmen Gúrpide, Nuria Falcó eta Ana Bernaden artean osatu dute Pamiela argitaletxeak kaleratutako liburu hau. "El diario personal" dauka izenburutzat, eta bertan argitzen dira, era oso atseginean, norberaren egunkaria idazteko orduan bakoitzak kontuan hartu beharko lituzkeenak, bere sentimenduak eta gogoetak sakontasunez azaldu ahal izateko. Izan ere, era askotakoak izan daitezke eguneroko horiek: barru-barrukoak, maitasunezkoak, bidaialdi baten inguruan eginikoak, norberaren zaletasunak edo irakurketak hizpide dituztenak... eta bereizketa hauek guztiak zaindu dituzte egileek beren proposamenak egiterakoan. Irakasleei, ikasleei eta eguneroko bat idazteko gogo duen edonori baliagarri izan dakioke lan honen mamia, eguneroko aberasgarri bat aurrera eraman ahal izateko.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

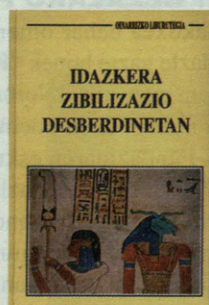
Zure lasaitasuna da garrantzitsuena. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzaren kalitate eta garrantzi handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengana konfiantza izan duzuleko

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

IDAZKERA ZIBILIZAZIO DESBERDINETAN

Batzuen artean
GAIAK
205 orrialde
2.100 pezeta
84 libera

GALDU ETA BIZI DIREN IDAZKERA MOTAK AZTERGAI

A lfontso Mtz. Lizarduikoa, Eduardo Arrayet eta Ramon Iriondo ditugu mintegikide Gaiak argialetxeak plazaratzen duen "Idazkera zibilizazio desberdinetan" gaia aztertzerakoan. Gizakion historiako asmakizunik handienetakoa dugu idazkera, edozein dela ere bere itxura historia bera ahalbideratu zuelako. Eta gai horretaz jakin daitekeena biltzen saiatu dira egileak, honako atal hauetan banatuz beraiei lana: idazkerak nola funtzionatzen duen, soinu, sinbolo eta protoidazkeratik hasita; galdu diren idazkerak (kuneiformea, hieroglifiko egiptoarra, B idazkera lineala, maien glifoak, deszifratu gabeko idazkerak) eta idazkera biziak (lehenbiziko alfabetoa, alfabeto berriak zaharretatik abiatuta, idazkera txinatarrak zein japoniarrak eta hieroglifikoetatik alfabetueta -eta atzera berriz?-).

TTOLO MAITEA Juan Kruz Igerabide

EREIN
24 orrialde
925 pezeta
37 libera

MAITEMIN HANDIENAK ERE BERE BIHARAMUNA IZAKI

Urtean bi bider maitemintzen den txakurtxo eme bat dugu Juan Kruz Igerabidek idatzi eta Belen Lucasek marraztutako ipuin honen protagonista. Aldi bakoitzean, hamabost egun irauten dio maiteminak, ordea. Gehiago ez, zer egingo diogu bada, gero pasatu egiten zaio. Orain ere maitemindurik dago, Bartolo deitzen den txakur ar batez sutsuki maitemindurik: jan egingo luke, musuka jan esan nahi da, baina Ttolo izenez erantzuten duen txakur ar hori ez da gure txakurtxo emearen irrikaz ohartzen. Zer dela-eta? Bada, Ttolo itsu samarra delako. Halere, hura maitemintzea lortuko du gure txakurrak. Nola? Hori ipuina irakurritz jakingo duzue. Zortzi urtetik laurogeita zortzira bitarteko pertsona guztietan pentsatuz idatzi du Igerabidek Erein argialetxeak bere "Siberia Treneko Ipuinak" bilduman kaleratutako ipuin hau.

MARIMUKI, ZIBER-MAMUA ETA ZOPA

Antton Dueso
IBAIZABAL
79 orrialde
1.085 pezeta
43 libera

NESKATO BIHURRI BATI SUERTATUTAKOAK

Antton Duesok idatzi eta marraztu du "Marimuki, ziber-mamua eta zopa" aizenburua daraman liburu polit hau. Plazaratu, berriz, Ibaizabal argialetxeak plazaratu du, 8-10 urte bitarteko neska-mutikoetan pentsatuz kaleratzen duen "Matxinsalto" bilduman. Bi ipuin ezberdin aurki daitezke bertan: "Marimukiren ziber-mamua", hau da, Ipar Ameriketako senideekin harremanetan jarri nahian dabilen mamuak etxeko ordenagailuaren jabe egin denez geroztik eta Interneten murgildurik pasatzen dituen orduak direlarik motibo, neskatoaren gurasoei eta bide batez berari sortzen dizkien arazoak diharduena, eta "Marimukik ez du zoparik nahi", non neskato horri gertatutako ezbeharrak kontatzen diren, hainbeste gorrotatzen duen zopa jan behar ez izateko asmatzen dituen trikimailuak luzarora dakartzkion ondorio ezatseginak bide.

DISKOAK

EN LA CALLE Skalariak

GOR
14 kanta
2.250 pezeta
90 libera

SKALARIAK, IRAGANA, ORAINA ETA ETORKIZUNAZ

Gozo-gozo egon zitekeen "Klub" maitagarria atzean utzi eta kale-atera zaigu Skalariak talde iruindarra bere hirugarren disko honetan. Hamalau kanta denara, eremu aske horretan, edonork topa ditzakeen nazio ezberdintasunak, arrazen ugartasunak eta elkertasuna dutelarik hizpide. Kanta horietatik 12 gaztelez dira, euskaraz bi eta katalanera, frantsesa, ingelera eta errusierazko

hainbat pasarte ere badituzte. Hona hemen "En la calle" osatzen duten abestien izenburuak: "Sarrera III", "¡Estoy de revuelta!", "Oligarquía", "En la civilización", "Skalari rude klub", "Ruido", "¿Quién nos ha robado?", "Nuestra manifestación", "Emakume askea... lur askea", "La makina ska", "Vodka revolución", "Plaza Gorria", "Eguzkitan edan" eta "La kalle ska".

ATXASPI HOTELA

ARGIAren Harpidedunentzat
%20ko DESKONTUA
HOTELEKO ZERBITZUETAN
(2001eko ekainaren 30a bitartean)

☎ 943 37 15 45

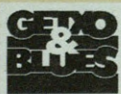

**ESKAINZA
BEREZIA!!**
Relax asteburua
2 lagunentzat
25.000

ATXASPI HOTELA.
Euskaldunon hotela.
Lesaka erdian dago.
Hotelak sei logela ditu,
bakoitza
Euskal Herriko herrialde baten
ezaugarritz apaindua.
Inguruak aisialdirako
eskaintzen dituen
aukera anitzez gainera,
bertan zure ametsetako
Relax Gela topatuko duzu,
SPA (hidromasaje bainontzia),
sauna eta hidromasaje dutxa.

**ATXASPI
HOTELA**★★

GETXO, maiatzak 11

Kontzertua

Getxoko Nazioarteko Blues Jaialdian Skeeter Brandon bere HWY 61 taldearekin ariko da zuzenean datorren ostiralean. Blues musikarik onenaz gozatzeko aukera izango da, beraz, Getxon. Getxo antzokia 20:00

DEBA, maiatzak 11

Kontzertua

Oskorri taldearen "The pub ibiltaria" Deban izango da. Taldeko partaideekin batera, edozein instrumentu jo eta kantatzen duen publikoa da ekitaldi berez honetako protagonista nagusia. Deba Musikaleko zenbait ikasle ere taularatuko dira. Zubeltzu zinema 22:30

DONOSTIA, maiatzak 12

Zinema-bideoa

VI. Bideo Mostra egingo da maiatzaren 8tik 12ra. Azken egunean, 20:00etan filme labur-laburrak eskainiko dituzte, eta 00:00etan "Gau berezia" hasiko da "El cuarto oscuro", "The last Patrol" eta "La ley de Murphy" filmeekin. Larrotxene kultur etxea

MIARRITZE, maiatzaren 20a arte

Erakusketa

Eduardo Arrillagaren "Herri baten argia" argazki erakusketa ikusgai da. Teknologia berrietan murgilduta dagoen hiria eta nekazal herrien biziraupena nahasten dira erakusketa honetan. Koliseoa

MAULE, maiatzak 13

Inaugurazioa

Maiatzaren 13an Xiberoko Botza irratia estudio berria estreinatuko du. Hainbat ekitaldi izango da egun osoan; goizean egoitza berria bisitatzeko aukera izango da eta eguerdian bazkaria egingo da.

BERTIZ, maiatzaren 27a arte

Erakusketa

Animalia ugarien bilgune den "Anfibioak eta narrastiak Nafarroako Kantauri isurialdean" izeneko erakusketa paratu dute Bertizen. Bertiz Jauregia

BERBINTZANA, maiatzak 13

Zinema

Walt Disneyren "102 dalmata" filma ikusteko aukera izango dute Berbintzana eta inguruetako haur nahiz helduek. Nafarroako Gobernu Kultura Sailak Udaberriko Biraren baitan antolatu du. San Isidro egoitza 19:30

GASTEIZ, maiatzak 10

Ikuskizuna

Laxok taldeak "Upeletan erronka" ikuskizuna eskainiko du. Ekitaldia Gasteizko Ika euskaltegiak antolatu du 13. Kanpoko Kultur Astearen barruan. Dantza, trikitixa eta bertsolaritza sagardo artean nahastuko dira. Iparralde gizarte etxea 20:00

GASTEIZ, maiatzak 12

Kontzertua

Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren eskutik musika emanaldia izango da larunbatean. Errenazimenduko doinuak eskainiko dituzte Arabako hiriburuan. Printzipal antzokia 12:00

BILBO, maiatzak 10

Kontzertua

Basque Electronic Diaspora taldearen doinu elektronikoek hartuko dute Bilbo ostegunean. Hego zein Ipar Euskal Herriko artisten lana bildu du Basque Electronic Diasporak bigarren diskoan ere. Kafe Antzokia 22:00

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agitarapen honen edizioko laguntzaile:

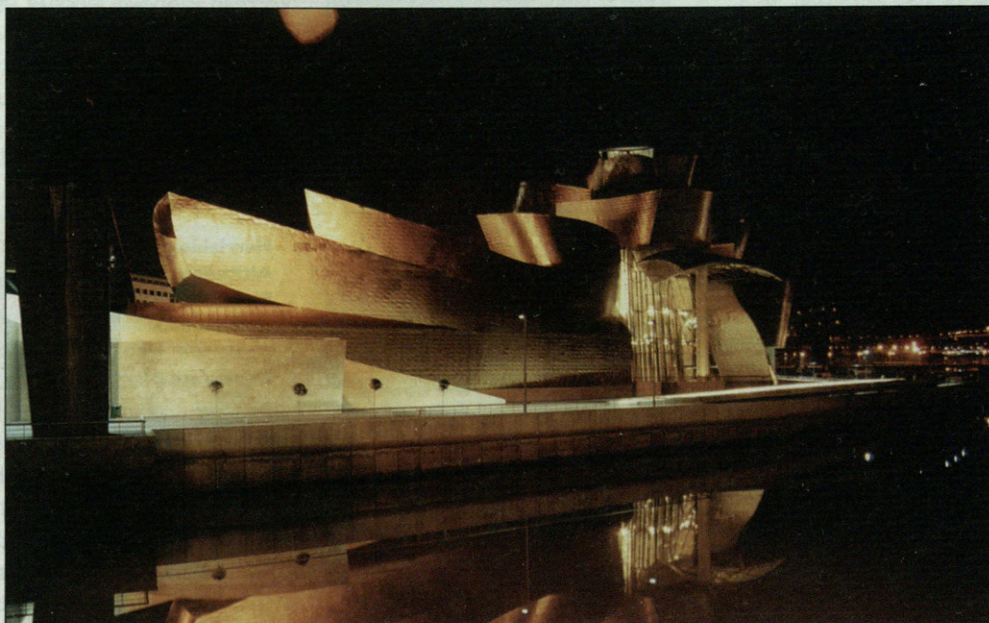
kutxa

gizarte-ekintza obra social

Nerbioiren Itsasadarra.

Atzoko burdinetik biharko titaniora

Nerbioi (eta Ibaizabal) ibaia
itsasoratzen den inguruak
betidanik "madarikazio
turistiko" modukoa jasan
behar izan du, kanpoko
jendeak ez baitzuen uste
bertan ikusteko moduko ezer

■ Guggenheim Museoa Bilboko erreferente nagusia bihurtu da.

zegoenik. Bertako industrializazio basatiaren garaiak atzean utzi ditugun honetan, hots, postindustrializazioa nagusi bizi dugun honetan, gauzak aldatuz doaz. Alde batetik, bertako instituzioek lurralde kutsatuari aurpegia garbitu nahi diotela dirudi, eta beste alde batetik, bidaiariek alde honi beste modu batean begiratzen diotela ematen du. Izan ere, populagunerik handiena, Bilbo, itxuraldaketa erradikalaren prozesuan murgildu omen da (Guggenheim Museoa ikur duen prozesua), bere zikin-itsusi ospe hori alde batera utzi nahirik. Ezkerraldeari dagokionez, bi adibide ematearren, meatzari gunen zigortuan "gizakiak eragindako altxor naturalak" izenda genitzakeenak azaleratzen ari dira, eta Pobeña ezezagunean gure hondartzarik bitxienetako bat dugu. Eskuinaldeko glamourra berriz, ez dago aurkeztu beharrik, baina bai beharbada Galea inguruko mirariak...

bbk =

Bizkaia beti gure bihotzean

EUSKAL HERRIKO HIRIBURU POSTINDUSTRIALA

Nerbioi ibaiaren bi aldeak jorratzen dituen ibilbide honi hasierarik egokiena emateko leku bakar batetik has gaitezke, berari esker izugarriki hazi den Bilbotik, Euskal Herriko populagunerik handienetik alegia. Hori bai, Bilbo bere osotasunean (zati handia

behintzat) ikusi nahi badugu, gure gomendioa "0 km" a Artxanda mendian izatea da, bertatik hiriko paisaia atsegina izango baituzue.

Hirirantz jaitsiz, berehala erdigunera abiatu beharrean, bizkaitarren eta bereziki bilbotarren artean hain maitatua den Begoña Basilika ikusgarria bisita dezakegu.

Oraingoan bai, Bizkaiko hiriburuan sartzeko moduan gaude; gainera, gaur egungo eta etorkizuneko Bilbo islatu nahi duen ikur garrantzitsuenaren ondotik (edo erditik) egingo dugu, Guggenheim Museo harrigarritik alegia. Honez gain, turistikoki ospe handirik izan ez duen hiri honek gauza askotxo erakusteko ditu, orokorrean kanpoko jendeak uste duena baino askoz gehiago: Alde Zaharreko giroa, zabalguneko etxebizitza oparoak, museoak eta abar luzea.

BILBO

Herrialdea: Bizkaia

Altitudea: 19 m.

Biztanleak: 358.422

Euskaldunak: %14

Azalera: 41 km²

Dentsitatea: 8.742 bizt./km²

Jaiak:

Ihauteriak

Aste Santua

Aste Nagusia (abuztuko 3. astea)

Santo Tomas (abenduko 21)

Kanpotarrak ezin du Alde Zaharreko giroa ezagutu gabe aldegin.

Euskal Herriko hiririk handiena Nerbioi ibaiaren bukaeran kokatzen da, mendiz inguratuta (hortik dator kio "Botxo" ezizena). Izan ere, euskal industri eta merkatal motore den hiri honen garapen eta garrantziaren zati handi bat bere kokapenari zor dio. Horrela, Nerbioiaren itsasadarra mendez-mende Bilboko izaera eta bizimodua moldeatzen joan dela esan daiteke, betidanik barnealdearen eta itsasaldearen arteko komunikazio bide pribilegiatua izan baita; itsasadarrek merkatalgaia, industriak eta pertsonak erakarri ditu, gaur egun ezagutzen dugun Bilbo Handia sortuz.

HISTORIARI BEGIRADA BAT

Hasieran eskumaldean kokatutako nekazari eta arrantzalez osaturiko hiri bat zen, baina pirata normandiarren erasoak zirela-eta, ezkerraldera mugitu ziren (Bilbo Zaharra). Halere, 1300eko ekainaren 15ean, On Diego Lopez de Harok hiri gisa fundatu zuenean, eskumaldean egin zuen.

Hiri berria, bizkaitar burdin eta gaztelar artileari esker, oso bizkor hazi zen. Horretara lagundu zuten baita ere Bizkaiko Jauntxoek emandako pribilegioek, Bermeori merkatal-plazaren estatutua kentzea, eta, azkenik, Urduñatik Bermeora joateko Bilbotik pasatzeko beharrezkotasuna.

XVI-XIX. mendeen artean Bilboko bizitza bi erakundek arautuko zuten:

Puppy txakurrak

Udaletxea eta Kontsuletxea (hau merkataritzaz arduratzen zen). Merkataritza eta itsasoari loturiko enpresek aberastuta, Bilbok garapen garaia ezagutu zituen, baina nekazal-herriekiko tentsioak ere bizi zituen, hauek Bilbo beren kontura aberasten ari zela pentsatzen zutelako. Izan ere, hiria bere interesak gordetzeko aginte zentralarekin aliatzen zen, askotan herrien interesen aurka. Horregatik, 1631, 1718 eta 1804an matxinadak izan ziren.

Independentzia Gudan frantsesek bi aldiz okupatu zuten, baina Gerra Karlistek eragin handiagoa izan zuten, liberalen gune izanik karlistek hainbat aldiz setiatu zutelako. Hauek amaitzean, Bilboko industrializazio izugarria dator (industria astuna), bere izaera erabat aldatuz: finantzatzeko bankuak sortu ziren (1857an Banco de Bilbao), hiriaren garapen handia izan zen (1876an Zabalgunea, eta geroago Ezkerraldea) eta hiria bera handiagotzen joan zen (Abando, Begoña, Deustu... irentsiz). Honek guztiak eta etorkin guztiek (langileria izeneko klase soziala eratzen hasi zen) gaur egungo itxura moldatuko zuten.

Guda Zibilean Euskadiko Gobernu Autonomoko hirigune izan ("burdinazko gerrikoak" iraun zuen arte), eta gudaoste zaila bizi izan ostean, 60ko hamarkadan bigarren industrializazio eta etorkin-uholdea ezagutu zituen. Horrek, diru berriaz gain, urbanizazio, itxura eta kutsadura arazo galantak ere ekarri zituen, gaur egun ahal den neurrian konpontzen ari direnak.

Gaur egun, Bilbo XXI. mendean funtzio garrantzitsua bete nahi duen hiri modernoa bihurtzeko ahaleginetan ari da, industriaz arduratetik gero eta gehiago zerbitzugune izatera pasatzen ari den hiria.

■ Begoñako Andra Mariren, Bilboko zaindariaren, basilika.

museo berriaren zaintzaile leiala.

■ Deustuko unibertsitatea Nervión ibaiaren atzean.

Inguruko mendietan aurki dezakegun zolda-belarra hezurretako minak sendatzeko paregabea da, baina Errusian bada beste zolda-belar bat landareen ongarri gisa erabiltzen dena.

ZOLDA BELAR ERRUSIARRA

Ardiak zakurren bizkarretan ibiltzen diren herrian jarraituz, itsas-labarren gainean dagoen baratza batera goazela gurdi-bide ertzeko muntoan hor ikusi genuen zolda-belarra. Hemengo zolda-belarra, *Symphitum officinale*, sendagai ezaguna da, batik bat hezurak osatzeko burdina, kuprea, boroa, zinka, potasioa, fosforoa, manganesoa eta abar baititu.

Hemengo zolda-belar honek badu Errusia aldean lehengusu edo bestengusu bat, *Symphitum uplandicum*. Belar hau gero eta ezagunagoa da. Beste landareen ongarri eta osagarri bezela dituen erabilpenak zabaltzen hasi zirela hogeit bat urte

izango dira. Honi buruz Frantziako "Les Quatre Saisons de jardinage" aldizkariak duela dozena bat urte argitaratutako arti-

kulu bat oraintxe itzuli eta argitara eman berri du Nafarroako "La fertilidad de la tierra" aldizkariak.

Ur asko behar du zolda-belarrak eta premi hau ez da azaren azpiko orria. Sustaiak luzatu eta luzatu, lurpeko harkaitzetan eta beste landare gehienak nekez iristen diren zirrikietan fosforoa, potasioa eta abar xurgatzen ditu. Etxean ur zikinak iragazteko ere erabili daiteke, ikuzkailuetako fosforoa eta komunetako nitrogenoak hartzen ditu. Honela, gero bere hostoak lur azaletik bizi diren landareak ongarrizko eta intsektuei aurre egiteko erabiltzen dira.

♦ **JAKOBA ERREKONDO**
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Europako Produktu Medizinalen Erregistrorako Batzordeak bi txerto pediatiko berriri ateki ireki dizkie. Ziztada bakarrak sei bat gaixotasunen kontrako babesa eman dezake.

ZIZTADA BAKARRAREKIN KITO

Negar gutxiago, eta "kolpe" bakarrean dena konponduta. Bi txerto pediatriko berri hauekin sei gaixotasunen kontrako babesa lortuko da ziztada edo injekzio bakar batekin.

Europako Produktu Medizinalen erregistrorako Batzordeak argi berdea eman die bi txerto pediatriko berriri, eta gauzak ondo badoaz 2001. urte honetako bigarren hiruhilekoan merkaturatu egongo dira, edonoren esku.

Smith Kline Beecham laborategi farmazeutikoaren Sail Medikoa diharduen Pilar García-rentzat, hainbat abantaila dituzte txerto horiek: batetik, bost gaixotasunen kontra (difteria, tetanoa, kukutxeztula, B hepatitis eta poliomi-

litisaren kontra) geratuko da immunizatu umea; eta agian sei gaixotasunen kontra, beste txertoan aurrekoei B motako Haemophilus influenzae-ren kontrako babesa (meningitisaren sortzailea da bakterio hori) gehitzen bazaio.

Bigarren abantaila da poliomieltisaren kasuan (orain arte ahotik ematen zen txertoa, birus bizi indargetuekin prestatua), birus inaktibatua sartuko direla txertoan, 1.200.000 aurreneko dosi bakoitzeko zegoen txertoari lotutako poliomieltisaren arrisku teorikoa desagertzeko, orain arte Frantzia edota Alemanian eramandako bide beretik.

Txerto berri hauek (Infanrix Pentavalentea, eta Hexavalentea izenarekin komertzializatuko dira), bai aurreneko txertaketa-aldian (2-4-6 hilabeterekin) eta baita oroitzapeneko txertaketa-aldian ere (18 hilabeterekin) gomendatzen dira, Europan indarrean dauden pautak eta irizpideak jarraituz.

♦ **JABIER AGIRRE**

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

ZIGORRAK

Otegi, Ibarretxe eta Mayor Oreja paradisura iritsi dira. San Pedrok atea zabaldu eta honako hitz hauekin hartu ditu:

- Zuek ezin duzue paradisura zuzenean sartu. Lurrean egin dituzuen bekatuak larri samarrak dira. Aurrena beraz, azken juiziotik pasa beharko duzue, okerrik larrienak zuritzeko.

Pare horretan hainbat ate duzue eta bakoitzak dagokiona zabaldu eta dagokion gelara sartu beharko du.

Aurrena Arnaldo Otegik zabaldu du berea. Barruan, grano likisdunez eta inon diren eritasun guztien marka, lingirda, orban eta zauriak gorputz guztian zabaldua dituen emakume xahar, xikin, txima luze zorritsu bat, zomorroek jandako ohe nazkagarri batean etzanda biluzik.

Oka egiteko moduko ikuskizun horrek sorturiko nazka oraindik gainditu gabe, ahots bat entzun da:

- Arnaldo Otegi, zure bizitza guztia bekatu bat izan da. Hona zure zigorra!

Eta atea itxi egin da, barruan Arnaldoren izu oihuak entzuten direla.

Ibarretxek bere atea zabaldu eta antzeko egoera bat aurkitu du barruan, agian oraindik ere okerragoa. Hari ere ahots zerutiar batek gaztigatu dio zigorra:

MANIXUTA?

**2AZPIAK
BATMAN**

Asteko Lokuzioa

ADARRA / ZIRIA SARTU / SAKATU

Inor engainatzea edo tronparaztea

**Bi milako faltsua!
Ziria sakatu din ate ederki!**

HACER LA PIRULA /
LE BAISER / L AVOIR / TO CON SOMEONE

- Juan Jose Ibarretxe, zure bizitza guztia bekatu bat izan da. Hona zure zigorra!

Ate hau ere itxi egin da, barrutik Ibarretxeren orroak eta negar karraskak entzuten direla.

Urduri eta kezkatu, Mayor Orejak bere atea zabaldu du eta barruan... suite moduko gela bat, erdian ohe zabal eta dotorea eta ohean larru

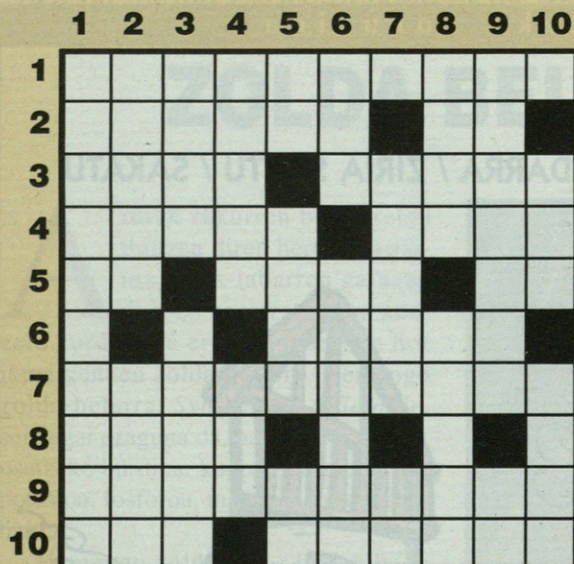
bizirik etzanda nor egongo eta,... Sharon Stone! Sekula baino irribarratsua, inoiz baino ederrago.

Eta orduan ahots zerutiarra entzun da:

- Sharon Stone, zure bizitza guztia bekatu bat izan da. Hona zure zigorra!

Eta atea ixtearekin batera, Sharonen oihu eta orroak entzuten hasi dira.

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

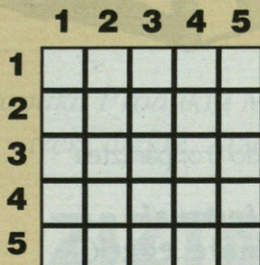
- 1.- Gizakien arteko harremanak arautzeko legeen multzoa.
- 2.- Zuhaitza mota. Islandia. 3.- Nekadura. 2000ko.
- 4.- Enara. Istuak. 5.- Galioa. Neukake. Jainko egiptoarra.
- 6.- Oxigenoa. Boroa. Tapiz. 7.- Triskantzak. 8.- zaude. Potasioa. Kontsonantea. Zero. 9.- Pl., gaii bati buruz ematen diren eskolen multzoa. 10.- Euskaraz eta kitto! Hutsa.

GOITIK BEHERA

- 1.- Herriko hautetsia. 2.- Likidoak edukitzeko zurezko ontzia. Mahai joko. 3.- Tratamendu mota. Itzuliak. 4.- Haziak lurtean bota. Koordinadora Abertzale Sozialista. 5.- Ba..., baneuka. Arazo. Tantalioa. 6.- Baiezatzeko. Ardurak. 7.- Iodoa. Atertu. Jainko egiptoarra. 8.- Du, zuri. Automata. 9.- Eskatera. Artsenikoa. 10.- Bokala. Betekada. Kokaina.

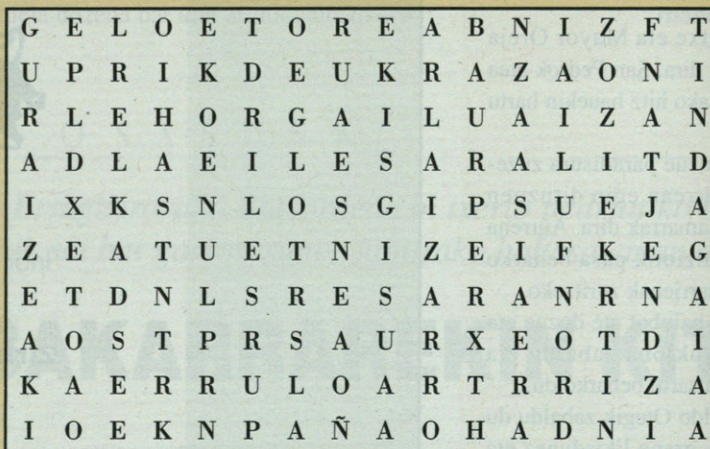
Ekar bosteko hori!

Ezker-eskuin eta goitik-behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1. Afrikako estatua. 2. Atertu.
3. Hortaz. 4. Heldu.
5. Nuen, zuri.

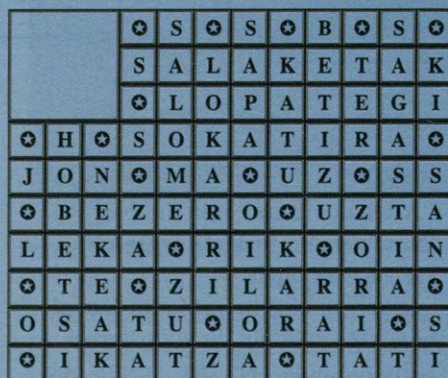
Letra Zopa

Aurki itzazu letra zopa honetan ileapain tzaile baten 8 tresna. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

SPAIZKOLARILDEJME
EISTEBUBNZEMSUNA
NLFRADERATAENOIR
DOIADSALEMAEMSPRG
STUALOMSOTNIAESO
LAPARARRAUNLARIL
DRREOSITEORGARIA
EIAPRIRALOBTFUFAR
FNIAOMARRINAZTNI
TXIRRINDULARIKEO

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Atsotitzak. 2. Laino. Auzi. 3. Arrakasta. 4. Baiki. Milla. 5. Ana. Atakak. 6. It. Ikono. E. 7. Zubi. Si. Ur. 8. Ule. Atsun. 9. Narama. Kea. 10. Akatu. Zoaz!

Goitik-behera: 1. Alabaizuna. 2. Tarrantulak. 3. Siria. Bera. 4. Onak. II. At. 5. Tokiak. Amu. 6. I. A. Tosta. 7. Tasmania. Z. 8. Zutiko. Uko. 9. Azala. Unea. 10. Ki. Aker. Az.

Hitz Gezidunak

	Pl., abuztua	▼	Infin., erantzi	▼	Sagar mota	▼	Salaketa egin	▼	Karrikak
	Bidalketak		Burdinola		Aldapa gogor		Har ezan!		
	►		▼		▼		▼		▼
	Deitura	►							
	Gabe								
Mahatsondo multzoa	▼	Ontzien aurrekaldea	►	▼			Aluminioa	►	
Zenbaki bikoiti		Izena					Azkenekoa		
►		▼			Barazki mota	►		▼	
					Karta joko				
Zuhaitz mota	►			▼		Beldurra	►		
Txorrota						Kasik			
►					... egina, total egina	►	▼		Potasioa
					... de Janeiro				Nortasun
Kalentura	►				▼		Einsteinioa	►	▼
Bizk., ote							Iparretarrak		Atzizki femeninoa
►			Euskal atzizkia	►		Emakume izena	►	▼	
			Bokala			Sufrea			
Bilo	►		▼	Italiako eskualdea	►	▼			

Pertsonaia: Bertsolari gipuzkoarra

Denborapasak: LUMA • Komikia: MARKO HARMSPACH

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

 Bizkaiko Foru Aldundia
 Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
 Departamento de Cultura

JON ALONSO

PENTSAMENDUA XXI. MENDEAN

Horrelako titulu era-kargarria zuen azkeneko "Jakín" aldizkariak, globalizazioa, Sloterdijk-ek Alemanian sortu duen polemika eta gisa horretako hainbat gai aintzat hartzen zituenak.

Globalizazioari dagokionez, badirudi adituak bat datozela, baieztatzen dutelarik oso aspaldi hasitako prozesua dela. Gehienez ere, prozesu hori abian jarri zen une zehatza zein izan den dateke eztabaidagarria; baina, egia esan, k.a. III mendeko Karakala estoikoaren garaian izan (batzuk abilak dira, gero, prozesu historiko erraldoiei fetxa zehatz-zehatzak jartzen), hala Neanderthalek gaur Ingalaterra den horretatik gaur Sizilia den horretarainoko material-garraioa egin zuenean izan, ez zaigu hainbeste axola: kontuak kontu, garbi gelditzen dena da gizakiaren izaera "globalizatzailea", eta hori da garrantzizkoena. Hori eta baieztatzea gaur egun, estoikoen edo Neanderthalen garaian ez bezala, izaera globalizatzaile horrek dena eta denok ukitzen gaituela, kezka sorrarazteraino ukitu ere. Hau, (agian, ez dakit) ezdeusa eta hutsala izango da filosofoaren ikuspegitik, farfaila hutsa, baina erabakiorra da soziologoaren, hizkuntzalararen, politikariaren, psikologoaren... eta kasik gainerako guztien ikuspegitik, kaleko oinezko arruntarenetik ere barne, kaleko oinezkoa horretaz gehiago edo gutxiago konturatzen ote den auzian sartu gabe.

SLOTERDIJK-EK Alemanian sortu polemikaz, atzean zer egon daitekeen susmatzen hasten gara Azurmendiren esanari erreparatzen diogunean, batez ere filosofo alemaniarrek erabilitako hainbat hitzen konotazio-zama handiaz ohartarazten digunean (damurik, euskal itzulpenean, gainerakoan txukun eta argia, ezerk ez digu horren gaineko ñabardurarik ematen), eta alemaniarrek ere beren arazoak dituztela gogorazten digunean.

Eta zer dago polemikaren atzean? Zinematik hartutako adibide sinple baten bidez azaltzen saiatuko naiz (ur handitan sartu nahi duenak "Jakín"en bertan du itsaso horretan zanga egiteko lehen aukera); demagun zientzia-fikziozko peli-

kula bat; demagun aski ezaguna den -edo zen, behintzat- Blade Runner; bada, pelikula horretan planteatzen diren arazoak. Batzuk aipatzearen baizik ez bada: zer eskubide dugu ezinbestean zoritxarreko egingo ditugun "erreplikanteak" sortzeko? Eta haiek, eskubidea dute beren egoera zoritxarrekoaren arduradun direnen aurkako mendekua hartzeko? Bai? Metodo guztiak erabiliz? Bortxakeria ere barne?

Darwinen espezieen berezko bilakaera jada ez da berezkoa, edo, hobe esan, has daiteke berezkoa ez eta inoren interesaren arabera bilakaera izaten. Esku hartze genetikoaren posibilitatea hor dago, jada ez da hipotesi fantasiazkoa, etorri egingo da, lehenago edo geroago. Eta gizakiak, oraingoz bederen, ez daki zer errezeta moral aplikatu beharko dituen esku artera dator-kion jostailu izugarri horren aukera guztien jabe izango denean. Hortik doa, nonbait, aferra. Izugarria da, eta gizakiaren historiaren alderdi jakin batzuk ezagutzeak izugarriago egiten du.

BAINA bada besterik. Niri zinez irrigarria iruditzen zait, gero eta gehiago gainera, gizakiaren harrokeria; zehatzago esateko, gizakiaren ez eta mendebaldeko gizon zuriaren harrokeria. Hain da harroputza eta hain dago itsu ezen ez omen baitu segundu bakar batez ere prozesuak eskuetatik ihes egiten ahal diolako posibilitatea kontsideratu. Hau da, eta zinemaren adibidera itzuliz, seguru-seguru dago Harrison Ford-ek beti irabaziko diola erreplikanteari. Eta konturatu beharko litzateke, ordea, borroka zenbat eta gehiagotan errepikatu, orduan eta gertagarriagoa dela halako batean erreplikanteak irabaztea.

Erreplikantea, hots, genoma ezaugarri berezi batzuk lortzeko manipulaturiko izakia, ordea, ez da gizakia, ez da humanoa. Eta bere kode moralean -halakorik balu- ez da zertan egon giza esku-biderik, ez balio demokratikorik, ez "errare humanum est", ez "cogito ergo sum", ez ezer. Erreplikanteari hori guztia kalaka entendigaitza lekiok, zaborra.

Hori pentsatzen denean erreplikanteak zantzu mehatxugarriak hartzen ditu, gure etsaia dela edo litekeela emateraino. Baina ez, gure etsaia gabe, agian gure ondorengo da, gu Neanderthalaren ondorengo garen bezala. Eta hau pentsatzen denean, zorabioa are eta handiagoa da ●

"Esku hartze genetikoaren posibilitatea hor dago, jada ez da hipotesi fantasiozkoa, etorri egingo da, lehenago edo geroago. Eta gizakiak, oraingoz bederen, ez daki zer errezeta moral aplikatu beharko dituen esku artera dator-kion jostailu izugarri horren aukera guztien jabe izango denean"

umeak baino okerrago!

www.argia.com

• SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
• GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoa,
euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • JOKOAK •

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-O